



УСТАНАК

ГРЧКІЙ

ОД ПОЧЕТКА (1821) ДО ВІТКЕ

ПОД НАВАРИНОМ (1827 ГОД.)

~~М II 408~~

Рис. Ср II 1052.2

МП 408
Рлоср II 1052, 2

770
XIV

УСТАВАК

ГРЧБИЙ

ОД

ПОЧЕТКА (1821).

ДО

БИТКЕ ПОД НАВАРИНОМ (1827 ГОД.).

ПРЕВЕДЕН

ИЗ

ХЕРМЕЗА

С НЕМАЧКОГ НА СРБСКИЙ ГОВОРНЫЙ БЗИК

Б. ПРОТНЬЕМ.

У НОВОМ САДУ,

Нар. Книгопечатня Дан. Медаковица

1851.

027
VIX

Lib. Br. 179970

Слобода е праавый живот,
Без нъ смрт е боля
За веру се пак жертвоват
Небесна е воля.

Пр.



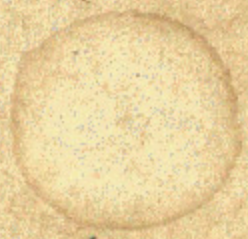
НАРОДУ СРБСКОМ

У

КНЯЖЕСТВУ СРБИИ.

BIBLIOTHECA

ETHIOPICA



МИЛЫЙ РОДЕ!

Народ е Грчкій са нашим Србским народом тако исто у судби своіой, као и у вѣрозакону, почем оба ова едной и истой матери Цркви принадлеже, еродан. И едан е и другій негда свою самосталност и независимост имао; обадва су ова, и скоро у едно исто време, свою славу изгубила и обадвома е овым една иста яча сурова сила ову из руку изтргла; обадва су у едно исто време овой робовала и у едно су се скоро време оба из сна пренула и свою слободу потражила, као што су они ову, поготову у едно исто време и едним истим путем, ако и не у едной истой мери, себи и задобили. Ово и у овоме еродство ова два изнова воскресша народа дало ми е повод, те сам заключіо ову кнѣигу „Устанак Грчкій“ почем сам е с Немачког на наш матерњи език превео *Роду моме, т. е. Народу Србском у Княжесшву Србиі*, ком я исключительно и душом и тѣлом принадлежим, посветити. Не иначе сам я и због тога ову кнѣигу истоме посветити за сходно и прилично нашао, што се у истом овом Устанку Грчком налази велико подобіе и слика

оних подвигах *Народа Србског*, кое е *Он*, на неколико годинах пре овога, тако исто за свою и свог отечества слободу, учинио.

Посветивши *Ти* дакле *Милый Роде* овај превенац мог на свет изданого дѣла надам се, да ћеш га *Ты* онако са благоволеніем приимити, као што *Ти* га я братском любовію подносим. *Ты* ћеш, читаюћи у овой кнѣжки оне догађае у Грчкѣ, опоменути се и *Твоих*, храбрих дѣлах а и патнях и жертвах, кое си *Ти* за *Твою* и отечества *Твога* слободу принео.

Опомињући се пак свега овог нећеш *Ты* ни оне храбре юнаке из средине твое заборавити, кои су за слободу нашу и отечества нашег крв свою пролили. Они заиста много више, него едно тек воспоминаніе наше, заслужую; но мы им никакве друге награде за проливену крв нѣину учинити кадри нисмо, до тек ове едне, да их се опоменемо и да им „*Бог да им душу опроси и вѣчна им память*“ рекнемо.

Знам да ће свакій Србин оваковом позиву моме драговольно слѣдовати, и предвидѣћи у напредак ову готовост нѣгову радуем се, што сам и я едан листак горе оваког врлог народа, кой я и почитуем и любим и поздравляюћи га пребывам

Последиѣг Юнія 1851 у Земуну

Б. Протић.

ПРЕДГОВОР.

У ексилу моме, ког се узроцы округлом речи политическим именују, и кои бы се праведно и без околиша за вѣрност према законости и моим званичним дужностыма именовати морали, бавећи се овуда по Аустрійским предѣлима, имао сам бар ту прилику са Немачким, у књижеству богатим, езиком познати се. Како при ученю овога езика тако и после, почем сам се прилично с њиме познао, бавіо сам се я понайвише са читаньм Историческихъ предметахъ, и овако најѣм и на описаніе Грчке етеріе (Грчког Устанка) и буѣе у Влашкој и у Молдавіи, које е Хермес у своме продуженю Ротекове общте Повѣстнице описао. Овај ми се предмет тим интересантнии показуе, што су у преповеданю реченыхъ догађајхъ и друга, е овыма у союзу стоећа, важна обстоятелства уткана, као: борба између Порте и Али Паше Тенеденліе; истребленъ Яничарахъ; у-

біство безоружаних Христіанскихъ жителяхъ у Цариграду и у провінціама Османскога Царства; неприятельска отношенія између Руссіе и Порте, коя су већ до тога дошла была, да се рат између ова два Двора одпочне; симпатія Христіанскихъ народахъ у Европи за уставше Грке; и расположенія Европейскихъ силахъ према борећихъ се странахъ. Но и у осталом е Повѣстница овог Грчког Устанка у содржанію нѣном богата и млоговажна. Борба е између овог народа и Туракахъ имала у себи характер истребителнога рата. Срећа е оружя и на одной и на другой страни пременителна была, а побѣдители су са побеђеныма више као бесни зверови, него као обични неприятельи, поступали. Грцы су истина кадшто и вероломно капитулацію нарушавали и под условіем предавше се неприятель гнявили; но Турцы су іош удалеко безчовечніи бывали, ер они доста путахъ између побеђенихъ нису ни полни возраст штедили, већ су даже и саму малолѣтну децу гнявили. Особито е овай случай у Хиосу быо, гди су Турцы Христіанску децу чопорыма едно за друго везивали и тако их повезане у море бацали и давили, и тим свету показали, шта е свирѣпо варварство учинити кадро.

Грцы су се у овом покрету истина како на суву тако и на мору храбро за слободу свою борили и іош су за време траяня овога рата едно привремено правленіе Грчко, ков е Републи-

III

канско было, устроили и Устав земальскій начинили; но напоследак, кад е Али Паша Тепеденлія пао и кад е потом сва сила Турска, соединивша се са силом Египетском, против Гркаѣ навалила, были су Грцы већ ослабили и они бы морали превосходной сили подлеѣи, да се нису три велике силе, Россійска, Енглеzsка и Французска за нѣи заузеле. Као што Хермес у овой Повѣстницы каже првый е Канинг, тадашњи првый Министер Енглеzскій, предложенъ учинію, да се велике Европейске силе у посредствованъ између Порте и Грчке ставе, и у слѣдству тога е уговорено было, да Грцы у внутреньости своіой сами собом управляю, но да они признаду врѣховно Господарство Порте и да нѣой платежни остану.

Ово е Канинг, као што се далъ из ове Повѣстнице види, у нечем из почитанія према старіѣ Гркаѣ, просветителяѣ Европе, симпатизираюѣи за народ овай, али много више из другиѣ политических основаѣ, учинію. Он е т. е. увидію, да Руссія, за рат против Турског Царства спремна, не може равнодушно гледати паденіе Грчког, нѣой единовѣрног, народа, и да се овай, за цело Турско, и онако здраво разслабљено Царство рат, никако другчіе одклонити не може, до тек одним оваковим ублаженъм Руссіе. И Французска е из овиѣ истиѣ основаѣ у ово посредство-

ванъ приступила. Но колико су год у овоме ко-
рацы од стране Енглеке и Французке више
за избавленъ разслабљног Османског Царства,
него за любов Грчког народа учинѣни, опет Пор-
та никако подлећи нїе хтела да прими посред-
ствованъ странихъ Дворовахъ у дѣлима, кое она са
Грцыма, подданицыма нѣним, има. Она нїе, по
учинѣномъ іой предложеню, ни примиріе с Грцы-
ма учинити хтела, већ е са союжениемъ своимъ и
Египетскимъ силама нападєнія своя противъ мала-
кесалихъ Гркахъ продужавала, кое е слѣдствомъ бы-
ло те е Турско-Египетска флота, од реченихъ со-
юзенихъ Христіанскихъ силахъ, под Навариномъ спа-
лѣна, коимъ се догађаемъ, као временомъ, кадъ су се
Европейске силе озбиљно у дѣла Грчка умешале
и од когъ ова другій видъ узимаю, ова Повѣстни-
ца заключава.

Изъ свега се овога јасно види, да е у овоме
посредствованю између Порте и Грчке главно
подвижно коло Руссія была, која е у своме окре-
таню и Енглезску и Французску заватила, те су
и ове с њомъ заедно у ползу Гркахъ дѣйствова-
ле. Зато су Грцы за свое избавленъ и независи-
мостъ њину, да нерекнемъ искључително, ал на
свакій начинъ понајвише, Руссії благодарити дуж-
ни. Но на жалостъ мы и у самой овой Повѣстни-
цы видимо, да се Грцы, страннымъ и антирусскимъ
проповѣдницима, кои завидљивимъ окомъ величину

Руссіе гледе, заслепљавани, собственихъ своихъ единовѣрнихъ избавителяхъ страше и одъ нихъ, држећи ихъ себи за опасне, зазиру.

Ово е появленіе скорашнѣ (одъ треће десетине нашега столѣтія), и іош у свѣжемъ (Фришкомъ) воспоминанію; а у колико е свѣжів и нами ближе у толико е оно за насъ интересантнѣ. Но оно е и по себи важно и интересантно, а за насъ Србе у толико више, што се оно тиче оногъ народа, кой е нами и по верозакону и по обштой нѣговој судби сродан.

Грчкій е устанакъ вниманіе своју осталихъ народахъ Европейскихъ на себе обратио, и они га сви на своме езику пространіе или краће описанога имаю. На нашемъ га Србскомъ езику іош ни обширнѣ ни краће описанога было нѣ; зато я наишавши на ово дѣло у Хермезу на Немачкомъ езику наумимъ ово на нашъ матерњи езикъ превести и Србству предати га, као што самъ то и учиніо и ово га сада почитаемомъ публикуму нашемъ подносимъ. Одъ ревности овогъ наше књижество много и поготову искључително зависи; ер се тек онда распроетраненію нѣговомъ надати можемо, ако се оно одъ стране публикума больма узнегуе, т. е. ако се у Србству више него до садъ любителяхъ књижества докаже, да тако списатели кнѣиге свое у већемъ количеству трѣшити и у томъ награду за свое труде налазити могу. Ово е единственый начинъ за обрабативаніе неизраћеногъ

поля книжества нашег, а без овога ћемо и одсад као и до сада у овоме, слѣдователно у изображаваню наше народности, иза осталихъ изображенихъ народахъ назадњи остати.

Милый Роде Србскій! подпомажи книжество: оно е средство за изображенѣ твое народности. Ако ты у овоме сам себи и твоіой народности непомогнеш, заиста ти нико другій помоћи неће. Теби пак милый роде у Княжеству Србіи, ком я изключително принадлежим, особито подпомаганѣ ове благотворне цѣли препоручуем. Ты добро знаш, да до скоро ниси у средини твоіой ни онакихъ людій имао, кои бы у станю были и честити посланицу написати, него си морао на страни писмене люде за твою потребу тражити. Срећа е твоя была, те си такове у близости и међу твоіом единокоронном браћом налазіо: па ако су ти ови и више из свога користолюбія него теби за любов долавили, опет си ты у њима и у школама твоим учитель и у другим народным дѣлима потребне служителъ налазіо. Сад ты, хвала Богу, већ другчіе стоиш: ты већ имаш у сыновыма, кои су се у отечеству твоѣм изродили, врсне младиће. Они су, на радост твою, понайвыше о твоѣм обштем трошку (то ти особито за чест служи) кое у отечеству кое пак на страни прилична знаня себи прибавили, и сад су ти они велика подпора твоя. Слѣдуй дакле милый роде и далѣ овом стазом, па и у напре-

VII

дак подпомажи науку и књижество, ер е то твоя собствена и твое народности полза. Ты си више путах твоим юначством до неког степена твое славе долазио, али си и пак, лишен будући оног знаня, коим се она одржати може, ову губио. Прибирай дакле себи знаня колико више можеш, ако си рад да и ты срећно прођеш и да твое потомке у срећи оставиш и од ових и с оне стране гроба себи благослове задобиеш.

Нека ми се опрости што сам се овде упустио у совѣтовањ за подпомаганњ књижества. Може ко помислити а и рећи, да он и без овога познае важност књижества и да су потоме ове мов опомене излишне. Я то не само што допуштам него још и сам утврђуем да таквих доста има, и доста бы зло и наопако было да међу нами таквих нема; али ће ми се допустити, да поред ових има међу нами и онакових, кои ту важност бар у пуной мери непознаю, као и то, да е подпомаганњ књижежности за нас необходимо, ер без овог нећемо имати доволно ревностнихъ еписателяхъ, без еписателяхъ нећемо имати књижежности, а без књижежности не ни мислити о просвети, којом бы се народност наша на степен славе узвысити могла. Зато сам дакле ову опомену учинио, коя ако не буде што од ползе ямачно од штете быти неће, а ко зна болѣ широко му полѣ,

У осталом препоручуем ову мою књижицу читателѣма, да бы ю они онако са усердіем приѣмили, као што ю я братинскою любовію подносим, и тим пребывам

Последнѣг Юніа 1851 у Земуну.

Быв. Предшав. Княж. и Попеч.

Иностр. дѣла Генерал-Маіор,

Борђе Протић,

Султ. нишан ифтихара Кавалѣр.

ПОГЛЕД

НА

Правопис Србскій.

Од оног времена, кад су се почеле књиге и на Србском говорном езику писати, повела се е између књижевниках парница о правопису овога езика, која се поглавито у томе состои: дал да се Кирилица, која е и за Србскій говорный език, као нѣму најсходнѣя и најближа Азбука, узета, у подпуном брою и без икаквог изятія, или са изятіяма, свойству Србског езика сходним, прими. Ово е главный вопрос, кой е још до сада нерѣшен остао, а од рѣшенія овог зависе наравно и другій, кои се далѣ на пространія Грамматическа правила овога езика односе; но без рѣшенія оног првог и главног ніе ни мислити о рѣшенію овиѣх других и од оног првог зависећих.

Као што е предмет овај на две поглавите струке поделѣн, тако су и парничари о овоме у главном на две стране поделѣни, кои се далѣ на

толико подразделена поделѣни налазе, у колико су њини основи у потанком међу собом различити. У оне прве спадају сви они, кои су више или мањ непријатељи реформе и кои више или мањ бране целост Кириловиѣ писменаѣ, и ови се, едним обштим именом, назвати могу *староволѣ*; а у оне друге опет они, кои су пријатељи реформе, кои за Србскій правопис нека писмена из Кирилице избацују а друга уводе и кои на овај начин правопис Србскій, удалѣни од правописа Славенског, заводе, и ови се назвати могу *новолюбцы*.

По овоме е дакле главнѣй предмет парнице ове, да се или целост Кирилице одржи, или да се у њој нека реформа учини; а главни су парничари с едне стране староволѣ а с друге новолюбцы. *)

Но ако мы подобателно Повѣстницу ове парнице расмотримо, то ћемо наћи, да е ова у главном фактически веѣ у ползу новолюбацаѣ свршена, почем су староволѣ веѣ реформу признали тиме, што су и сами од браненя целости Кирилице одустали, избацѣвши из њѣ нека писмена, као: зѣло, ук, от, о (писмо у азбуки пред я стоѣће), кси, пси, юс, тита и ижица, и уведши у ову друга, као: *ѣ, ѣ и џ*.

Реформа е дакле и од едне и од друге стране, слѣдователно од свег књижества Србског,

*) Овыма сам и овака имена због тога дао, да их ниже без описаня и укратко именовати могу.

призната, и сада још у вопросу стои простор њи и каквоет њна. Староволъ, нанутивши сами прву мету своју, заузели су сад другу, на којој они бране, да се више никаква промена у Кирилицы нечини и да се реформа далъ не распростире, већ да се у саданьој граници њној, была она каква му драго, добра или рђава, задржи. Новолубцы пак неће за оваква ограничєня од стране староволях да знаду, него хоће, почем е реформа већ обште призната, ову дотле да продуже, док се неудеси едан такав правопис, кой ће подпуно свойству Србскога езика одговарати.

Допустивши староволъ, да се толика писмена из Кириллице, као за Србског езика књижество непотребна, избаце и да се друга нека, изнова скована и за ово нужна, уведу, упино се сада да и само оно њ (дебело ер), кое баш никакве службе у Србском књижеству не чини, одрже. Оно још доста ревностных бранителєх има. Я сам на више њих наилазио и с њима се о њму преширао, и премда ми ни едан од ових доказати могао не потребу њгову у Србском књижеству, опет е сваки овай желіо, да се оно и овде задржи. Едан од ових, кой га свойски браняше, немогући ничим њгову потребу доказати, рече ми: „Видители Господине „ова моя дугмета на капуту: ова напред извршую свою дужност, ер с њима капут занетля-

„вам; ал ево још два острагу: она истина ни-
 „какву дужност неизвршују, ал е опет лепше ви-
 „дети капут е њима него без њиџ.“ Ево до-
 казателства о потреби дебелого ера: свакиј ви-
 ди да оно никакову службу у књижеству Срб-
 ском неизвршуе, али и пак млогій ђоџе да и оно
 овде парадира! Другиј ме едан за ову исту мою
 књигу, која још у печатњи быяше, пыташе, ђо-
 ђе ли у њой дебелиџ ероваџ быти, и ако овиџ
 буде, рече он, онда ђе на њо доста пренумеран-
 таџ быти. Сирома бедак! он мисли да е књи-
 га купус, па да му га дебели ерови замасте. Го-
 споди непусти му грџа. Но може ко упыта-
 ти: зашто е Кирил увео ово џ у азбуку њџгову,
 кад е оно излишно и никакву службу неизвршуе?
 Я на ово одговарам: да Кирил њџга није због
 Србског, веџ због Славенског езика увео, или бо-
 лџ да рекнем у своју га азбуку задржао. У ово-
 ме е оно могло од потребе быти, ер мы у не-
 ким књигама налазимо, да е оно, као елиф у А-
 рапској азбуки, доста путаџ и самогласна пис-
 мена заменџивало, као: *чџльџџкџ* у место *чело-*
џџкџ. Оно и код Бугараџ приличну службу извр-
 шуе, ер они пишу; *сџлџце*, *Бџлгарин*, *Вџлко*, у
 место *солџце*, *Болгарин*, *Вулко*. Нека га дакле
 и унапредак у оним езиџыма, у којима е оно од
 потребе, но у нашем Србском езику потребно није
 па зато га и нетребамо, да тек беспослено овде
 парадира.

И с њиме ће скоро край бити, почем оно у Србском књижеству никаквог посла за себе не налази; а то ће исто и са писмом *ш*, кое се као *шш* изговара, бити, већ ако да ово последнѣ свой глас промени и да се у Србском књижеству као *шт* изговара. Али ће о другим неким писменима парница још дуже трајати, и докле год о њима конечна пресуда неизађе, дотле се никако не можемо надати едном сталном правопису у књижеству Србском. Ово су писмена: *і*, *ѣ* (иже са слитном) и *ы*; затим Г. Вука Караџића *ј*, *љ* и *њ*; а најпосле дифтонги *ја*, *е* и пр. Прва два писмена, *і* и *ѣ* зависе пјосве, а *ы* одчасти, од пресуде, која ће се у смотренію *ј* изрећи. Ако ово свой мейдан одржи, онда она два прва писмена, *і* и *ѣ* сама по себи падају, а и ово треће, *ы*, своју мету знаменито губи. Главнѣ е дакле овде записнич писмо *ј*. По моме увиђеню ово писмо постои фактически још од искони у азбуки Кириловой, ер дифтонги *ја*, *е*, и т. д. ништа друго нису, него састави од *ј* са поедним самогласним писмом, као: *ја* од *ј* и *а*, *е* од *ј* и *е* и т. д. Ничимманѣ оно толико непријателѣх у Србству има, да се његово положеніе критичним види, и да се још сумњати морамо о исходу парнице његове. Колико сам ја примѣтити могао, највећа е према њему мрзост због тога, што е оно и по имену и по форми његовой из Латинице узето. Некій од гонителѣх његовиѣх говоре, да бы га они иначе

пріимили, ал да нѣгов усковрчен реп никако тр-
лити немогу. Сви га скоро гонительи из мрзо-
сти према нѣму Вуковим репатим *іошом* називаю.

Што се мене тиче я ништа против нѣга не-
мам, тим више, што е ово писмо, или друго кое
оваково, у књижеству Србском необходимо нуж-
дно. Само то примѣтити имам, да бы по мом
мнѣнію болѣ было, овай, за Србеко књижество
примеѣный недостатак из Кириловиѣх писменаѣх
допунити, него га из Латинице узимати, а то,
као што се мени чини, ніе немогуѣе. Ако се
строго испита, то ће се наѣи, да е у Кирилицы
ь (танко ер) то исто, што е у Латиницы *j* (іот).
И едно и друго са додатим му самогласним пис-
меном сочинява едан и истый дифтонг. То е код
нас веѣ давно у употребленю было а и сада се
употреблява, ал тек само на краю речій, н. п.
маль, маля (маля); пань, панья (паня). Кад да-
кле ово накраю речій быти може, зашто то и у
почетку и у среди небы могло быти, н. п. бабу-
ка, поньява и т. д. Ако пак оно због свое фи-
гуре небы найзгодніе было, да се и у почетку
и у среди писати може, томе е найлакше помо-
ѣи, ер му се може и друга, како се хоѣе, фи-
гура дати, а може и две, као код Немацаѣх пис-
мо *f*, кое се другчіе у почетку и у среди (*f*),
а другчіе на краю (*ff*) пише, имати.

Могу софизме лако извіяти, да због овог или
оног неможе наше ь у место *j* служити, ал кад

ово последнѣ у Латиницы и за едно и за друго служи може заиста и оно прво у Кирилицы и за едно и за друго служити, само ако у томе буде обште слоге и ако у слѣдству ове добіе ѡ на то привилегію. Но понесрећи најтеже е до обште слоге доћи, и ово е управо оно, што е нами свакад у пословима нашим камен претиканія было.

Кад се већ еданпут овај поглавитый вопрос рѣши, т. е. дал да се из Латинице узетый *j* задржи, или да се нѣгово место са ѡ или ма и каким другим писменом замени (одно или друго мора бити), онда ће још за решенѣ остати, дал да се и унапредак са дифтонгама или само са претим словима пише. Правопису неће ни едно ни друго сметати и дифтонги су само у толико болѣи, што се наеданпут и едним тегом два слова, уместо сваког поособ, пишу. Али ако се рѣши да дифтонги остану, онда прво треба едно од два равногласна дифтонга, *e* и *ѡ*, избацити и едно тек задржати, као што е између *ѡ* (ук) и у прво избачено и друго задржано; а друго ће требати да се додаду још два оскудѣвајућа дифтонга *je* и *jo*, па да буде онолико дифтонгаѡ, колико и самогласних писменаѡ. Тако бы онда имали подпуный брой т. е. пет дифтонгаѡ, као: *ja* (я,) *je* (е,) *ji*, *jo*, *ju* (ю). Но какогод што е оно дифтонг, кад *j* пред самогласним писмом стои (разумева се кад се уедно напише), тако е исто и онда, кад е оно после самогласног писма, као:

aj, ej, ij, oj и *uj*. Тако бы могли имати двојке дифтонге, од којих бы се могли први праавима а други обратнима именовати.

Ово су дифтонги и ово е подпун брой њин; но ко ће то на себе приимити, да онако, као што су познати дифтонги *я, е* и *ю*, и осталим надлежну форму да? па и кад бы ко и то учинио, онда едно још важније питањѣ остае: ко ће вишину на ову новост приволети? Зато ће болѣ бити да се од дифтонга одустане и да се ова писмена свако по се пишу.

Све ово, што сам доовда о писменима за Србско књижество навео, због тога сам учинио, да покажем, каква су различита мнѣнія у правопису Србском, а узгред да кажем како ја о овоме мислим, неупуштајући се сам у ону поправку, која се мени најсходниом види, признавајући, да е ово предмет таквог рода, кой подлежи испыту и рѣшенію каквог ученог, из више лицахъ состојећег се, дружества. Зато сам се ја при преводу ове мое књиге, о Устанку Грчком, придржавао оног правописа, коим е понайвише до сада писато. Само сам у овоме избаціо *ѣ* (дебело ер); ал и ово ніе никаква новост, будући га и многи други Србски списатељи избацују. Писмена пак, као: *іи, ій, ы* и *ый* употлеблявао сам овде у толико, уколико сам за нужно нашао због разликованя некихъ, често у употребленѣ долазећихъ, речіи и због разликованя падежахъ. Само сам едно

писмо, ѣ (Србско хѣр), кое до сада у књижеству нашем употребљавано нје, у ову мою књигу увео. Многи су и пре мене признали, да се х у Србском езикау произноси онако, као у Славенском и у Црковним књигама нашим, већ много мекше, кое и ја, на основу својства Србскога езика, утврђуем. Они, кои су то признали, писали су и пак онакве Србске речи са истим Славенским х (хѣром) и препоручивали су, да се оно по својству Србскога езика произноси. Но мени се ово нје довољним видило, због тога, што мы морамо често између Србскихъ речи и Славенске писати, па бы за читателѣ немала забуна была, кад бы они погађати морали, како ће гди ово писмо произносити. Ја сам дакле за цѣли сходнје нашао, да се поред Славенског хѣра и едно Србско уведе, као што сам то у овој мојој књиги и учинио, оставивши му ону исту форму, с едном само том разликом, што сам над ово едну слитну (°) надметуо. Нужно е и потеме да и едно и друго хѣр имамо, што мы не редко и стране речи међу Србске писати морамо, од којихъ се неке са Славенским хѣром (као ch), а нека опет са Србским (као h) писати мораю.

Како ће се ово Србско хѣр (ѣ) произности и гди ће се оно употребљавати, споменућу ја ниже на своме месту, а за сада ми остае још едно и последнѣ примѣчаніе о Србском правопису навести. У неким се Србским речима природно пи-

емо *л* избацув и ово се са писмом *о* заменуе, као: *гр'оце, сеоце*, у место *грлце, и селце*; *пешао, кошао*, у место *пешал кошал*; *бео, весео*, у место *бел, весел*; и *писао, спавао*, у место *писал, спавал*. Оваковиѣ дакле речій има у Суштествителным и Прилагателным именима и у Глаголима прошавшег времена. У Суштествителным именима има оваковиѣ случаяѣ и у среди речій, као што смо горе у примѣру видели; но и у овым и Прилагателным именима понайвише е тай случай на краю речій. Но то е тек само у Именителном падежу единственог броя, и то у Прилагателным именима само у мушком роду (у Суштествителным именима у другим родовыма оваковиѣ речій и нема,) а свуд у осталим падежима у обадва броя остае природно писмо *л*, као: *орао, орла, орлу; орлови, орлових; бео белог, белом; бели, белих; беле, бела* и т. д. У Глаголима е горереченог времена то такоѣер у мушком роду и у единственом брою, као: *я сам чишао, ты си чишао, он е чишао*; а свуда далѣ остае природно писмо *л*, као: *я сам чишала, ты си чишала, она е чишала; я сам чишало, ты си чишало, оно е чишало; мы смо чишали, вы сше чишали, они су чишали, оне су чишале, она су чишала*.

Да е у поменутым и нѣима подобным речима природно писмо *л* на *о* изменуто, види се без сваког далѣг обясненя. Ко невиди да е *гр'оце* и *сеоце* од *грла* и *села*? За остале е пак речи у

овоме пуно доказателство потоме, што е ова промена писма у Сушт. и Прил. именована само у едном (именит.) падежу, а у Глаголу само у муш. Роду и ед. броју. Сувише е пак ово доказателство и тиме, што се овакве речи у Слав. езику и у свим осталим Слав. нарѣчјима, осим Србског, без разлике са *л*, пишу.

Ово ми, надам се, нико опровергавати неће, само незнам шта ће ко за мой пројект рећи, кой ћу овде ниже у смотреню овакових речій за наш правопис Србскій на претрес изложити. Но рекло се о њму како му драго ја знам да од штете бити неће што ћу га овде навести. Мое бы дакле мнѣніе было, да се у књижеству нашем овакове речи са природним, или болъ да рекнем са кореним, писменом њиним (*л*) пишу, а не са *о* као до сада, а да се изговараю онако, као што е то у Србском езику уобичаено. Ал да се у томе свака сметња избегне, и да небы ко мислио, да се ово писмо и овде као *л* читати мора, то да се свако таково, кое ће се као *о* читати, са едним знаком (по моме мнѣнію са едном слитном (°)над њиме, као што е то код мене у овој књиги над *ѣ*, означи. Ово бы наравно тек мы Срби као *о* читали, а остали бы га, као Русси, Хорвати, Бугари и прочи Славјани, по начину своме, као право люди читали и тим бы нас болъ него иначе разумели, кое е такођер не од мале ползе. Ово ништа ново небы у свету было.

Мы знамо да се и на другим езицима една иста писмена на различитым местыма различито читаю. Између многих примбрах доста ће быти ове две Латинске речи „constitution и recommendation“ навести. Оне се изговараю конституціон и рекомендаціон, слѣдователно се овде писмо *c* као наше *к*, док се на другим местима, као код речи Сісего (Цицеро), као наше *ц* изговара. Исто се тако у оной првой речи она два прва писмена *t* као наше *ш* произносе, а напротив у овой оно последнѣ *t* и у другой оно едно код Немацахъ као наше *ц* а код Французахъ као наше *с*. Но код нас бы у реченым речма совершенно олакшанѣ было, што бы оно *л*, кое бы се као *о* читало, са знаком означено было, па бы свакій лако знао, да га као *о* читати треба.

Тиме, што су овакове речи замениле писмо *л* са писмом *о*, добиле су и неко особито свойство за себе. Код свию се скоро оваковихъ речій оно предпоследнѣ писмо (изятіе *в* у едносложным речма и у оним гди *е* *е* предпоследнѣ писмо) губи, и тек се уполе чув, н. пр. *кошао* изговара се као *кошъо*, *пешао* као *пешъо*, *кабао* као *кабъо*, *писао* у место *писао* и *умрѣо* у место *умрѣо*. Отуд многи ово предпоследнѣ писмо изоставляю и пишу *кошо*, *пешо*, *кабо*, *писо*, *умро*; кое *в* неуредно. Особито се код речій *со*, *во*, *соко* и пр. незна дал да се овако пише или *соо*, *воо*, *сокоо*, т. е. дал да се на краю по едно

или по два *o* ставляю. По моме миѣнію ніе ни едно ни друго правилно, ер се на краю пол другога *o* чуе.

Кад бы се дакле то за правило узело, да се овакове речи на краю са *љ* (люди са слитном) пишу, онда бы се овоме лако помоћи могло, ер бы друго за овим правило было то: да се у свим речма, кое се са *љ* окончаваю, изузимаюћи едносложне и оне гди *е* *е* предпоследнѣ писмо, она предпоследня уполе а *љ* као *o* изговараю. Тако бы се онда писало грѣце, сеѣце, котѣ, петѣ, соѣ, воѣ, сокоѣ, беѣ весел, писѣ читѣ и т. д., а читало бы се онако као што е напред казато.

Изложивши овако проеѣт мой о правопису гореименованих речій прелазим сада у осветленѣ х (Србскога хѣра), кое сам я веѣ овде у ову мою кнѣгу увео. Оно ће се дакле од Славенскога хѣра тако разликовати, као што се код Немацах *h* од *ch* разликуе, и произносиће се, по свойству Србског езика као оно прво, или иначе као нешто између Славенског хѣра и ништа, или ће оно најпосле (у среди и на краю речій) само тек пред њиме стоеће писмо продужавати. У почетку ће се оно употреблявати у речима хтети, ходити, хвала, Хорват, харем и т. д. и овде е нѣгов глас слаб и подмукао као некій између Слав. *ж* и ништа или иначе као Немачког *h*. У среди се оно употреблява у речима, као: ухѣ, бу-

ѣа, маѣовина, врѣовный и у неким падежима на ѣ окончавајућих се речій, као: влаѣа, страѣу, врѣом као и у Глаголу скоропр. времена множ. броя, као: читаѣу, писаѣу, трчаѣу и т. д. и овде оно тек само продужава глас пред њим стоећег писма. Чешће се оно на крају речій употребљава. Њиме се окончавају речи:

а) Суштеств. именаѣ, као: Влаѣ, праѣ, страѣ, ораѣ, маѣ, меѣ (меѣови), врѣ и пр.

б) Сва Сушт. Им. Р. падежа у множ. брою, осим неких на *ий* (людій, фатій и пр.) као: народаѣ, коняѣ, воловаѣ, планинаѣ, селаѣ и пр.

в) Сви Род. пад. множ. броя Прилагателних именаѣ без разлике, више мѣстоименіяѣ и числителних именаѣ овога броя и падежа, као: добриѣ, больиѣ, благиѣ, правиѣ, Петровиѣ, овчиѣ; моиѣ, твоиѣ, нашиѣ вашиѣ, коиѣ, ониѣ; двоиѣ, троиѣ, првиѣ, многиѣ и т. д.

г) Сви Глаголи скоропрошавшег времена чис. ед., као: писаѣ, читаѣ, казаѣ, казиваѣ, купаѣ се, бацаѣ се, и т. д.*).

Знам и сам да е овај начин правописа, ако ће он посеби и најбольи быти, нами, кои смо се неком другом, ма и неприродном, навикли, необичан; тим више, што смо понесрећи и мы, као и Хинези, за свою старину тако яко приковани, да и оно ново, што голим очима видимо да е

*) Овакве се речи у неким крајвима Србије у место са ѣ изговарају са *г*, као: *виѣег, казаг, реког, узег*, и т. д.

болѣ него старо, нећемо да приимимо, и чини нам се да кад бы што старо, ако оно и неваля, одбацыли и на место овог друго што ново, ма ово и најболѣ было, приимили, да бы смо тиме неку светињу повредили. Но ово е већ друга половина деветнаестог столѣтја, и већ е време да наше Хинезе оставимо и све оно што е болѣ, было ово старо или ново, себи присвајемо, нима-ло се нестрашећи да ћемо тиме икакву светињу повредити. Мы из Повѣстнице добро знамо, да су писмена изобретенѣ човеческог ума, и то таково, које е у почетку далеко од саданѣг совершенства было, слѣдователно да су она све болѣ и болѣ поправљана и у совершенствовавана. Знамо далѣ да су стари Грци 16 таквих писменах од Финикијаных, првих изобретателых њиних, приимили к овима 8 других своих придодали, те су тако онај Алфавит, за њин език сходный, саставили. И оне су *оксіе, варіе, периспомени* и пр. производи Грчког ума и за њин Алфавит. Мы најпосле видимо, да су различити западни Европейски народи, кои су за свое књижество Латиницу приимили, њна писмена са различитым знацыма изкитили, да тим њима оне гласове даду, кои су њиним езицыма свойствени. Зар е ово Србину за њгов език забранѣно? Я мислим да то ніе, и да и он у свою Азбуку све оно увести може, што е свойству њговога езика сходно и потребно. Но у овоме е баш онај най-

већий камен претиканія. Различита су у смотре-
ню писменаѣ и правописа основоположенія књи-
жевникаѣ нашихъ, коя сам я већ горе на своме
месту, под именемъ парнице и парничараѣ, доволь-
но описао. Ни зачимъ сада ово незапинѣ, као за
тимъ, да се мере предузму, како бы парница ова
за пресуду сазрела, а после тога да се о овой е-
дна конечна пресуда изрече; ер докле се год
еданпут овай главный вопросъ нерѣши, дотла не
ни мислити о одной обштой Србской Граматики,
кою бы већ требало да е имамо и да више сва-
кій по своіой ѣуди напишемо. Но ово се ника-
ко безъ одного ученого друштва учинити не може,
ер однимъ еднимъ лицу, было оно кое му драго
и какво му драго, ово право не припада. Я о-
ваково учено Србско друштво на другомъ месту
не знамъ, до текъ одно у Србскомъ Београду, кое се
друшествомъ Србске словесности зове. Пожела-
тельно бы дакле од моея стране было, да ово Ви-
сокопочитаемо друштво, познатимъ му путемъ, са
своіою странаѣ и од своіою ученихъ лицаѣ мнѣнія о
овымъ примѣчаніямъ моимъ, заедно са нынѣшнимъ по
овомъ предмету предложеніямъ, изиште, и ова по-
сле опетъ свима обзнани, како бы се изъ своіо ова-
ковиѣ сабраниѣ актаѣ вишество мнѣній видети
могло, по коимъ бы се после една обшта за Срб-
ско књижество и по свойству овога езика Гра-
матика (Езикословница) устроити могла.

Ово е моя поглавита желя, и надамъ се да
ѣу у овой кодъ свакогъ родолюбивогъ Србина по-
желательный одзивъ наѣи.

Последнѣгъ Юнія 1851. у Земуну

Борѣе Протикъ,

— 3 —

Кад су се у Бечком конгресу, ради утврђења мира на едной части света и ради непоколебимог основа нѣговог взаимна отношеня свію Европейскихъ державаѣ у ред довела, остала е само една Турска од уговораѣ изключена. Народ Османскій ніе се могао као част велике Европейске народаѣ фамиліе сматрати, будући да нѣму религіозно и политическо основоположеніе Корана налаже, да он вечито против свію народаѣ, кои Исламског вероисповеданія нису, воюе. Премда е Османско Царство е оне величине свое силе, од кое е негда целый запад стрепію, до жалостне и неопоравиме слабости пало; али зато опет Высока Порта своим старым основоположеніяма ніе неверна остала, да уговоре, кое е она са неверницама (Баурима) заключавала, свагда као само едно примиріе сматра. Разнѣженный е Османлія остао постоян у своій окорелой непреклонности к Европейском изображеню и углаѣеню и у своіой фанатической Христіаномрзости. Уредбе су, на коима е у преѣшнѣым временима снага царства почивала, уничтожене; цела е держава због пагубног непоредка, коѣ е у свыма части-

ма нѣним владао, брзым корацыма своим к сво-
іой пронасти наглила; но неразумно угнѣтенѣ,
кое е миліоне нѣнихъ Христіанскихъ подданижаѣ
гнявило, было е тиме веѣма умножено него убла-
жено. Немало е половина тисуѣ година изтек-
ла, од како су Турцы мореуз онай, кои е нѣи
од Европе деліо, прешли, и іош се нису они, у
онимъ прекраснымъ предѣлима, у којима се е пр-
вый пуполякъ целогъ западнѣгъ изображеня развіо,
препитомили. Они су сами у нѣинимъ нравами и
обичайма и у нѣиномъ начину мишленя сурови Азі-
атски варвари остали; а больи и изображени на-
роди, кое су они покорили, морали су под нѣи-
нымъ гвозденимъ ярмомъ у равну суровост прео-
братити се. Само едну благороднію духа искру
ніе могла свирѣпа сила завоевателя изтребити.
Ова е была Христіанство, когъ су се Грцы у ста-
рой Еллади, у Тесалии и Епиру, у Македоніи и
Траціи, Србски и Бугарски Славяни у Илирии и
Мисіи, и Власи у Римской Даціи са постоянномъ
верностію тврдо придржавали. Измеѣу свію Хри-
стіанскихъ народаѣ Турске Европе само су два,
Арнаути у Епиру и у Илирии, и Бошняцы, едина
грана од Србскога народа, после крвавога сра-
женя у Ислам прешла и за награду од нѣинихъ
угнѣтателяѣ у равенство свію прааваѣ, коя пра-
вила исповедательима вѣре принадлеже, примила,
а напротивъ они народи, кои се од вѣре нѣинихъ
очеваѣ одвратити дали нису, подъ обштимъ именемъ

рая екуна узети, остали су према Маомеданцима не другчіе, него као савршено на лишеніе свію правах осуђени. Ни за какву „Христіанскому неу“ од правовѣрног Ислама причинѣну обиду удовлетвореня было ніе; а свако покушенѣ одпора, кое бы бѣдна рая учинити усудила се, было е као продерзливо своевољство или као бунтовничество смртію казнѣно.

Дуго е времена ово жалостно станѣ Христіанах у Турској сожаленѣ свако чувствително ерце у Европи узбуђавало. Више е пута не само од учених, кое е слава старих Еллинах одушевлявала, него и од оних вліяніе имаюћихъ политическихъ високихъ лицахъ представленѣ чинѣно, да се Турцы, као обшти непріятельи Христіанства, из Европе протераю. Найживлѣ е овимъ мислима, кое и Петру великомъ стране биле нису, Россійска Императорица Екатерина II. заузета была, коя е од Туракахъ све сѣверне брегове Црнога мора одтргла и на западнѣой капіи града Херсона, кои е она на устію Днѣпра подигла, надписе ставити дала: „Овуда е пут на Цариград.“ Већ е у години 1774 Россійска войска до преко Дунава продрла была и Высоку Порту на Кучук-Кайнарѣкскій мир принудила, коимъ су жителями Влашке и Молдавіе знаменита права обезбеђена, а међутимъ е кабинетъ Ст. Петербургскій на основу уговора правао заштите на оба ова княжества получіо. За време ове войне учи-

нѣни су и са Грцима у Мореи и на островима союзи, којима су Россійски наемници снажну подпору обећавали, како се они приуготове Турекій ярам са себе збацити. Храбри Майноти, кои су у кланцима Тайгета у суровой независимости живили и ову заштиштавали, на ово обећанѣ си-ђу доле са своиѣх брдаѣх и започну националну войну, која е е обе стране са равним огорченѣм и свирѣпостию вођена. Но Русси нѣино обећанѣ несодрже*); Грцы су морали себи самым оставлѣни быти, и несоразмѣрно превосходной сили не-пріятеља подлећи, кой е сада на невинне као и на кривце без сваког милосердія безчеловѣчну свою ярост изліо. Онда е целый полуостров Мо-реа у едну пустиню преобрађена; више од 80,000

*) Добро е познато и дѣлом засведочено, да е Руссія свагда Грцима а и свим единовѣрным народима своим благопріятељствовала и овима помагала и помаже им. По-томе е дакле посве сумнително у тексту наведено об-стоятелство: да су Русси са Грцима, преко своиѣх наем-никаѣх, союзе учинили и овима подпору обећавали и да после Русси реч свою одржали нису. Вѣроятнѣ е да су или Грцы сами, видећи Турке у рату са Руссима за-плетене, против овиѣх оружіе подигли, или да су их ка-кви подбадачи, за кое се мисли да су Русски наемни-цы были, служећи се можда и именов Русског Двора, на то навели. Често се и Историцы превареницађу па ства-ри криво описую, а не ретко се и навалице хође, да се догађаи другчіе него што су они опишу. Читатель ва-ля и нато да пази, ком народу списатель принадлежи како у обштем народ онај према оном, о ком се што пише, стои, и каквим духом едаи према другом дише.

Гркаѣ было є кое убієно, кое у робство одведе-
но; Арнаути и Цынцари, кои су се са суве зем-
лѣ тамо населили, заузели су пуста оставша ме-
ста њина. При свой овако грозно учинѣной за-
буну освети имали су несреѣницы опет велику
ползу. Помисао за ослобоѣенѣ отчества было є
веѣ у срца уливен, и светый пламен, кой є веѣ
єдан пут ужежен, ніє могао ни у реки проливе-
не крви угасити се. Од тог времена видіо се є
меѣу Грцыма полет, кой пре тога нико предви-
дити могао ніє. Лаѣари на малым островыма
Архипелага, кои су дотле у малым лаѣицама сво-
им само незнатна прибрежна кораблепловства чи-
нили, соединили су се сад к веѣим предпріятіа-
ма. За обезбеѣенѣ противу морскихъ разбойникаѣ
устроєне су оружане галіє; а на каменитым остро-
вима Идре, Шпеціє и Ипсаре подигао се на оваѣ
начин мало по мало почетак єдне марине, без да
су неискусни Турцы, тако ниско Грке ценеѣи,
да на њине поступке ни мотрили нису, томе
препятствія чинили. Іошт важніє него процве-
таванѣ трговине и морепловства, коима є найви-
ше само тек матеріална снага народа умножена,
было є возобновленѣ живота старог Еллинског ду-
ха чрез школе, кое су са благородним соревно-
ванієм свуда подизате, гдіє год Турско угнѣте-
нѣ то дозволило. Какве су мисли она лица оду-
шевлявале, коя су ова заведенія основали, о то-
ме недвоумна доказателства предетое. У почет-

ку овога столѣтїя, кад ѣ план у дѣлу быо, у Айвалии, одной малой од самихъ Гркаѣ обитаемой вароши на Ионическом брегу, одну велику школу подиѣи, по целой су Грецији прилози за подпору овога предпрїятїя сабирани. „Браћо,“ говорили су у позыву настоятели на страни обитаваюѣим трговцѣма ѣѣине нациѣ, „удостоени именов Грч-„ким, пристои се преѣе свию, вас е ваше стране „тѣме почествовати, да вы у недра унижене Гре-„циѣ ѣѣну стару величину и ѣѣну преѣашню сѣй-„ност повратите.“ Не дуго за овим завело се измеѣу Гркаѣ у Паризу живеѣихъ едно дружство, под видом подпомагания учебне дѣли, кое е осло-боѣенѣ отечества за задатак имало, и кое е од Французског Правителства подпомагано. Едан од Поглавицаѣ овога союза быо е благородный Ри-гас, кои, у своіой постойбини едан сиромашак учитель раван ономе староме Тиртеосу, но раван овоме едан витез у великодушїю срца и муже-ственног благородства у мишленю, заключи, свое соотечественнике чрез смѣле сраженїя песме к борби за слободу побудити. Он ѣиташе преко Бе-ча к своіой любимой постойбини, но на заовест е Портом саюженог Аустрїйског Правителства бу-де уашен и Турской власти предан; ког у Бео-граду Турскїй Паша измеѣу две даске везати и са звереком свирѣностїю тестером разстругати да; но ѣѣгове су песме живиле, ако и ест хра-брый пѣвац, свою крв пролю. Са высине Олим-

на и по гудурама од Аграфѣ разлегале су се оне непрестано из грла храбрихъ юнакахъ, кои су предпоставили, пре као айдуцы по планинама, него као робови међу Турцыма живити. У г. 1814 буде у Бечу пред очима конгреза Паризко дружество поновљено, кое сада име друштва музельобаца (етерія филомузон) пріими и отлична лица, као Графа Капо де Истрія и почитанія достойног Архієпископа Игнатія за свое сочленове добіе.

Међутим док є етерія у потаи дѣйствовала, да по Грчкој земљи заедно са просвећенѣм и любов према отечеству и слободи разпространи, великій се є Господар Турскій, Султан Махмуд с тым планом занимао, да свое у свым краєвима разкомадано царство са крайньым напрегнутым силама опет у едно цело састави. Нѣгова є власт онда, кад є он на кормило правленія ступіо, скоро тек само у оближньої околинѣ престолнога града припозната была; удалѣніє су Паше нѣговым наложима тек онда слѣдовале, кад су они ове нѣиним ползама сходне видели, а троїца су се од најсилниихъ Тепеденли Али Паша од Яньине, Али Паша од Алепа и Мехмед Али Паша од Египта дѣйствително на степен независими владѣтеля узвысили. Найвећу є бригу Султану задао старый Али Паша од Яньине, сын едног Арнаутског поглавице од Тепеделен у сѣверной Иллирији или Албаніи, кои є неверним лукавством

и кривим насилієм не само целу Албанію и Епир, него и Ливадію, Тессалію и єдну добру част од Македоніє себи присвоившій, већ у години 1798 союзе са Французским оног времена владоцыма чинію, а у години 1810, кад є Наполеон план да Турску освои имао, он є потайно са Императором Француза на низврженъ Порте союзіо се быо. Но са оным воинством, кое є Султану на руцы было, ніє он смео на то мислити, да издаицу Пашу нападне, докле се год у владѣнію своме неутврди и свою важност у она, тек чрез слабе чете са Царством іош скопчана Намѣстничества (Statthalterschaften) невозпостави. Тако се то збыло, да є крвопилац до године 1820 у своіой присвоєной власти ненападнут остао. Он се є на найвећем степену своє власти налазіо; многочислено добро наоружано воинство и сакуплѣно богато сокровиште нѣгово обећаваше му ненарушено дуготраюће господарство. Іош су пре у Маію месецу прошле године Енглези, у слѣдству єдног опредѣленія у уговору, чрез кое є Порта Британско Господарство над Іоническим островима признала, нѣму тврду Паргу, за коіом є он изодавна чезнуо, предали, почему су се бѣдни Паргіоти, од своіх покровителях люто преварени, по свету разсеяли. Сад є собствено лукавство тирана морало нѣга самог к пропасти водити. Подмукле убійце Арнаути у Маію 1820 године нападну на єдног вышег чиновника Пор-

те, Капири-башу Пашо Бега у собственой нѣговой кући у Цариграду. Едан од овихъ убилацаѣ, кои в уважен, призна, да е Али Паша нѣи подплатіо, кой е смртну мрзость противу овога, од едне знатне и богате у Албаніи фамиліе происходеѣег Дворянина, у своме срцу храніо. Ова продерзливост доведе Султана у найвеѣу ярост; он заключи далѣ неоклевати, но казнителну пресуду, кою е он пре неколико годинаѣ Паши наменуо, што пре издати и прогласити. Одмахъ е дакле Ферман издат, коим е огорченый Пашо Бей на место Алино у Янѣину наименоват; другій едан Великаш, Мохамед Бей, кои е смрт свога оца над Али Пашом осветити имао, добио е Пашалук од Дураца у Албаніи; треѣій е пак, Сулиман Бей, добио Пашалук Трикалу у Тессалии. На место Вели Паше, старіега сына Алиног, коме е овай управлянѣ Лепанте предао, поставлѣн е Пеливан Паша, едан од найхрабрійѣ и найискуснійѣ Войводаѣ у Царству, коме е у исто време и верховно повелительство над свом войском противу осуѣенога опредѣленом поверено. У исто е време и Мустафа Паша Скадарскій заповест добио, да са целом своіом силом са сѣверне стране Албаніе продере и движеніе Царске войске, коя ќе кроз Македонію долазити, подпомаже. Старый Алиа извѣштен о непогоди, коя се над нѣговом главом подизаше, нѣ се тиме ни зачудіо ни препао. Почем е он бесполезно покушавао, да ово

чрез обична у подобным догађайма с добрим успѣхом покушавана средства подмазиваня од себе одклони, спремио се он к отважном сопротивленію. Но на едно обстоятелство ніе он рачун водіо: на мрзост нѣговихъ собственихъ чрез многогодишня угнѣтаваня до очаянія доведеныхъ подданикахъ. Како е он Ферманліом (за противника Царског) проглашен, одма су му Арнаути у Окружіяма Берата и Коньице и Грцы у Окружію Врахори одказали зактевану войску дати, отеравши од себе нѣгове Чиновнике са оружаном руком натраг; Царску пак войску како се е она показвала дочекивали су жители свуда са разширеним рукама; а вѣсне чете Алине или су се разилазиле или к Царској войски прелазиле. На овај е начин веѣа част нѣговог подручія, коя е од тридесет или четрдесет годинахъ под нѣговом власћу стояла, без пушке и саблѣ за нѣга изгубљена была; само у неким тврдым местима држао се е нѣгов гарнизон, и он е сам нашао се принуђеним, у добро утврђеној Яньини затворити се, гди е све преправе за издржанѣ дуге обсаде приуготовіо. У последньым данима Августа остала су од целе нѣгове велике Државе само још две тѣчке у нѣговой власти: Яньина, у којој се е он сам са нѣговым найверним приврженицыма налазіо, и нѣгово место рођеня Тепелен, гди су се обадва нѣгова млађа сына Муктар и Селах повукла. У Лепанту су 2000 Ар-

наутах Царској войсцы кашіе отворили, како е ова изглед к нападенію показала; Превеза е, куд е Вели Паша побегао быо, Царском флотом после дводневног сопротивленія освоена, а Парга опет гди е едан сыновац Алин, Мохамед Бей, заповедао, после едне не дуже одбране. У овой нужди обратио се са своіо странах оставльный Али Паша на своє старе непріятель, негда од нѣга из нѣине домовине протеране, Сульоте, коих доказана храброст нѣму е извѣстна была. Он е обеѣао нѣима половину своего сокровишта, ако они нѣму у помоѣ притеку. Колико е год цена примамльива была, онет су се храбри юнацы затезали, будуѣи су они неверну ѣуд Тирана са своіом ште- том искусили. Но предводители, кои су у тайне етеріе посвеѣени были, разумели су, каква се долза за дѣло Грчке независимости из едног союза са лавом од Янѣине докучити може, и тако они ову понуду Поглавицама союза до знаня доставе. По свой прилици е после заключено, на давно приуготовляваный народный уздизай, за кой само іош тек време опредѣлено ніе было, отважити се.

У Декембру 1820 год. устану Сульоти на оружіе, и едан великій транспорт, кой е за Царску ордію ишао отму; меѣутим Царска войска варош Янѣину освои и Али Пашу у нѣгову са 200 топовах снабдѣвену цытаделу на острову Литорика узбіе; но Сульоти пресеку овой састанак

између логора и обале, одкуда е ова рану доби-
яла. Метеори (укреплѣни Манастири) од Кіафе,
које су Алини приврженицы іош у власти имали,
буду Суљотима предани и међу њима се знатно
количество у преправности стоећег оружія и знат-
не сумме новаца поделе. За тим дигну се и Па-
ликари од Аграфе и здруже се са своим едино-
вѣрницима на одбрану разяренога Алие, кой е са
свое стране у острову своме у совершеной без-
бѣдности обсадницима превозможносћу своих то-
повахъ непрестано велике штете чиніо. Почем су
се движенія између горскихъ племенахъ даль раз-
прострла, то се ніе могло познати, кад ће ове
войне край быти. Храбрый Пеливан Паша, кой
е прво нападеніе са тако великом силом руково-
діо, умро е у логору нечаяно, као што се ми-
сли, отрован. Бывшій Великій Везир Куршид
Паша, кой е после њѣга повелителство прійміо,
добіе налог, да войну до два месеца оконча; но
на скоро по њѣговом у логор долазеску позна он,
да е много лакше было едан такав задатак учи-
нити, него њѣга у дѣйство привести. Њѣгова е
войска у найнуждніему недостаток трпила; а бу-
дући да он никаквыхъ оружаныхъ лађахъ имао ніе,
то у станю ніе было ни сами союз Алие са су-
вом земљом пресећи; к томе су обсађени са свим
потребама до излишества снабдѣвени были, а од
пуцаня Турског ни у каквомъ обычномъ послу сво-
ме узнемирени были нису.

У време то, кад се чиняше, да е Порта све свое силе у всуетном напрезаню на уничтоженѣ Али Пашино, кой е сада од Туракаѣ Кара Алія, црный или проклетый Алія, назван, изцрпила, появи се на одной точки, гди се найманѣ очекивало, буна у своме почетку, коя нову забуну приуготовляваше. Княз Влашкій, Александер Суцо, кой е народ на найнечувеніи начин иссисавао, после две и по године свога владаня умре 10. Януара 1821 у Букаресту. Тек што е он саранѣн, кад ал едан од малиѣ Бояраѣ, Тодор Владимиреско, негдашній Капетан у Русской служби, у селима на десном брегу Олте баряк буне подигне. Он се у едном явном прогласу обясни, да он не диже буну против Султана, него да хоѣе само землю од нѣних угнѣтателяѣ, Грчкиѣ Князеваѣ из Фанара да ослободи и народу у нѣговым старым праавама да помогне. На то се прост народ у великим гомилама око нѣга сакупи, а беѣари, иначе тако названи Арнаути, платежницы, нѣи 1500 кои су противу нѣга изаслати были, одкажу бити се, веѣ ову прилику на свою ползу употребе, од застрашениѣ великашаѣ новацаѣ зграбити. Све е у Букаресту у найвеѣм страѣу было, кад наеданшут глас доѣе, кой обшту забуну не у маньой мери умножи. Княз Александер Ипсиланти, Рускій Генерал-Маіор и Аѣутант Царскій, сын преѣшнѣг у прогнанству умрлога Кояза Молдавіе, Константина Ипсиланта,

са своя обадва брата Димитрієм и Николаем и са едном четом оружанихъ Гркахъ и другихъ беѣарахъ 7. Марта у Яш дође и едан позив на Молдавце изда, коим он њима обзнани, да е у тай дан цела Грчка на оружѣ против Турекога тиранства устала, и да он са своим пратиоцыма тамо иде, куда га глас његовог народа позива. Он е увѣравао, да ће мир ненарушен остати и да се он у внутренѣ правленіе мешати неће; ер е оно, (тако он говораше) под едным таквым врлым Князем, као што е Михаил Суца, у наибольшим рукама. Но на супрот овога обеѣаня были су сви у Яшу налазеѣій се Турцы, числом њи тридесет, одмахъ по долазку Ипсиланта поватани и изван вароши изсечени. Још на неколико данахъ пре тога были су и они у Галацу на Дунаву обитавајуѣи Турцы едном оружаном четом, кою е едан Ипсилантия подчинѣный предводіо, нападнути и побіени. Несматрајуѣи на ова крвава произшествія виѣаше се, да е Княз са насрнувшем суровом четом овом у найсовершеніем споразумѣнію быо, будуѣи е он Арнауте у служби његовой одма к овима придружити дао. Ипсиланти е у Яшу више данахъ пробавіо, да се к своем военом походу приуготови. Требојани баяцы, црни, бели и отворено плаветни — едан са едным белым крестом и са Грчким надписом: „Под овым знаком мы ћемо побѣдити!“ — были су у катедральной цркви освѣѣени. Сваѣій дан су из Рос-

сїйске Бессарабіє овамо долазили Грци, Срби и Бугари, кои су редове с почетка малочисленог корпуса разбркли. Єдна є света чета од 800 сочлановаѣ етеріє устроена, која є торжествену заклетву положила, за слободу отечества побѣдити или умрети. Униформ се ове состояо из црног Грчког одѣла и капе са єдним белим крестом и мртвачком главом. Напоследак се крене Ипсиланти из Яша к Букаресту, почем є іош єдан побудителный позыв на Грке у све Провинціє Османскога Царства издао, да се к борби за євою слободу и вѣру соедине, и сѣни своїѣ великиѣ стариѣ предакаѣ са крвлю своїѣ угнѣтателяѣ умире. У Яшу є по одлазску главног воинства, кое є око 5000 людїй износило, само єдно слабо одѣленіє остало, а у Галацу друго, од овог нешто яче, да союз са Россїйским границама отворен задрже. Кад Ипсиланти на границу Влашке приспѣ, извѣсти се, да є нѣгова предня войска под Арнаутским Капетаном Карабие, кой є оно кровопролитіє у Галацу проузроковао, себи грабеж и сваког рода изступленя дозволила, и да су из целе землѣ имуѣнїи жители у Ердель одбегли. Он укори необуздане за нѣина предпрїятїя, и позове одбѣгше, да се своим куѣама поврате, са увѣренїем, да ќе они од нѣга ваштиѣени быти. У Букарест приспѣ он 9 Априла, гди су пре тога на неколико данаѣ Правительством покуплѣни Арнаути под Бинбашом (Пол-

ковником) Каминар Савом за нѣга изяснили се, а скоро за тым и Тодор Владимиреско са едним Одѣленіем свое на 1600 людій нарастивше войске к нѣму дође. Тодор, као правый Влахъ мрзю е на Грке, коиѣ е ярам од времена уведенія Фанаріотскогъ Господарства нѣговоме народу додіяо быо, може быти іош веѣма него Турскій; он е быо далеко од тога удалѣн, предпріятіе Ипсилантія одобрити, и никакву другу цѣль пред очима имао ніе, до то само дѣйствовати, да се у место Грчкихъ домаѣи Князеви под Турскимъ Высочествомъ поставляю. Присвем том он се е пустио са Княземъ Ипсилантіомъ у преговоре и, као што се види, они се обоица согласе, како су корацы безъ успѣха остали, кое е Тодор у Цариграду чинію, да еданъ другога взаимно подпомажу. Влашкогъ е народа предводитель као и Ипсиланти велику частъ свое надежде веѣ изгубію; еданъ е као и другій на одобреніе и на явну или тайну podporу Руссіе рачунію; и за обоицу е грома ударъ быо, кадъ е изъ Лайбаха извѣстіе присѣло, да е Императоръ Александеръ на нѣина предпріятія до найвеѣегъ степеня гнѣван. Такође и благонадеждно предпоставленѣ, да ће Срби Грчкому корпусу допустити, да се вѣрбованѣмъ у нѣиноу земљу оснажи и да себи путъ крозъ исту на Албанію и Епиръ отвори, ніе за руком испало, будуѣи е Србскій Князь Милошъ Грчке посланике уапсити дао и да ће у своіоу верности

према Порти постојан остати изјасніо се*). При оваковим обстоятелствама, будући е очекивати было, да ће Турцы из Подунавских градовах силлом нагрнути, увидіо е Ипсиланти, да нѣму ништа друго неостае, него да се у планине, кое сѣверну страну Влашке спрођу Ердельских грани-

*) Княз Милош ніе никакве Ипсилантове посланике уапсити дао: едан од ових, именован Аристид, ког е Ипсилант Князу Милошу послао, био е іош при прелазеку Дунава, од Тураках из Адакала заедно са писмама и нѣговим пратиоцем уважен и у Цариград послат, гди су Турцы како нѣму тако и пратиоцу нѣговом главе одсекли, а другій е некій калуђер Јосиф Србин, случайно у оно време у Влашкој десивши се, истина до Княза Милоша у Крагуевац допрео, ал он не само што ніе био уапшен, него га е Княз Милош, почем га е неколико данах у своме двору држао и хальине му покроіо, у Манастир едан послао, гди е он Игумном постао. Писмом, кое е Ипсилант Князу Милошу по овом калуђеру послао, ніе он захтевао да се кроз Србію са войском своіом провуче, него е он Княза Милоша у союз, да заеднички против Тураках дѣйствую, позивао, обећавајући Князу Милошу, да ће га Кралѣм од Србіе учинити, а и од Булгаріе, ако га Бугари и за свога Краля признаду, примѣтившиј му далѣ, да ако он ово предложенѣ одбацы и с' ным у союз неступи, да ће се наћи ко другій, кой ће се овом приликом знати ползовати. Но Княз Милош презре поднесена му Кралѣвства од човека много манѣг од себе и іошт ништа незначећег, а од претиѣ нѣгове и немарећи, и како сад тако и после у више приликах за Порту критичних остани он према нѣой у постојаной вѣрности, на ком е добро израчуиѣном путу и без далѣг проливаня крви народа свог за нѣга и отечество свое толико израдїо колико се е едва очекивати могло. Види явно Право Княжества Србіе од Г. Димитрія Матића. (У Београд.)

цаѣ заузимаю, бацы, сва подкрепленя овамо к себи повуче, коя бы му мрзост противу Туракаѣ и страѣ од ньиныѣ злочиняѣ привела, па да се из каквог згодног положеня колико е дуже могуѣ брани, благопріятнiю промену обстоятелстваѣ очекиваюѣи. Тога ради остави он Тодора са ньговым Власима у Букаресту и 12. Априла у Трговиште на горнѣм току Яблонице доѣе, гди он одмах са шанцевыма укреплявати се стане и чрез воене чете планину с обе стране испита.

Меѣутим е Паша Ибраилскій (на Дунаву) од Султана за Сераскера или Повелителя войске наименован и заповѣст заедно са Пашом од Силистре добыю, да буну у Княжествама утуши. Число оружаняѣ, над коим су обоица располагати имали, было е истина врло мало; но изглед на плячку (плѣн) привео е за кратко време велико число самовольникаѣ под ньине баряке, и првиѣ данаѣ Маія месеца могла е воена сила, коя е под ньином власѣу стаяла, веѣ на 20,000 людій узети се. Сераскер са 6,000 Туракаѣ удари 13 Маія на чету Грчку, коя е Галац чувала, и храбро одпор давала, но напоследак превосходном силом надвладана, сва, осим едног малог числа, побіена была. У освоенной вароши свирѣпствова-ли су Турцы као обезчеловѣчени дивляцы; веѣа е част жителяѣ, коя у буни ни найманѣ участія имала ніе, побіена, и скоро е цела варош у пепео преобраѣена. Још пре тога е една Турска

чета до Фокшана, на друму од Букареста к Яшу, продрла и овди е као и у околини најгора изступленя упражнявала. Ипсиланти, да бы союз са Яшом себи воспоставіо, изаслао е 3,000 войникахъ под Княземъ Борѣемъ Кантагузенемъ, Полковникомъ у Русской служби, кой се е сънѣме соединію быо, у Молдавію. Кантакузенъ, после едне ватрене битке, протера Турке из Фокшана и продужи свой пут далъ у Яш, гди онъ 31. Маія приспѣ и Бояре, кои су меѣутимъ, после бѣгства Княза Суце, веѣ са Турцыма преговоре чинити почели, принуди, наново етеріи подвргнути се, ер Турцы, гласомъ предстоѣѣгъ наступаня Русске войске удржани, задоволъ се предѣле пѣвнити, и неусуде се к Яшу приближавати се. Измеѣу 20. и 24. Маія преѣе Паша од Силистре са 12,000 войске преко Дунава и тихимъ коракомъ пут к Букаресту предузме, гди е Тодор Владимиреско све преправе к одбрани приуготовіо быо. При свемъ томъ онъ, кадъ се Турцы приближе, у najveѣой брзости варош остави и у Питеште, на друму кой води к Сибину у Ерделю, повуче се. Будуѣи е онъ овда свою намеру одкрио, да ѣе са Турцыма, кои су 28-га у Букарест, од веѣе части нѣговыхъ жителяхъ оставлѣный, приспѣли, у преговоре ступити, то буде од своихъ собственныхъ людѣй уваѣенъ, везан и у Трговишт одведенъ, гди е Князь Ипсиланти нѣга Суду военномъ предао и по пресудѣ овога посеѣи дао. Сила Князя Ипсилантия изъ

носила е, после присоединеня к нѣму приставше гомиле од партае Тодора Владимиреска, на 10,000 войникахъ, кои су са свым военым потребама добро снабдѣвени были. Будући да положеніе Трговишта противу едног превосходног неприятеля ніе довольно безбѣдности обежавало, то е он ово оставіо и западно к малой вароши Римнику, на рѣки Олти, повукао се, гди е он едан старый манастир, кой се е лако у одбранително станѣ поставити могао, за подпорителну точку изабрао. Тек су у другой половини Юнія месеца Турцы, кои су међутим целу раван опустили и нѣину ярост на неоружане жителѣ излили, к планинама нагрнули. Сад невѣрный Каминар Сава са своим людством одма к нѣима пређе. Княз Ипсиланти, да бы зла дѣйствія едног оваковог примѣра одклоніо, заключи, да едан напред кренувшій се корпус Турскій од 3,000 людій, кои е код Драгачана, осам миля од Римника, едно тврдо положеніе заузео, нападне и разбіе, пре него што велика сила неприятеля нѣму у помоћ дође. Но Власи, кои су корпусу Тодора Владимиреска принадлежали, іош у самой првой битки бегати нагну. Храбрый Јоргаћи, борећи се са малим числом своих момакахъ, повуче се натраг к святой чети, коя нападеніе Туракахъ са чврстим odporом очекиваше, и коя при свему том по већой части изсечена буде, будући е Предводитель Арнаутахъ Карабіе у сред битке са своіом войском

са боишта побегао. Оно Гркаѣ, што нїе на боишту пало, или што нїе са Власима и Арнаути-ма побегло, бацы се у манастир Козю иза Римника, одакле се Ипсиланти са жалостним остатком свое войске Аустрійскихъ границаѣ довати, почем е он іош едан оглас (Tagesbefehl) издао, коим кривоклетвеног издайника Каминара Саву, као и с боишта побѣгше предводителѣ Дуку Константина, Василя Барлу, Борѣа Ману, Григорія Сучу, Николая Скуфос и гадног Василя Карабіа презреню света и проклетству Грчкога народа преда. Одмаѣ по нѣговом прелазску на Аустрійску страну быо е он уапшен и у Маѣарскій град Мункач одведен, по свой прилицы не из каквог другог основа, но само за предупредити, да он раніе нѣму од стране Русске дата обеѣаня необзнани*). Скоро е затим и Кантакузен, после крававе битке, у коіой е веѣа част нѣговога корпуса изгинула, из Молдавіе преко границе изти-снут; само едан Іоргаѣи, кой е успѣо неко число разпренувшиѣ се собрати, продужавао е войну іош неко време на собствено име, докле нїе мно-гихъ ранаѣ допадшій и у манастир Секу, не да-леко од Буковинске границе, затворившій се, по-сле храброг одпора противу више него десето-губе превосходне силе (25. Септемврїа) славном

*) Ово су, као што се из самог смисла види, тек само умозаклученя списателѣва, коя на свакій начин под сумньом остаю. П.

смерћу умро. Каминар Сава, кой се е фалио, да е тек само нѣговым одступленѣм Турцыма могуће было Влашку покорити, нѣ се дуго свое издае наслађавао. Он е у Букарест позват, тамо е с почетка са великом честью приимлѣн, но после неколико данахъ буде са целым своим людетвом, кое е с нѣмѣ заедно скупо живот свой продало, убиен. На овай се е начин буна у Влашкой и у Молдавиі свршила.

У то време быяше се едан обштыи глас распростр'о, да е у почетку тай план быо, да се Грцы у целом Отоманском Царству у оно исто време, кад Ипсиланти из Бессарабіе у Молдаву упадне, подигну, и да су жители Цариграда на то опредѣлени были, да првый рѣшителный ударъ учине. Могуће е да е о оваквом плану говоръ быо; но мы сумнямо, да бы се поглавице етеріе о сили своихъ разнѣженихъ единовѣрникахъ у Цариграду тако яко преварити могли, да озбыльно на могућност успешне борбе овихъ противу суровихъ военихъ Яничарахъ и топчійахъ помыеле, кои бы се одмахъ при покушенію каквогъ нападаня у едномъ магновенію оружя латили были. Найвећа вѣроятност у овымъ обстоятелствама о томѣ говори, да созаклятіе, кое бы тако разрачунѣно быти имало, найпре топану или цайгхаузъ и сарай, особу Султана и нѣгово сокровиште, а за тымъ у пристаништу лежећу флоту освоити, нигди на другомъ месту постоянства наћи неможе, окромъ у

идей дипломатахъ, коима е за тым стало было, да грозна насилія Турска пред очима образоване Европы извине. Султан Махмуд е быо наертанъ Империанта до найвѣе ярости распалън, тым више, што е из доброг основа подозревао, да ово дерзновено нападанъ нѣ без Русског содѣйствія учинѣно, и што е он чрез посредствованъ внѣшнихъ пріятеляхъ о свым плановыма етеріе найточнѣе извѣнтен быо. У своіой ярости быо е он близо до тога дошао, да читав народ Грчкій у своєм Царству смрти преда. Говори се да е заключенъ о томе у Дивану веѣ учинѣно было, и да су тек настоятелна предложена некихъ разумнихъ лицахъ великог Господара окружавающихъ превозмогла, да се оно опет натраг узме. Тако се дакле са поединым жертвама задовољи. Новонаименованный Князь Влашке Калимахи буде посечен, зато, што е он буну Тодора Владимирека од Порте утаяо, у той надежди своіой, да ѣе се ствар мирним поравненѣм уталожити. Многи су други знатни Грцы равну судьбу искусили; остале е паническій страхъ обузео; оно што е побеѣи могло, умакло е у Русске лаѣе на Босфору, да прибѣжиште далеко од крвлю поливеног брега своє постойбине тражи. Обшта е забуна іош веѣма умножена была, кад е Патріарх Цариградскій над Князем Молдавіе Михайлом Суцом, над Александром Империантіом и на све оне, кои су у продерзливом предпріятію ове двоице участіе

имали или бы участницы постали, торжественно анатему изрекао. Док су клетвена писма Патріархова, кои су осим нѣга Патріарх Єрусалимскій и сви у столичном граду присутвуюћи Митрополити подписали, на сва Грчка обшества у целом проетору Османскога Царства разаслата, узео є Султан найкрѣичіе мере, да буну не само у Княжествама с оне стране Дунава, него свуда, гди бы се год она появила, утуши. Великій Везыр и Муфтія, онай верховна глава мирскихъ а овай духовнихъ дѣлаѣ, буду збачени, за нѣма приписану кривицу, да су они на казни достойный начин явна дѣла пренебрегли. У слѣдству єдне чрезвычайне скуштинѣ Дивана издата є заповѣст, да се сви Мусулмани на одбрану вере и Царства оружія лате. Єдан Хатишериф пребацивао є Турцыма найжешѣе за ладност, каквом они светѣйше заповѣди религіе извршую, и изявио им є, да се они од уживаня угодног живота, ком су се привикли, одкажу и да сходно обичаима очеваѣ нѣинихъ живот свой у логорима проводити мораю. У исто є време великій Господар обявио званичницыма, кои дужност нѣину найстрожіе извршивали нису, да у будуѣе он нѣи неѣе опоминяти, него мачу целата предавати. Новый Великій Везыр Бендерли Али Паша тек што є свой улазак у престолный град држао, кад ал єдно страшно кровопролитіе ступленѣ нѣгово на званіезначи. Лицем на великій празник

Воскресенія (10. Априла) буде старац Патріарх, кои є тек пре неколико неделях наново найне-
двоумнїя доказателства свое безусловне привр-
жености засведочію, из олтара изтргнут и у тор-
жественном орнату о капію свое катедралне цр-
кве обешен. Обштество, кое є страхом испунѣ-
но бегати нагло, буде крвожедним целатыма на
све стране преслѣдовано и све оно, што є овы-
ма у руке пало, без сваке штеднѣ поубіяно. Ско-
ро є за тым, као што се говори, на заповест
Султана, 12 Хрістіанскихъ црквій срушено. Нова
су убійства из дана у дан бывала. Єдинствена
преступленя, за коя су поубіяни окривлѣни, бы-
ла су та, што су они осуѣеном роду Грчком при-
надлежали. Іош се са похвалом признати мора-
ло, да є Великій Везыр, кой се є тек неколико
данахъ у своіой званичной власти одржао, за вре-
ме ово бар иступленя простог народа уздржао,
кой є оружанъ кроз сокаке тумарао и против
бѣднихъ Гркахъ све оно себи дозволявао, што є
свирѣпа крвожедност, сребролюбіє или скотска
похот нѣму внушила. Тако се є исто у Провинціама
како и у столичном граду са равном безчовечносѣю
беснило. У Єдрени є збаченый Патріарх Кирил из
свое потає извучен и са три Епископа спроѣу улаз-
ска главне цркве обешен; у Нишу се то исто са Ар-
хієпископом Атанасієм збыло; свуда су безоружани
Хрістіански народи убійству, грабежу и сваког ро-
да свирѣпог насилія изложени были.

Срећом те Христiански народи у Османском Царству нису свуда без оружја были. Масса Грчког народа у Мореи, Ливадии и у осталим предѣлыма, у којима е Грчко племе у вишеству, нiе при устанку Паликараѣ од Сулѣ и Аграфе у ползу стеснѣнога Али Паше, кой е нѣму само као свирѣпый кровоилац познат быо, никаквог участiя имао. Но последнiхъ данахъ Марта месеца 1821, кад е позыв княза Ипсилантия у Мореу присиѣо, одма воени жители Майнотски у маси противо Туракаѣ устану. У исто време, кад се е Петар Мавромихали, глава Майнотаѣ, у Каламати у равниама етаре Мессинiе, улогорiо, подигао е и Архiепископ Герман од Патре баряк независимости, и наскоро се у свым частыма полуострова многочислене чете на оружѣ подигну, пред којима су Турцы, таковом нападенiю непредуготовлѣни, брзим бѣгством у укрѣплѣна места внутренности или у приморя умакли. Тако е за кратко време цела равн у Мореи ослобоѣена была. Сад пламен буне и преко на суву землю преѣ, гди побунѣным Грчким обштествама племена южног Епира, коя су се веѣ на неколико месецiй ранiе за осуѣног Али Пашу на оружѣ подигла была, у помоѣ притеку; свуда су Турцы у тврда места узбiени были, коя су истина сва без изятiя у найгорем станю была, но спрям неурѣѣенихъ четахъ без икаквог познаваня военог искусства и без тешкихъ топоваѣ оцет су довольно за-

штите обежавала. Лакше е још и са болѣм успѣхом нег на сувој земљи у островима Архіпелага буна произведена, у којима се тек мало или се не нимало Туракаѣ налазило, и кои су још под Турским Господарством њино самостално прашленіе имаи, кое ни Порти ни Пашама никакве бригае задавало не, докле е год зактеваный данак точно плаћан быо. Отважни морепловцы од Идре, Шпеце и Инсаре преобратили су свое трговачке лађе у војне и устроили су едну флоту, која е свим водама Архіпелага овладала, излазак Дарданела чувала, залив Салоничкій обсадила и у сва приморја, гди бы њини земляцы у тесноћи дошли, готова была, њима помоћ дати. Движенія су морске силе совѣтом, кой е свое засѣданія место на острову Идри имао, по едном сталном плану управљана. На тврдој земљи не могуће было подобну слогу увести; овде е свакій Поглавица, кой е какву чету оружаниѣ пастираѣ, земљѣлацаѣ или разбойникаѣ сакупіо, независим од другога быо; свакій е онако поступао, као што се њму свидило и свакій е мислио, да равно право и равну власт на Врховно Повелителство има. Тако то и буде, те Грцы, почем они никаквог непријателя више у Мореи бојатсе имали нису, све свое силе на томе ограниче, слабе Турске посаде у укрепљеным местыма обседаати, у место да са војном силом својом преко Истмуса предру и војну у равницама и брдима

од Тессаліе и Македоніе воде, гди они при жестоком насртаю нигди небы знатног отпора имали, а од многочисленог Хрістіанског народа свуда бы драговольну помоћ наћи могли. Кад се глас о поругателном убійству Патріарха разпростре, онда се истина и у овим предѣлыма буна подигне. Архієпископ Хрисант од Сереза у Македоніи и Архієпископ Антим од Магнезіе у Тессаліи прииме се предводителства оружаних четах, кое су над Турцыма, гди су ове нашли, крваве освете чиниле. Обоица су се они код Катрине на боку од Олимпа соединили; но они се нису могли са Турцыма, кои су из Лариса нагрнули были, мерити, зато су морали своє спасеніе у бѣгству тражити, док су варошице, кое су се нѣине партае приимиле, као Амбелаѣа и Загра, у пламену уничтожене. Чиняше се да су ствари благопріятнію промену добиле, кад се княз Димитріе Ипсиланти, од свога брата Александра послат, са знатном сумом новацах у Морсу изкрцао. Он е одмах за Архістратига или Врховног повелителя войске проглашен быо и учиніо е найманѣ толико, да су обсаде Турскихъ тврдиняхъ са већом ревностю дѣйствовале. При свем том су се ове при недостатку обсаднихъ топовахъ весьма дуго протезале; тек е глад привудіо посаде напоследак предати се. Найпре е пала Монембасія на восточном брегу Морее, коя е 3. Августа капитулирала. Посада е уговорила была, да са целим сво-

им имаством на найближій Азіатскій брег пребачена буде. Но тек што су Грцы тврдиню у своіой власти видели, кад ал они капитулацію паруше и Турке ограбе, кое полунаге у три мале лаѣице потрпаю и у едан необитаемый остров, у близости Самоса, избаце, гди бы они од глади помрли были, да их ніе Францускій Вицеконзул избавіо и у Самос пребаціо. Княз Димитріе Испиланти, због вѣроломства огорчен, преѣаше, да ће Грчку оставити, и тек на представленѣ отмѣниѣ старешинаѣ едва се е он и пак задржао. Но огорченѣ Гркаѣ ніе могуће было укротити. Кад се е скоро за тым посада од Наварина предала, была е иста, одмах како е оружѣ положила, ладнокрвно поубіяна. После паденія ове две тврдинѣ скупила се е Грчка сила пред Триполицу, главну варош у Морей, гди се е око 30,000 Туракаѣ затворило было. Варош, премда е топрв у новіем времену од Туракаѣ подигнута, была е тек едним едноструким са кулама снабдѣвеним зидом заштиштавана; при свем том Грцы, кои су од више месеціѣ пред овим местом устанили се, нису у станю были одпору ове преодолети. У почетку Октомврія месеца была е напоследак нужда између обаѣениѣ до найвеѣег степена дошла, и каймакам (местозаступник) Паше од Морее, кой е у посади заповедао, рѣши се због тога у уговор предае ступити, у слѣдству кога више хиладаѣ Туракаѣ одма варош оставе. Докле е поса-

да пак, у совершеной безбѣдности усавана, сва-
ку предосторожност заборавила была, успенѣ ее
едно одѣленіе Грчке войске, од четовоѣе Коло-
котрона управляно, на видове града, а обсадни-
цы у великим томилама у варош нагрну и све
живо погнаве. Само су лепе женске и дечацы
поштеѣени были, да за одну іош злочестію суд-
бу свою удржани буду. Княз Димитріе Ипсилан-
ти, кои е, као што се види, исход овог ужасног
дѣла предвидіо быо, но снаге ово одклонити имао
ніе, одма е после заключеня ове капитулаціе са
неколико стотинахъ людій войску оставіо, да раз-
положеня за одбрану приморя противу нападенія,
кое се од Турске флоте очекивало, учини. Кад
се е он 15. Октовра, на десет данахъ после зау-
зеѣа у речистоеѣе вароши, натраг вратио, было
су іош пуне улице лежеѣихъ уемрдившихъ се тѣ-
лесахъ. Грцы су за свое извиненѣ узели то, да
су таоцы, кое су Турцы при наступившой буни
измеѣу найзнатнѣихъ Хрістіанскихъ жителяхъ узели,
пред предаю чрез ѣи потровани были. Но у одной
борби, као што е ова Грчка противу Туракахъ,
извиненя нужна нису. Турцы су негда високо-
изображеный народ Грчкій чрез столѣтія найне-
достойнѣйшимъ робством на найнижій степен суро-
вости низринули; праведно е дакле, да они слѣд-
ства подивляченя искусе, за коя су они сами
криви. К томе е ова борба была са обадве стра-
не управо изстребителан рат; а и Турцы, како у

Мореи тако и по другим предѣлима, у примѣри-
ма найкрвавіих и найбезчовечніих насиліяѣх нису на-
траг изостаяли. Архієпископ Герман са 3000 ору-
жаних землѣдѣлацаѣх насрне 4. Априла на цвету-
ћу трговачку варош Патру и Турке у стару Ве-
неціанску тврдиню стера, кою он са своим воин-
ством обседне. Британскій конзул Греен пошлѣ
едан поштанскій брод у Превезу, да тамо на я-
корыма лежећег Турског Адмирала о станю ства-
ри извѣсти, кой одма три воене лађе изашлѣ, да
посаду подкрепе. Турцы при долазску своје ва-
рош запале, из кое већа част жителяѣх заедно са
насрнувшим землѣдѣлцыма побегне. Над остали-
ма натраг изоставшима буде онако као при лову
дивлячій айка учинѣна, и тек присутствіе Фран-
цузског Конзула спасло е још неко число, кое е,
почем е цела варош пламеном утаманѣна, у Јо-
ническе острове изаслато.

По освоєню Триполице бы е Правителству-
юћій Совѣт, кой е у Каламати устроен, у ову
главну варош премештен. Грчка се е войска сад
на три гомиле разделила и една е част протев
Наполи ди Романіа, гди се е посада у неосвои-
телну камениту тврдиню Паламидис бацыла, дру-
га против Коринта, гди се на едной неприступной
стѣни лежећій Акрополис још држаше, а трећа
против Патре, гди су Турцы наново у тврдиню
узбіени были, одпутовала. За овим е една скуп-
щина од депутирацаѣх из свію Окружіяѣх полуо-

строва Морее у Аргос позвата, коя е едно, из педесет членоваѣхъ состоеѣе се, привремено Правленіе за сву од непріятеля ослобоѣену Сладу поставила. Овде е заключено, да се посланицы к четырема великимъ силама у Руссію, Аустрію, Енглезску и Французску оправе, да од овихъ помоѣхъ измоле. Ктому су две главне войске под Димитріемъ Ипсилантомъ и Колокотрономъ, найячемъ измеѣу четовоѣаѣхъ у Морей, заповестъ добиле, да преко Истмуса у Ливадию преѣду, и одавде буну у Епиру и у Тессалии подпомажу. Одма е за тимъ една нова скупштина не само од депутирацаѣхъ из Морее, него и из свию ослобоѣенихъ частій предѣлаѣхъ позвата, коя е свое засѣданіе у месту Піади, недалеко од старогъ Епидаура, изабрала и веѣ 1. Януара 1822 едно независимости изясненіе, а скоро затимъ едно слободно устроеніе за пакивоскреснувшу Грецію обнародовала. Начинъ правленія, кой е до свршетка рата пріймленъ, быо е републиканскій. Законодателство е предато едномъ од народа изабратомъ Высокомъ Совѣту, а извршителна власт едномъ од скупштине из свое средине изабратомъ Правленію, кое се е из пет членоваѣхъ под еднимъ Предсѣдателѣмъ (Проедросъ), Княземъ Александромъ Маврокордатомъ, и еднимъ Подпредсѣдателѣмъ (Ипопроедросъ), Анастасіемъ Канакрисомъ из Патре, состояло.

Пре него се е овай првый почетакъ сталнога поредка образовати могао, была е борба на

Грчкој тврдој земљи као и на мору са променителним слѣдствама. Али Паша се е у својој тврдињи Литорицы са непоколебимом храброшћу боріо. Буна е Грчка нѣму нове надежде давала, да ће он исход дѣла, кой нѣму преѣаше, од себе отклонити. Још се у Априлу месецу Грчкій народ у Ливадіи — старој Аттики, Беотији, Фокеји и Доріи — подигао и Турке у свым местима, гди су они у мањм числу были, погнавіо. Само су се у Лепанти и у Атини Турке посаде заштиштавале; из Тиве су Турцы у близо лежѣій Негропонт, на острову Еубеји, побегли. Грцы землѣдѣлцы, кои су се у Мениди на јужном боку Оціа планини нѣи око 2000 душах сакупили, ударе 7. Маја на Атину, гди се Турцы, почем су всуетна покушѣня чинили, да старе порушене зидове вароши одбране, у Акрополисе баци. После мало данах буду они недостатком воде принуђени и овај предати, почему нѣима буде слободан одлазак у Негропонт одобрен. Сад буде у Ливадіи за одправлянѣ јавних дѣлах едан Совѣт народнѣій најстаріи устроѣн, кой у воспоминанію на давно прошаста станя славне преѣашности себи име Аріопага придода, кое позднѣ опет са приличнѣим едне Герусіе восточне Еладе променѣно буде. У исто се време и на западнѣй страни у старој Локріи, Акарнанији и Етоліи буна разпростре. У Мессолунгіи, куда се тек пре кратког времена са стране у Грецію до-

шавшій княз Александер Маврокордат одправіо, буде едно привремено правленіе, Герусія западнѣ Елладе, поставлѣно, кое в одмахъ са поглавицама Сульотским и од Аграфѣ у саюз ступило и сво оружано людство, кое в на ньином расположенію стаяло, противу іош две од Туракаѣ заузете точке, Войнице на отоки од Арте и Лепанте на заливу од Коринта, крену. Залуду в Куршид Паша, предводитель Турске войске пред Яньином, међу тим све могуће употребіо, да одпоре малога племена Сульотског порази, кое в чрез соединеніе свое са остатцыма разишавше се чете Али Пашине до знатне силе нарасло было. На извѣстіе о далеко распространѣной буни Грчкой изаслао в он у почетку Юнія месеца троицу своихъ подпредводителяѣ Пляса Пашу од Берата против Акарманіе, Махмуд Пашу од Морее против Ливадіе и Хиброга Омер Вріон Бега од Делфина против Тессаліе. Наибольій в успѣх в почетка имао Махмут, кои в 23. Юнія на Грке пред варош Ливадію ушанчене ударіо, ньи разбіо, разтерао и више хїлядаѣ кое побіо кое поватао. Одатле се он крене к Атини, одакле Грцы и неодупревшій се побегну, а он се окрене сѣверно у Тессалію, гди в Омер Вріоне од Одисеовыхъ Паликараѣ од Гуре и од другиѣ Поглавицаѣ врло притеснѣн быо. Но премда в Омер Вріоне знамениту помоћ од Паше Ларисског већ добіо быо, зато се опет Турцы са отважным Грчким

горским обитательима нису могли мерити; они су у богазу од Туркохорія на обали од Кефисос едно пораженъ претрпили, у ком е нъи више стотинахъ погинуло и две стотине заробљено, и у ком су они едну част своїхъ топовахъ изгубили, и принуђени были, сву раван земљъ побѣдительима оставити. Омер Вріоне бацы се у тврдиню од Атине, у којој е он одмахъ затворенъ быо; а Махмуд Паша са своимъ остатцыма у главну войску побегне. Паша е од Берата још пре Омер Вріона и Махмуда своју цѣль докучіо; у путу своме к Арти буде он код Лелова од Сульотахъ нападнут, кои едног нѣговогъ подпредводителя, Бега од Костура, увате и оно, што е од нѣговогъ корпуса остало непобіено, неувађено или неразстерано, до сами е видовахъ од Арте преслѣдовано. Од тогъ времена не само што е ово тврдо место обсађено, него е и сам Куршид Паша у своимъ положеніама предъ Янъиномъ здраво притеснѣнъ быо, докъ му ніе у Юнію месецу нова войска из Босне и Македоніе приспѣла, која га е од станя одбранителногъ, у комъ се е он у последнѣмъ времену ограничіо быо, опет у станѣ нападательно поставила. Са едномъ войскомъ од 15,000 людій крене се он Арти у помоћ. Он отме од Сульотахъ заузете кланце и наново возстави союз између обсадне войске предъ Янъиномъ и посаде од Арте и Превезе, докъ су се воене чете подигнутихъ Грчкихъ племенахъ у своје плани-

не натраг повукле, гди су оне од гоненія Турског обезбеђене были. После неколико неделяхъ, почем се една част войске, коя е Куршид Паши у помоћ дошла была, разишла, променула се е наново рола на обадве стране. У почетку Октовра месеца освое Сульоти юришем знатан богаз пет бунарахъ, кой пут између Яньине и Арте пресеца. У Новембру месецу, кад е поглавица Паликарахъ Хиска нъима одну чету храбрихъ юнакахъ довео, заклуче они и саму Арту освоити. После две крваве битке, чрез кое Турцы са непосредствено иза тврдинъ лежећег брда стерани буду, юрише Грцы у варош, гди една част Албанезске посаде к нъима пређе; но укрепљну тврдиню, у којой е множество военихъ потребахъ и богато из целог Епира ограбљно сокровиште нагомилано лежало, нису могли отети, већ се одатле, почем се извѣсте, да многочислена Турска войска на ослобођенъ посаде долази, са нъиним добитком и заробљњыма, по своме обичаю, у планину измакну.

Срећа е Порти у оружю благонаклонитія была у Македоніи него у Епиру и у Ливадіи. Овде су се сви краєви полуострова Халкиса противу Туракахъ наоружали; у едном су магновенію Грцы даже и самой великой трговачкой вароши Солуну претили, у ком е многочисленый народ Христіанскій за продерзљивост своихъ единовѣрникахъ горко платити морао. Паша пак скоро за-

тим са далеко превосходніом силом удари из ва-роши и са мачем и ватром опустоши побунѣне предѣле, кои му готово никаковог сопротивленя чинили нису: само у тешко приступном и при-том шанцевыма утврѣenom теснацу троуголног полуострова Касандре, у кой се старый Халкис излива, ніе он продрети могао. Повторителни наертан были су са великим губитком Турским одбіени, док се ніе неслога међу жителяма по-родила и док се ніе предводитель буне, Маной-ло Пена, са найхрабриим своим дружством у Идри-отске лађе у заливу Селаничком лежеће укрцао. Сад е Турцыма лако за руком испало, натраг заоставше надвалити, кои су између надвладанихъ страшно беснили. Не пре, но тек почем су се од гнявленя уморили, помислили су они на роб-ленѣ; при свем том е 3,000 людій у робство од-ведено. Између оружанихъ людій, кои су у роб-ство пали, было е нѣи 300 удавлѣно, посечено или на колац набіено. Равна е участ постигла и житель Айваліе или Ђидоніе, едне спрођу Ми-тилинне лежеће трговачке вароши. Една Грчка флота од 70 елкенахъ (ядрахъ) появи се 13. Юнія на Рейди; оружане барке ударе одма на ушанче-ну на обали посаду Турску, коя, кад се у сво-ме положенію далѣ бранити ніе могла, остави ва-рош, почем е она ову на двадесет различитихъ местахъ запалила. Од несрећнихъ жителяхъ, кои су судьбу свою, коя ихъ е очекивала, предвидили, по-

бегло е онолико колико е побеђи могло на лађе. Док су се ове тиме забављале, да бегунце и њино иманѣ спасу, дотле су се Турцы са умноженом силом натраг повратили и за свое поражење осветили, почем су они све оно потукли, што се изпред њине ярости бѣгством уклонити могло нѣ. Два дана е варош горела; трећий дан тек још саме од развалинаѣ и пепела усејане гомиле показиваѣу место, гди е негда цветућа Тинодја была. Извѣстја о овом догађаю поджегла су међу Турцыма у целом Азіатском приморю пламен ярости. У Смирни е множество Гркаѣ од престога народа Турскога поубијано; цео бы народ Христіанскій овди жертва быо, да нису неколико онде десившиѣ се Европјскиѣ војниѣ лађаѣ овима заштиту дале, и да нѣ Паша увидіо, да бы најзнатнији извори нѣговиѣ приходаѣ у томе страдали, кад бы он фанатической мрзости разяреног людства узде попустио быо. Страшна су свирѣцтва была, која су оне чете починиле, кое су на покоренѣ острова Самоса опредѣлене биле, у ком е још у пролеће Кадја са своим людством убијен и гди е независимост проглашена была. Убијства, грабеж и силованја означавала су пут, коим су ове сурове чете пролазиле; мирна варошица Скаланова была е с лица землѣ збрисана. На острову Родосу и Ципру, гди су Грцы, своју слабост познавајућий, совршено у миру остали, были су нечувеном злоставляню изло-

жени. На острову Ципру дао е Турскій Паша Архієпископа, Епископе и Кметове главне вароши, кое е он к себи позвао быо, пред капіом свога Сарая повешати. Стотинама су између најзнатниѣх жителях од Никосіе, Фамагосте, Ларнице и другиѣх местах на заповѣст нѣгову као бунтовници поубіяни были; многи су, да бы живот свой спасли, у Ислам прешли; други су у планине одбегли, гди су они, ако Турцыма у руке пали нису, лишеніем средства изстреблѣни были.

На острову Кандіи остао е мир до почетка Маія месеца ненарушен, док ніе Паша од Кандіе Архієпископа, скоро све Попове Калуђере и многе имуѣніе жителѣ поапсиги и од свію Грках оружіе поискавати почео. У исто е време и Епископ од Канее заедно са знатним жителяма ове вароши уапшен. Онда су остали Епископи побегли к Сфаѣіотима, кои су у своим неприступным планинама од старине, равно Майнотима у Мореи, извѣстну независимост одржали; ніе дуго времена затим прошло, па е читав остров на оружѣ устао. За кратко су време Турцы у тврда места узбіени были, гди су они по своме обычаю над невиныма и безоружаныма, кои су се у ньиной власти налазили, освете чинили. Архієпископ од Кандіе и Епископ од Канее были су обещени, множество е другиѣх Христіанѣх поубіяно или изсечено, а више е ньи на колѣ понабіяно и на овај начин лаганом смрѣу уморено. Међутим

су предводители Сфаіотаѣ Руссо и Мелидар, Турке у укреплѣной Кандіи, Канеи, Ретиму, Суди и Спина-лонгы затворене држали; и ови бы, будући су Идріотске лађе с морске стране блокаду подпомагале, за кратко време пали были, да нису Енглеске и Аустрійске лађе у томе себи чест неку тражили, да обаѣеныма све нѣине потребе увозе, док су Грцы, у военном искуству невешти, изван етаня были, озбильнїя нападенїя предузети.

Међутим су Грцы найодсуднїе надвѣсіе на мору имали. У другой половини Маїя изплови из пристаништа Цариградског една ескадра Турска, коя се из едне линейне лађе од 86, друге едне од 74, три фрегате по од 46 и два бригантина по од 12 топоваѣ состояла, да Архіпелаг од малиѣ Грчкиѣ лађаѣ очисти, о коима се за немогуће држало, да бы се оне и са едном едитом великом военном лађом мерити могле. Одѣленїе Грчке флоте, кое е пред Дарданелима лежало, уступи одмахъ натраг, како се превосходна сила неприятельска приближи. Турцы су у гордой безбѣдности дуж Азіятске обале до у пристаниште Евринос код Митилине допловили, гди су они жителѣ обезоружали. Међутим е Идріотскій морскій Совѣт све свое воене силе прикупіо и овой заповест издао, да она на движенїя Турске флоте пази. Ова, множином малиѣ лађаѣ окружена, држаше свое положенїе за сумнително, и нѣи Ад-

мирал едну од своє две линейне лађе пошлѣ к Дарданелима натраг, да она долазак подкрепленя, коє є он отуд очекивао, ускори. Тек што су Грцы примѣтили, да се є една сама неприятельска лађа од осталих одвоила, кад ал они (6. Юнія) са совокуплѣным силама на ову нападну. Дуго є борба траяла; напоследак за руком испадне, те се една паляча *) (Brander) колосу представи, кой скоро затим са своим од 900 душах снабдѣвенным людством у зрак одлети. Турекій є Адмирал тyme тако застрашен быо, да є он одмах якорє извукао и са пуным ядрама, од Грках гонѣи, Дарданелима одпловіо, гди он себе іош за довольно обезбеђеног подржаше, док се нїє под батеріє, коє мореуз од непозволѣног уцлова заштиштаваю, видіо. Султан, крайнѣ огорчен, заповеди сву снагу употребити, да се за срам овога поражєня освети. У Юлію месєцу одплови Патрона Бег (Цариградског пристаништа Адмирал) Кара Алія са єдном флотом, коя три линейне лађе, чєтыри фрегате и 20 маньих лађах брояше. Прва є цѣл оружаваня была, остров Самос покорити, кой є не дуго пред тим єдно са пльосным лађама предузєто нападєніє одбіо. Турєка є флота до предгорія Колонне на южной

*) Овако сам я ову лађу са справама за палєвѣ кретію. Срби немаю мора ни приморя, немаю флоте ни оваквє лађе, па зато іой ни имену у Србском єзыку нема.

страни острова допловила, без да е она гдигод на Грке наишла была, будући се ови одной таквой сили противостати отважили нису. Но док су се Турске преносне лађе тиме занимале, да сувоземну войску укрцаваю, покаже се наеданпут една многочислена ескадра Грчка, коя на ове, без заштите свое флоте оставше, нападне и у край претера, кое сада саме поглавице нѣине, почем войску на суво изкрцаю, да небы оне Грцыма у руке пале, попале. Почем на овай начин план нападаня на Самос осуеѣен буде, одплови Патрона Бег к Родосу, гди се он са едном од Египетскога Паше послатом ескадром соедини а потом пут свой к бреговыма Морее предузме, да овде, іош у Турской власти заоставша укреплѣна места, од обсаде ослободи. Найпре су два града Корон и Модон на южной обали, коя су од Гркаѣ іош од Априла месеца обсаѣена была, са фришким потребама снабдѣвена; за овим е одпловила флота к острову Занте, гди е она, од Енглеза са услужним предусретаем дочекана, 14. Септемвриа са своих 34 ядраѣ яка, приспѣла. Едно е одѣленіе одмах к Патри изаслато, гди е оно 1500 Арнаутаѣ изкрцало, кои, са посадом соединившій се, на Грчку обсаду ударе и ову у бѣгство обрете. Одавде су одпловили ови Турцы, коима е сва остала нѣина флота слѣдовала, к пристаништу Галаксиди у заливу Коринтском, гди е око 60 малиѣ, по веѣой части наоружаниѣ,

Грчких лађах на якорима стаяло, које су после великог одпора од части освојене а од части попалѣне. Варош Галаксиди, коју су Турци затим напали, была е јуришем освојена и пламену предата, и тако се флота, за лаку своју побѣду весела, освојене лађе у триумфу собом одведши, натраг у Занте врати, гди жители, посадом Енглезском обуздани, нису се смели усудити, да гнѣвъ своју над Турцима излију. Патрона Бегу се чиняше, да е већ доста за своју славу учинио и тако он сада при концу Октомбра месеца, почем е мимопловећ одбранителна приуготовлена Идриотах видіо, предузме свой пут к Дарданелима и Босфору натраг.

Грци су се, коима е наново непрекословно надвѣсіе на мору остало јавно противу партайства, које су Енглези у ползу Тураках показали, тужили. Сир Тома Майтланд, Губернатор Јонических островах, быо е предметом скаредне бруке, која е у самом Енглезском Парламенту, при многочисленным приятельима Грчке ствари, одзив налазила. Заборављено е, да е овај чиновник у свему, што е он у овом смотреню чинио, само наложима свога Правителства слѣдовао. Док е у целой Европи глас народах у ползу Грках быо, были су такођер и велике силе у своме осуђеню согласне. Владѣтели су у Грчкој буни повећой части само едно появленѣ революціоналног ветрогонѣства сматрали, и да ово по примѣру Шпанском и Порту-

галском, Неаполитанском и Піемонтеском у свѣ народѣ разпространити се прети. Они су при сравньваню са Европейским размѣрима нашли, да Турцы у последњим временима ниеу тако зло владали, да су они од своиѣх подданикаѣх манѣ данка узимали, него в то игди у другой коіой Европейской држави обично было, а осим тога да су они у своіой држави прилично свакоме оно предузимати дозволявали, шта в коме воля была, дов им некако еданпут ние на ум пало, гордост рае укротити, те су тако они едном или другом главу одсекли. К овоме долазе политически интереси, коѣ су Аустрїя и Енглезка за одржанѣ Османскога Царства имале. Аустрїя в была при свакой войны, кою в она на западу, сѣверу или востоку водила, в леѣа Турском обезбеѣена. Порта в у своіой внутренней незгоди сама собом поела имала и зато она ни помислити могла ние, да се забуном свое сосѣдне државѣ ползуѣ. Напротив тога было в бояти се, да небы при нѣном паденію и тако многоснажна Руссїя свое руке на државу без гесе прострла, у коіой су Христьянски народи іош издавна навикли, Цареве С. Петербургске као главу нѣиног закона и будуѣе избавителѣ сматрати. Кад бы дакле Руссїя цело Турско Царство, или едну знатну част од овог, себи присвоила, онда бы она Аустрїйску Монархію у великом простору окружила была; какогед што в Галиція на сѣверу, тако бы нето Унгарїя

на югу противу Русса безаштитна остала: и у
смотренію еродетва многостручних племенахъ, кое
између Русса и десет миліонахъ Аустрійскихъ Сла-
вянахъ постои, непременно бы пре или поздніе ови
к пространом Русском Славянском Царству пре-
шли. И Енглезски интереси нису од манъ важ-
ности него што су Аустрійски, да се Турско
Царство за сваку цену од паденія сачува. Ер
како бы Россійскій двоглавный орао полумесец
из Станбола протерао, одма бы он своя крила
над цѣлим Оріентом (Востоком) разширю; осла-
блѣный Ирам и безснажне Мохамеданске државе
у средньої Азій морали бы су оным закопима
подлећи, какве бы нѣма Руссія предписивала бы-
ла. Онда бы Руссима пут к богатой Индіи отво-
рен быо, кой е іош Петар Великій бадава тра-
жію; и освоєнѣ Британске државе у восточной
Индіи, од притяжанія кое сва богатства, цѣла ве-
личина и само бытіе Енглезске зависи, небы ви-
ше вопрос могућства, већ тек само времена, быо.
Опростително е при оваквым обстоятелствама бы-
ло, што су при появленю едне такве буне, коя е
падєнію Турског Царства претила, Аустрійски и
Британски Дипломати свако призреніе човечества
заборавили и за угнѣтатель Турке заузели се
были. Но и Рускому кабинету нѣ могла непред-
виђена буна Грчка никако по вољи быти; ер ако
она и небы на дужности свое омишляла, кое ню
према союженным Европейским силама обвезую о-

пет зато ніе она была за крѣпку подпору приу-
готовлѣна. Свако покушенѣ даваня помоћи има-
ло бы без сваке сумнѣ за собом слѣдства най-
дѣятелнѣг корака како од стране Аустріе тако
исто и од Енглезске, кое бы по свой прилицы
Грчкой ствари више на штету него на ползу бы-
ло. Зато дакле нису была слѣдства новопостав-
шег страха од обштег революціоналног потре-
са, него державно-политическог предрачуна, што
се е Император Александер іош спочетка са най-
већом рѣшителносоу противо буне Грчке изяснію.
Првый е у томе корак Руссійског Владѣнія было
тай, што е оно княза Ипеиланта и све свое, Рус-
сійской подданической свези принадлежеће, стран-
це са претньом строжайше казни позвало, да се
без закоеня натраг у Руссію врате и тамо пре-
суду Императора за своя предпріятія очекую. Бу-
дући да княз овоме позиву ніе слѣдовао, то е он
из листе Руссійске Арміе избрисан. У исто е вре-
ме едан Манифест издат, коим е С. Петербург-
скій кабинет у призренію Грчке буне найнедво-
умніе свое неодобраванѣ обявію. Генерал Витген-
штайн, предводитель Русске войске у Бессарабіи,
добію е заповѣсть, да у немиру у Влашкой и у
Молдавіи найумереніи неутралитет наблюдава. Рус-
сійским у Княжествама конзулима издат е налог,
да они цело свое вліяніе на то употребе, да се
буна утиша, и, ако то за руком неиспадне, одма
своа места да оставе. О свым овым расположе-

ніяма была в Порте чрез Руссійског Посланика у Цариграду, Барона Строганова, у знанѣ поставлѣна, кой се в осим тога великоме Господару изреком изяснію, да су сва онакова движенія, коя бы ма у ком предѣлу мир нарушити могла, политики нѣговога двора сасвым странна, и да нѣгов Император у своим отношеніяма према Османској Порти никакве друге желѣ нема, него да се постоећи између обе силе трактати у целом нѣнном пространству точно наблюдаваю. Присвем том ніе се Султан о искреным намерама, кое су нѣму од стране Русске изявлѣне были, ни найманѣ увѣрію; тим више, што су нѣму Аустрійским посредствованѣм своеручна писма Графа Капо де Истрія у руке пала была, коя су са значним Руским изясненѣм у опором противословію стаяла. Положеніе Барона Строганова у Цариграду у оваковым обстоятелствама ніе могло другчіе него крайнѣ неприятно и опасно быти. За време иступленя, коя в необузданый простый народ Турекій упражнявао, быо в он са фамиліом своіом више пута у опасности са животом; само в Яничарска пред палатом нѣговом стража у станю была нѣга од ярости бесниѣ сачувати. После погубленя Патріарховог, кад се в у свим сокацыма Цариградским крв лила, предаду сви Европейски Посланицы Порти свое ноте, коима су они изясненѣ сверх появившиѣ се застрашителниѣ коракаѣ зактевали. Одговор в быо врло вы-

соким тоном састављѣн: Патриарх е за участника созаклѣтїа, кое се е у више Провинцїахъ появило, обвинѣн; у исто се време Султан на то позвао, да нѣму као неограниченому Владѣтелю право припада, бунтовне подданике онако, како му се свиди, казнити, и да он за свое мере никоме одговарати нїе дужан. На супрот тога, по основоположенїяма Божественог праава Владѣтеляхъ, кое е Дипломацїа признала, нїе се могло ништа навести; при свем том е Барону Строгонову због непризрєня, коим су Турцы све постоеће трактате нарушили, и због презрєня, кое е Диван нарочито нѣму осетити дао, наново повод дат, да најсилнїю тужбу подигне. Будући да ово ни најманѣгъ призрєня имало нїе, то е он ева Дипломатическа отношеня са Портом прекнупо, и у најстрожїю самоѣу повукао се, док му нова о поступаню наставленя од Двора нѣговог приспѣла нису. Сходно овима предао е он 18. Юліа едан Ултимат, коим е едан осмодневный рок постављѣн, до ког е требало да се Порта свєрх чєтыри точкє изясни. Прво е зактевано было, да се порушенє у Цариграду Христьянскє црквє возобновє и да се тимє єдно ублаженѣ за погубљєног Патриарха учини; затим, да се у поступаню према Гркахъ разлика измеѣу кривїхъ и невинїхъ чини и да се обштем Христьянском гонєнїю предѣл положи; далѣ, да Турска войска из Влашке и Молдавїє изиѣе и да се опет свє у ста-

ро уговорима еходно станъ воспостави, и на-
последак, да се уговорима противна ограничєня
уклоне, коима в Россійско кораблеплаваніе на Цр-
номе мору у последньим временыма изложено бы-
ло. Одговор е быо не иначе него удовлетвори-
телан; Посланику е без околиша пребачено, да е
он свое Владѣніе лажным извѣстіяма преварио; а
да бы се то окривленъ потврдило изпреповедано
е цело теченіе догађаяхъ, кои су Русским тужба-
ма повод дале, у смислу Портином. Притом е
благост и терпѣливост Высоке Порте у звезде
подизата, а напротив тога е Русско Владѣніе то-
лико мало као и нѣгов Пуномоћник штеђено: да
бы се непрестаном пребацываню за погубленъ
Патріарха еданиут конац учиню, опоменуто е то,
да е Петар Великій едног Русског Патріарха због
подобнихъ узрокахъ погубити дао, о чему се Рус-
скій Посланик да то незна чиняше. Турскій е
одговор тек последнѣг дана рока приуготовлѣн
быо и другій е дан Россійскому Посланику пре-
дати се ктео. Овай, по свой прилицы напред о
содержаню тога извѣšten, одказао е таково сад
већ приимити, него е свым Русским подданицыма
налог издао, да они одма Цариград оставе, и од-
махъ се затим за у Одесеу укрца, гди е он 14-га
Августа, са радостним восклицаніем целога на-
рода дочекан, приспѣо.

Сад е обште очекиванъ было, да ће између
Руссіе и Порте до рата доћи. И заиста се е у

южным Провинціяма Русскога Царства од дужег времена тако велико число войске налазило, да се е война без дугог отлаганя отворити могла. У целой су Европи, са изятіем некихъ дипломатическихъ круговахъ, сад првый пут, све партае согласне были, Русскоме оружію срећу желити; тако су се яко участія за Грчку ствар, коя се е у исто време као дѣло изображенія, религіе, човечества и слободе появила, и све политическе наклоности и сва призрєня превагнула. Но у Ст. Петербургском е Кабинету и пак велика не еднакост мнѣнія владала. Вишина е была за войну, коя е од стране Русскога народа из гласа зактевана, будући е оваї у Грцыма тек само страдаюће свое єдиновѣрне сматрао; напротив тога Граф Несселроде, ученик и пріятель Князя Метерниха, ніе ни найманъ себи труда поштедіо, да Императора к миру склони. Он е у овоме чрез иностране Дипломате таком ревносту и таком вештином подпомаган, да е миролюбива партия при свим затрудненіяма, с коима се борити имала, надвѣсіе добила. Све, шта е Граф Каподе Истрія, найпроглашеніи пріятель Грчкїй, учинити могао, было е то, да е єдна цыркуларна нота на све союжене дворове управљна была, коіом се Император Александер изясніо, да се е он за сада рѣшіо, да пређе упражнявана, сада пак прекинута пріятельска сношенія са Портом неће он пре почети, докле се год свым нѣой

представлѣнымъ приличнымъ требованіямъ совершенно удовлетворенѣ неучини. Далѣ е придодоао Императоръ, да онъ посредствованѣ Аустріе и Енглезске — кои су се понудили были — и ма когъ другогъ двора, одклонити мора, и себи спрофу Турске тако исто слободне руке задржати, како год што е онъ Аустріи при воспоставленю мира у Италиі слободне руке оставіо. Ако бы пова гоненія Христіанѣ од стране Порте наступила, то же се онъ принуѣенымъ наѣи, войску у Влашку и у Молдавію увести дати, да у овымъ Княжествама, коихъ е онъ по постоеѣмъ трактатима Покровитель, старый поредакъ воспостави. Овай е актъ служіо томѣ, те е узбуѣено Россійскогъ народа чувство у некой мери уталожено, будуѣи да тимѣ нису сви изгледы будуѣе снажніе подпоре Гркаѣ прекинути. Меѣутимъ су како Аустрійскій Интернуціусъ тако и Енглезскій Посланикъ у Цариграду непрестано дѣйствовали, да Диванъ до тле доведу, да онъ обдржанѣ мира као необходимо нужду призна. Дуго се е гордостъ Турека спрофу свакогъ корака, кой бы као на подчинѣнство заповѣди Христіанскіхъ двороваѣ изгледао, колебала. Присвемъ томъ Султанъ е довольно разсмотрителности имао познати, да у положенію Државе помоѣи лишене миръ войны предпоставити треба; исподъ руке е пакъ у томѣ намештено было тако, да се по видимомъ основу казати могло: да су потраживанія Двороваѣ была безъ предмета,

будући є у вештествености онога, шта є закте-
вано было, давно собственем вољом учинѣно.
Найпре є новонаименованом Патріарху дозволе-
нѣ дато, да развалѣне цркве подигне. Затим су
строжайши налози издати, да се свако мирона-
рушеніе одклони и да се рая, коя у повиновенію
пребыва, од напастованя брани. Такођер се є и
войска, коя є у Влашку и у Молдавію наступила
была, мало по мало натраг вратила, до неколико
хиладаѣ о коима се казати могло, да є то за одр-
жанѣ порядка и за заштиту землѣ противу ай-
дучкиѣ четаѣ, коє су се из остаткаѣ бунтовнич-
киѣ саставиле, нужно. Єдном нотом од 2. Дек.
1821, коя є Англескомє Посланику Лорду Странг-
форду предата была, употребила є Порта сва ова
обстоятелства на пользу, да себе саму као у со-
вршенем прааву спрођу Руссіє покаже. Као єдно
особито доказателство миролюбія наведено є то
обстоятелство, што є у томе согласіє учинѣно,
да се од потраживаня из Влашке и Молдавіє у
предѣле Руссійске прешавшиѣ бунтовникаѣ, због
ког є Порта спочетка Руссійским требованіяма
противостаяла была, одустане. Премда Аустрія
и Англеска к миѣнію Туреком безусловно пре-
шле нису, али су оне ово у главной ствари та-
ко яко подпомагале, да є Ст. Петербургскій ка-
бинет, кой ако и ніє могао од започетог потра-
живаня попустити, повод имао, у манѣ непрія-
тельском положенію спрођу Порте быти. Князу

Михайлу Суцы, кой е, од времена свога из Яша удаленя, у Кишиневу, Области Бесарабской, пребивао, было е заповеђено, да се за кратко време из Руссiе удали; у исто су време надлежательства Руссiйска налог добила, да више хилядаѣ од бегунацаѣ Корпуса Княза Ипсиланта, кои су се до сада на самим границама налазили, у внутреност Царства пошлю а предводителѣ њине да поаще. Оваковим предусеретаем было е приближенѣ знатно олакшано, и почетком г. 1822 было е тиме изглед войне са Портом скоро сасвим изчезао. У исто е време Порти за руком испало, те се е она и од едне друге забуне ослободила, коя iой е за време последнѣг месеца не малу бригу задала была. У Октомбру месецу приспѣ извѣстiе, да е една Персiйска войска, без предходителног объявленя войне, на Турску Арменiю напала, да е важно место Топрак-Кале освоила и да веѣ и Ерзеруму угрожава, а да се е друга една войска скупила, да на Багдат и на Басру нападне. У предпоставленю войне са Руссiом было е до преко 100,000 войске из Азиe амо у Европу позвато, и тим су Провинциe Азиатске скоро сасвим без войнства остале. Паше су од Ерзерума и Багдата настоятелно за помоѣ молиле, а Порта ниe знала, одкуда бы она ову дала, ер она ниe смела свою у Европи силу слабити. Овой Турской нужди доѣе сад Енглеzско прiятельство у помоѣ. Енглеzско влiяниe у Двору Теѣеран-

ском было е довольно снажно, да Фет Али Ша-
ха приволе, да се он своихъ военнѣхъ плановахъ о-
кане. Принцеви Абаз Мирза и Мохамед Али, кои
су над Персїйскимъ войнствомъ повелителство има-
ли, буду позвати натрагъ и Османско се Царство
од едне опасности избави, кое се и онако у сво-
емъ притесненномъ положенїю едва учувати могло.

Садъ Порты употреби све свое силы, да бу-
ну Грчку, кое се важность веѣ выше неприкри-
ваше, утуши, докъ іошъ Руссїя, кое се е іошъ сва-
гда бояти морала, време уллучила нїе, бореѣмъ се
единоверницама своимъ у помоѣ притеѣи. Што е
годъ излишне войске у Румелии было, све е то за
подкрепленѣ Куршидъ Пашино, кой е сада на сте-
пенъ Сераскера или главногъ Повелителя войске по-
дигнутъ, у Епиръ послато; притомъ се е у Арсеналу
Цариградскомъ найревностїе вооружанѣ приуго-
товлявало, како бы се у едно време и на суву и
на води рѣшителни удари учинили. Война у го-
дини 1822 была е среѣно одпочета. Али Паша,
одъ собственнѣхъ своихъ, садъ Порты покорившихъ се,
оставленъ, быо е тако заслепленъ, да обвезателства
према своимъ последнѣмъ союзницама, Сульотима,
чрезъ коя е онъ нѣи на свою страну задобїо быо,
испуно нїе. Онъ се одъ свога сокровишта, кое е
у своїей кули нагомилао, и кое е онъ са помену-
тыма поделити требао, разстати нїе могао. Овимъ
се е Сераскеръ ползовао, да стару мрзостъ прева-
ренихъ према Тирану наново узбуди; онъ заключи

с њима едан тайный уговор, коим се они обеѣаду, да њгова воена движенія далѣ узнемиривати неће, и коима зато обеѣано буде, да ће им се, после паденія обсаѣене тврдинѣ, една част од оног у овой ѣранѣног сокровишта дати. Али Паша се е сада у најочаятелниѣм положенію налазіо. Посада тврдинѣ њгове у месецу Новембру была е веѣ на 500 людій спала. Едан Инѣинир Неаполитанаѣ именован Карето, у коме е он највеѣе поверенѣ имао, изгубившіи надежду, да ће се крѣпост дуже обдржати моѣи, пребегне к неприятельима и руководство обсадног дѣла предузме. Батеріе, коѣ е он наместіо, за мало суда на веѣу част крѣпости разрушиле; и Али Паша сад ништа више остало ніе, него да се, као што е он то и учиніо, са малим числом своих вѣрних, кои су му іош остали, у єдну тврду кулу измакне, у коіой е велико множество барута было, коим е он, да ће при првом нападенію и себе и свое сокровиште у воздух бацати дати, угрожавао. Овде га е єдна од њгових женаѣ, именован Василия, коя е Гркиня была, издала. Она, кою е Сераскер на свою руку задобіо быо, при воле старца, кой е у последњим годинама своим преѣашию непоколебиму вољ снагу изгубіо быо, да се у преговоре упусти. Њму буде са торжественном заклетвом и са документом одржанѣ живота и ненарушимо уживанѣ њговог сокровишта обеѣано. Алия, кой сам никад вере и

повереня познавао ніе, даде се преварити, изиђе из свое куле, почем му е сребролюбіе непріяте-ляхъ нѣговихъ найбезбѣднїю заштиту поднело, и у едан летній дворецъ свой, кой на едном у езеру острову лежаше, премести се.

Сераскер, наумившїй управо задану нѣму за-клетву нарушити, знао е ово клетвонарушенѣ са варварскомъ хитросѣу обиѣи, тиме, што е он извршенѣ смртне пресуде, кою е Султан іош давно над Алиомъ изрекао быо, едноме од своихъ подчи-нѣнихъ предводителяхъ Мехмедъ Паши од Морее пре-дао. Овай праѣен од своихъ найхрабрїихъ шестде-сет момакахъ учини Али 5 Фебруара посеѣенѣ, под тимъ извѣтомъ, да нѣму од Султана помилованїя Ферманъ преда. Текъ што Алия погледъ свой на документъ бацы, кадъ алъ онъ угледа, да овай нѣго-ву на смртъ пресуду содржава; онъ се одмахъ лати своихъ пиштоляхъ и двоицу од Мехмедъ Пашиныхъ пратиоцахъ на землю обори, али и самъ, од више пу-шкакахъ згоѣенъ, мртавъ падне, докъ су меѣутимъ слу-жители нѣгови, кой су му у помоѣхъ похитали были, веѣимъ числомъ непрїателяхъ нападнути, по-тучени. Одмахъ за тимъ буде глава нѣгова од тѣ-ла разлучена и на бедемъ осовнога града чрезъ цѣльмїй еданъ данъ, за увѣштателный угледъ цѣлога народа, изложена, а за тимъ, заедно са сокровиш-темъ тако срамно убіенога, у Цариградъ одслата. Овде е извѣстїе о побѣди неисказану радостъ при-чинило. Силихтаръ (Маченосацъ) Сераскера, кой е

главу Алину донео, био е княжески обдарен, и сам е Сераскер с благоволеніама обасут а предѣли, кои су Али подчинѣни были, између троице Подпредводителяхъ Сераскеровихъ поделѣни. Омер Врѣоне добио е Пашалукъ Янѣину, Махмуд, од времена како се е Мореа одметнула, Паша без Мансина (без Пашалука) онай од Елбасана, а Абаз Бег, едан храбрый Арнаутин, Пашалук од Охрида.

Паденіе е Али Пашино опет Султана од едне велике бриге ослободило, будући е он као праава глава Грчке буне сматран, и не се о томе сумњало, да ће се овой, највећег Предводителя лишеной, скорим конач учинити. Гордост Турека не никакве границе познавала. Яничари су се, по секацыма Цариградским тумараюћи и из пушака пуцаюћи, явно фалими: да кад е непреодолимый Али Паша пао, да већ нико нѣном оружю противостати неможе. И у Дипломатическим преговорима имало е ово разположенѣ духа знатно вліяніе. Ст. Петербургскій Кабинет не се никако на Турску ноту од 2. Декемвра задовольним изясніо, него е на безусловно пріятіе свога Ултимата остао. Забадава су Пуномоћницы Аустрійски и Енглезски на основу разума Дивану нуждност доказати старали се, да се он на зактеваня Руссіе склони. Одговор е од дана на дан отлаган, док не најпосле 28. Фебр. у едном засѣданію Дивана, у ком су не само велики

Сановници Царства, него и поглавице Яничарах и предстоятели обштинах у Цариграду присутвовали, единогласно заключено, да се од Русеіе предложена и од других силах препоручена условія одбаце. Свака надежда о одржаню мира чиняше се да е тиме наново пропала, ер се ніе могло видети, како бы се могла Порта од едног тако торжественно учинѣног заключеня одвратити. Такођер е мнѣніе Тураках было явно, да е нарушенѣ мира са Руссіом необходимо. Околина е Цариградска све то више и више изгледе рата добіяла. Непрестано е нова войска из Азіе преко Босфора прелазила и сила, коя се е на Европейской обали мореуза скупила была, износила е у Марту месецу до преко 100,000 людій, коя е на првый знак очекивала, да се к границы крене. Европейска Дипломація, не сматраюћи на то, ніе у настояваню своме попустила, да се едно мирно поравненѣ учини; и тако е дакле при свему том опет неко впечатлѣніе то обстоятелство учинити морало, кад су се не само Аустрійски него и Енглеzesки Пуномоћници са рѣшителносоу за Россійска требованя изяенили, кое никаковой сумњи подлежало ніе, да су оба ова двора у той намери была, да у овом рату, Портом самовольно проузрокованом, ню совршено нѣной судби оставе или можда управо противу нѣ участіе узму. Слѣдство е тога было, да е Реиз Ефендія (Турскій Министер Иностраніх дѣлах) 18. Апри-

ла едну ноту на Посланике управіо, коя е далеко блажіега штила была, него и у каквом преѣашнѣм Турском државном писму. Утврђавано е, да е Порта цѣло свое старанѣ на воспостановленѣ согласія са Руссіом обратила; у исто е време и то наведено, да су веѣ мере предузете, да се у Княжествама е оне стране Дунава, по уговорима пріимлѣна обвезателства, коя су од стране Руссіе од особите важности, испуне. У чему су ове мере запеле, само се из призреня внутренѣ неприятности обзнанити неможе. Внутреня неприяност, на кою се нота возноси, нѣ никаква друга была, до само желя войнства к рату и воено расположенѣ духа жителях Цариградскихх, у коима е стара фанатическа мрзост противу Христянах чрез предишавше догађае мах узела была, и од коих е было бояти се, да буну неподигну, како се дозна, да е Султан неверницыма попустіо. Нигде у свету неможе чисто единовластіе быти: у Турской, гди е цела власт у лицу Султана союжена, мора он од ярости простога народа стрепити, ако бы се осмѣлио быо, нѣгова предрасуђеня нарушити. Но после е мало данах страх од народнѣ буне у престолной вароши ублажен; Реиз Ефендія е могао Иностраным Министрима сообщтити, да е Турской войски заповѣст издата, да она из Влашке и Молдавіе изађе, и да ће се извршенѣ тога са 5. Маія започети. И заиста су свирѣши Азіяти, кои су у

Княжествама устанѣни были и тамо нечувена иступленя починили, у то време започели натраг кретати се. Полазак остале войске продужавао се е међутим до друге половине месеца Юлія а од части даже и до Септембра. Још пре него е то совршено воспослѣдовало, было е обзнанѣно, да е Порта два нова Господара, Јована Стурзу и Григорія Бику, наименовала, кои нису, као што е то пре обично было, између Гркаѣ од Фенера, него између домаѣиѣ Боярскиѣ фамиліяѣ изабрани. Участіе, кое е Император Александер спочетка за дѣла Грчка имао, было е веѣ сасвим ослабило, због ревности, којом су се у исто време ватрени и у мери претерани пріятельи слободѣ у целой Европи за исту страну заузели были. У опредѣленію, кое е нѣга у нѣговой приближаваюѣой се старости све то веѣма освајало, чиняше се нѣму ствар ова као најяснѣе доказателство, да Грчкѣй рат за слободу са плановима револуціе у западнѣой Европи у союзу стои. Последнѣй се е у нѣму остатак сочувствованя утужио, кад е он разумео, да е ослобоѣена Грчка, заборавившѣй благодѣворност Христьянског Кралѣвства, руковоѣена образцем револуціоналног безумія или старог идолопоклоническог воспоминанія, републиканско устроеніе за себе увела. Сад противницыма Грчким нѣе было тешко нѣга увѣрити, да е развраѣенѣй народ нѣгове подиоре недостоян; а недалеко простируѣа се уступчивост,

коіой су се Турцы озбыльним опоминянѣм Европейскихъ Дипломатахъ нагнати дали, была є довольна, нѣга до тога довести, да од свію своїхъ военныхъ приуготовленіяхъ одустане и веѣ полу изтргнутый мач опет у корице поврати.

Премда є народ Грчкій од целога света оставлѣн, опет се нїе он, кой є сада поносито славно име Еллина из преко две хїлядегодишнѣ ноѣи пробудіо, у борби противо превозможне силе Отоманскихъ варварахъ застрашіо. У почетку месеца Фебруара 1822, после паденія Коринтског града, ког се посада пре предала нїе, веѣ топрв почем є сву раану потрошила, преместило є Правителство свою столицу из варошице Піаде у ову од старине великоименовану варош, гди є оно, у тешком положенію землѣ, признанія достойну дѣятелност свою развило. Найпре се є о том постарало, у колико су то обстоятелства дозволила, да се у поединим предѣлима поредочна Правленія уведу. Од иностранцахъ свію народахъ, кои су се, подпомагаюћій Грчку ствар, у Морей нашли, образован є, под управленѣм храброг Виртенбергског Генерала Нормана, єдан Баталіон Филеллинахъ (Еллинолюбацахъ), кой же, као прво стабло регулярне на Европейскій начин устроєне войске, служити. Єдан є позив, управлѣн на житель западнѣ Греціє, коя є част после паденія Али Пашиног прва неприятелѣм угрожавана, позвао све за оружѣ способне

од 16 до 60 годинахъ, да се за одбрану свога отечества оружія лате, док е оныма, кои су у Јоническе острове одбегли были, обзнанъно, да они, кои се небы до одређеног рока натраг вратили, своя добра губе. Да бы се укрепльным на бреговима морским местима, коя су још у Турской власти остала, снабдъваня чрез Европейске лађе укинула, была су она едним од Правителства изданим Декретом у станъ обсадно проглашена и расположеня су учипъна была, како ће се овом отважном предпріятію потребна снага дати. Но ове су мере, од коихъ се, како бы су оне у извршенъ приведене были, najveћа полза очекивати могла, служиле само томе, да се злохотство, коим су Европейски Дворови буну Грчку противу нъине законне Верховне власти сматрали, яснѣ виделу изложи. Ни една од великихъ силахъ нѣ обсаду Грчку признала. Грчки морски разбойницы увате четиры Аустрійске лађе, кое с' рааном накрцане од залива Коринтског к Патрасу брођаху, кое у Миссолонгу доведу, и кое, под условіем да товаре свое у кое Христьянско пристаниште изкрцаю, опет слободне одпусте. Несматраюћий на овакав штедльивый поступак Бечкій се Кабинет продрзльивоѣу бунтовникахъ до najveћег гнѣва раздраженим нађе, кой своим военым бродовима заповест изда, да найстрожіе противу онихъ Грчкихъ бродовахъ поступи, кои бы се унапредак у нарушенъ Аустрійске флагге по-

кусили. Овай е истый поступак и Енглезка и Французска наблюдавала, и обеада е тиме већу част свое дѣятелности изгубила.

Док су ова приуготовленя за дочек Туракаѣ чинѣна, изпловила е една многочислена ескадра са множеством превознихъ бродоваѣ, да войску у Мореу извезе, коя бы нападанѣ Куршид Пашино подпомагала, кад бы се он са военом силом из Епира преко Истмуса овамо приближио. Ескадра е, од стране Гркаѣ непрепятствована, у гордой безбѣдности своіой, Архипелаг препловила, у залив Патраскій увезла се и овде 5000 людіѣ изкрцала, кои су скоро затим корпусом Грчким, движенія неприятельска наблюдавајућим, под предводителством Колокотроновым стоећим, принуђе ни были у град затворити се. У повратку сво ме морала е флота Турска са морском силом Грчком, коя се међутим сакупила была, едну малу битку учинити; но ова, при превосходной сили неприятельской, ништа успѣти могла ніе. Тек што су се Турски бродови у Дарданеле повратили, кад ал Грцы едно нападеніе учине, ков бы, кад бы оно, као што бы требало, снажно подпомагано было, знатна слѣдства имало. Педесет Грчкиѣ едрилаѣ (елкенаѣ), из Самоса дошавшиѣ, покажу се ноћу између 23, и 24. Марта код острова Хиоса, гди іѣ на обали едно число, о ньином долазску напред извѣштено, жителяѣ очекиваше. Четири ѣмляде оружаниѣ Самосацаѣ, под предво-

дителямъ нѣмногъ Военачалника Ликурга Логотета, изиђу на обалу и наеданпут се на свѣмъ брдима покажу ватре уговоренога знака. При о-вомъ появленію поврве овамо са свію странахъ радосћу узбуђени Хіоти тако, да се е за кратко време до 30,000 оружаніхъ людій стекло. Ова войска, безъ найманѣгъ од стране Туракахъ сопротивленія, обседне равноимену острова главну варош, пошто су се ови, кои су овде за посаду служили, у град повукли, одведшіи собомъ 80 найзнатнѣихъ жителейхъ заедно са Архіепископомъ као таоце. Жители су ослободителѣ свое са явнымъ знацьма радости дочекали, непредвидѣній бѣдни, какву ће имъ судбу пређевременно предпріятіе нѣмно предуготовити. Островъ Хіосъ, на улазку Змирнейскогъ залива лежеій и оваій притяжаваюій, быо е у цвѣту своемъ првый у Архіпелагу. Жители націе Грчке од 160.000 душахъ живили су овде подъ благотворномъ климомъ у едномъ благостоянію, кое се ни у каквомъ другомъ острову Архіпелага у такомъ пространствѣ нѣ ваћи могло. Науке су и художества овде найвѣе узвышенѣ задобили; али ако се Хіотима допустити мора, да су они найизображеніи између Гркахъ были, то опетъ не треба забораваити, да е роскошный животъ нѣ найвѣе разнѣжію. У Грчкѣй бунѣ нѣсу они никаквогъ участія имали, будући су то предпоставили, да у миру свою срећу уживаю, у место да се опасности едногъ таквогъ рата излажу, кой

при найпріятнієм случаю свагда велике жертве изискуе. Сад су се они неразсудним магновеніем занели; али се наскоро увидило, да они нису такви люди, да бы свою слободу оружѣм задобити могли. Ако бы остров какав изглед за одржанѣ свое независимости имати хтео, то бы се пређе свега морао град освоити, док небы Турцы од ближньихъ Азіатическихъ обалахъ подкрепленя добыли. За докученѣ ове цѣли потребни су были велики топови, кои су Самосцыма оскудѣвали; но док су се ови тиме задовољили, да едну батерію из малихъ топовахъ на едном брегу при улазску пристаништа наместе, мислило е привремено Правленіе, кое е Логотет поставіо, да е тиме за доста учинило, што е оно поруке за помоћ у Пеару а Посланике на Конгрес у Коринт послало, да приступ острова к обштой ствари Грчкога народа изясни. У осталом ніе се оно ни за наоружаванѣ обштер народа постарало, ни ти е другкаква приуготовленя учинило, да озбиљну одбрану могућном учини. Селяцы, кои су у варош нагрнули были, плѣнили су остављене домове Турске и обезсвећавали су цаміе нѣине, небринући се, колико су они тиме освету, коя им предстояше, себи приумножили. Међутим се е, на извѣстіе о догађаю у Хиосу, сав Анадол у движеніе поставіо; са своју су странахъ фанатическе, крвожедне и грабљиве чете к обали нагрнуле, да невѣрнике за нѣину продерзљивост каз-

не. Разпалившій се гнѣвом Султан у Цариграду издао е заповест Капетан Паши, да без оклеваня са свима бродовима, кои су се за полазак приуготовити могли, изплови и над продерзљивым бунтовницама ужасный примѣр изврши. Капетан Паша изплови 5. Априла са седам линейних бродовахъ, десет фрегатахъ и корветахъ и са многим мањим лађама на море; 11. приеспъ он пред Хиос, почем е у противолежећем у Азији пристаништу Чесменском 15,000 людій сувоземне войске собом узео. Мале Грчке лађе, које су при обали лежале, почем велику превосходну силу непријателя угледаю, измакну. Будући е сада у исто време како е града тако и са флоте из великихъ топовахъ на варош пуцано, то е Логотет од намере да њо одржи одустати морао; он се са своим Самосцима повуче к едном Манастиру у внутреност, гди е он више биткѣй противо Туракахъ из бродовахъ на суво изишавшихъ издржао, и одакле се е патраг к обали повратио, гди су га Грчке лађе заедно са више хиљадахъ избѣгшихъ Хиотацахъ пријимиле. У варош, одакле е мало која кугла на Турске лађе пала была, беснили су Турцы, почем су ову освоили, не као войници, кои после крваве побѣде у непријателску земљу упадну, него као лютѣ зверовѣ. Сви су жители мушкога пола, са изятіем мало њихъ, кои су успѣли у обиталишта Европейскихъ Конзулахъ спасти се, были потучени; жене су и деца, кои су за

плѣнъ быля, у робство одведени, а они, за кое се видило, да за робство нису, были су такођер потучени. Код Чесме су свирѣпи Азіяти пограблѣну децу чопорима едно за друго повезивали и тако их у море бацали и давили. На скоро е затим варош сасвим нѣным црквама и великолѣпным зданіама у димеђу се развалину преобраћена; сад су се свирѣпе чете Турске на све стране по острову овом распрострле, и свуда, гдѣ су се год оне окренуле, упражнявале су подобну грозну ужас. Цео остров, кой е пре наступленія, овыхъ варварахъ еданъ цвѣтућій врт (башча) быо, постао е сада едномъ пустыньом, у којој су усмрдивша се мртва тѣлеса воздухъ тако окужила была, да се е између Туракахъ, као и између малог числа још оставшихъ жителяхъ заразительна болестъ распрострла, коя е многе од првихъ и скоро сав остатак од другихъ изстребила. У Јунію месецу состояло се цело острова овог жительство, изувимаюћимъ Турску посаду, још из 900 людій; може быти да се е око 20,000 несрећнихъ овихъ жителяхъ у Цесару и у оближнихъ островахъ спасло, преко 40,000 было е као роблѣ на пазар у Цариград и у Смирну одведено а око 90,000 было е потучено.

Капетан Паша се е, после свое лаке и ужасне побѣде, недѣятелан у мореузу између Хиоса и Чесме бавіо, као да бы он чудеснимъ начинномъ обчинѣнъ за ове две вароши привезанъ быо.

Два отважна морепловца, Константин Канарис и Борђе Пепин, обадва из острова Псаре и тесним пріятельством међу собом скопчани, заклуче са-да гнусно дѣло у Хиосу произведено осветити. Почем су они дозволенѣ од своѣга Началства получили, посвете се они, по едном од стариѣ временаѣ оставшем обичаю, торжественно смрти, опросте се са своима и после тога, од 43 сво-иѣ другаѣ, тако исто смрти посвећениѣ, праћени, седну на две паляче и пристаниште Идриотско оставе. Поред Псаре пропловивши приспѣду они ноћу између 18. и 19., без да су опажени, у канал Хиоскій и приближе се, без да су им се Тур-цы гласнули, великом линейном броду од 80 то-поваѣ, на кой е Капетан Паша свой флаг развіо. Найпре е Пепин свою палячу уз колос прислоніо и одма овај са зажигателным ракетама и са гра-натама посуо; са великим напрезанѣм едва е Тур-цыма за руком испало, те су се отргли и ва-тром блююћу лађу од себе отерали, коя е потом бродом Капетан Беговим, кад е ова к нѣму при-ближавати се покушала, провалѣна и потоплѣна. Но међутым е Канарис свою палячу у Адмирал-скій брод утврдіо, кой одма пламен обузме и, почем е он три четврти саѣтата горео, са свим своим, више од 2,000 людій износеѣм, людством са превеликим треском у воздух одлети. Капе-тан Паша, ког су тешко ранѣног у едан чамац изнели были, буде едном срушившом се катар-

ком убіен. Два линейна брода и една фрегата, кои су близо већ до тога дошли были, да се и они од оног у воздух одлетившег брода разруше, са великом су се муком спасли, док су међутим храбри Грчки управительи палячаѣ, кои су се после докученя свое цѣли у свое шалупе бацили, у обштем страху непримѣени, кроз Турску флоту пропловили и невредимо у ближњи остров Псару умакли, гди є пуцанѣ топоваѣ успѣх њиног витежког предпріятія обзнанило.

Равну є судбу, ако не баш онако ужасну, као што є то Хиоска была, у исто време искусіо и остров Кандія. Єдна Египетска флота од 46 єдрилаѣ, међу којима є шест Енглескиѣ было, покаже се 8. Юнія пред Ретимо, мѣсто едно од Гркаѣ обсађено, гди она 3,000 одабране войске насуво извезе, почем є найпре Грчку обсадну ескадру растерала. Балесте, єдан Французскій Оффицер, кой є руководство воєниѣ движеніяѣ на овом острову предузео быо, похитао є одмах са єдном томилом войнства овамо, да Египтяне на море натера, но он буде од страшльивиѣ Гркаѣ остављен и неприятельима у руке падне, и ови се сада, ненашавшии нигде знатног одпора, по целой равницы острова разпростру, све ватром и мачем опустоше и Сфагіоте, кои єдни тек само оружѣ положили нису, у њина брда узбію.

Од времена паденія Али Пашиног велике су наредбе од стране Порте учињене, да се буна Грчка на тврдој земљи и у Мореи надвлада. Кад е Сераскер Куршид Паша заповест добио, да са њму подчинѣним предводителѣма войске Омер Вріоном и Махмудом у Акарнанију и Ливадију упадне, онда е и Македонском Паши од Дrame, Махмуд Али, тако зовомом Драмали Паши, наложено, да он са сѣверне стране са 12.000 войске њму у помоћ дође. Будући се у Цариграду дознало, да су се предводителѣи Грчки, сваки од њих за верховном власћу тежећи, међу собом поцепали, то се ни најманѣ о докученю добро израчунѣнога плана сумњало ние. Но он е још у самоме почетку витежством Суљотах првѣи пут поремећенѣ претрпѣо, од коих е Куршид Паша унука пораженог Али Паше, кой е њима за време њиног пређашнѣг союза као таоц предат быо и ког су они, као њима поверену залогу заштищавати за свету дужност почитовали, да му га предаду зактевао. Седам су се месецы непрестано они противо несравнене силе, кою е Сераскер за борбу противо снажног Али Паше у Епиру скупѣо быо, снажно одупирали, и ако су напоследак подлегли, да у едну капитулацију ступе, коя е њима слободан излазак на Енглезске бродове одобрила, то су они опет целога пролећа и лета непрестано њиным союзницима, Грцима у Ливади и у Мореи, за окриль,

кое е найтеже за ове одређене ударце издржало, служили. Друго едно поремећенъ, премда не од равне важности, подѣйствовало е пренешенъ буне из Тессалие у Македонію, гди су се Турцы, после крвавог примѣра, кои су они на полуострову Кассандри произвели, слабо из забуне истргли. Селаничкій Паша, Абдуллобуд, држећій да се на вѣрност Грчкога народа у Македоніи ослобити неможе, заповест изда, да му овај све, што од оружја притяжава, изда. Ово е захтеванъ обштый страхъ произвело, ербо су Турцы доволно познати, да се е недвоумно знало, да бы они, како бы Христяне, коиъ е числом више, са свим обезоружане видели, на ове напали и сваку неприлику над овима себи дозволили, ако ихъ небы іош и све скупа потукли. Сад се дигну поглавице Паликараѣ од Олимпа, Таса и Діамандія, и са своим четама сиђу се у раван притеснѣным и поплашенимъ единовѣрницима своимъ у помоћ. Велика варош Караферія, стара Вереа, буде на юришъ отета, и буна се сад у свимъ маньимъ варошима и селима чак до Вардара или Аксіоса подигне. Но по несрећи нису предводители умели ни слогу ни поредакъ у нѣинимъ движеніямъ одржати. Због тога су Турцы, кои су са военом силомъ из Селаника изишли, наскоро надвѣсе одржали. Ужасно е нѣина osveta у варошима Агостос (Нягошти), Водени, Кастраницы, кое су средоточіе буне быле, свирѣцтовала. Овде су и

у околным селима Християни са хиљадама поту-чени; у млогим су местима люди сами свое жене и кѣри потукли, само да небы оне варвари-ма у руке пале; но при свем том е число заробльнѣихъ тако велико было, да цена едног роба на пазару Селаничком нѣ веѣа од десет до петнаест гроша была. Таса и Діамандія повукли су се натраг у планину, гди су се они іош дуго време са Турцыма борили. Діамандія е, да бы силу Турску раздвоіо, концем Юнія едан отважан план произвео. Са 1500 войникахъ укрцао се он на южной страни Олимпекога брда у лаѣе и к полуострову Касандри, кою су Турцы после учинѣног опустошеня оставили были, одпловіо. Почем се е одавде до самѣхъ Селаничкихъ вратахъ четуюћій машіо и Абдуллабуда, да он ради заштите свое главне вароши овамо похити, принудіо, врати се он опет к Олимпу натраг, освои варош Серѣице на сѣверном подножію планине и пресе-че пут између Селоника и Лариссе, гди е међутим Сераскер Куршид Паша свой главный кватир поставіо быо. Овай е у Юнію месецу оставіо себи подчинѣног предводителя войске Омер Вріона да се са Сульотима бори, а сам са 4000 коняникахъ отиде у Тесалию, гди е Драмали Паша са своіом войском іош у Марту месецу при-спѣо быо, али тамо доста себи посла у томе нашао, да се са четама Одисеовым, Гуриным и Кондоянѣиным бори. Долазском Сераскеровим доби-

ли су Турцы у Тессалии надвѣсіе, особито због тога, што се е у исто време вліяніе имаюћій поглавица Одисей, од княза Ипсиланта, кой е са неколико хиљадах людій из Морее нѣму у помоћ дошао быо, при извршеню едног важног плана, оставлѣн, са правителством Грчким завадіо и у своя се брда повратио быо. Сад почетком Юліа месеца продере Драмали Паша са 30.000 войске кроз Термониле, кое е Одисей до сада брижљиво чувао. Малочисленом войском, коя е нѣму противостављена была, необустановлѣн, прошао е он кроз Віотию и западню Аттику у Истмус, разбио е одѣленіе войске, кое е улазак землѣуза код Мегаре противо нѣга одбранити покусило се и Коринт, одкуда су се членови Грчког Правителства скорим бѣгством спасли, без битке освоіо. У исто се е време и Турека флота, коя се е после претрпљеног страха за изгублѣнѣ Капетан Пашино опет опоравила была, пред Патрас появила и овде 8000 войске на суво извезла, коя е у путу поред сѣверне обале Морейске све мачем и ватром опустошившій, к Истмусу потегла, да се овде с Драмали Пашом соедини. Сад се чиняше, да е Грчка ствар без начина избавленя пропала, будући да нигде те войске было ніе, коя бы Туреком напредованю у Морейи противостати могла, премда е на овом полуострову цела снага покрета стаяла. Княз Димитріе Ипсиланти бацы се са 200 своїх другах у полуразрушеный градѣ Ар-

госкій, кой он доста дерзновено одржати мисляше. У овой е невольи сурови Арамбаша Колокотрон избавитель отечества быо. У распри са Правителством оставіо е он самовластно обеаду Патре и са своим се дружством у планину к сѣверной обали измакао быо. Сад он и без даног му налога скупи све за оружѣ способно людство предѣла овог, увати код Лерне сирѣчу Аргоса едно тврдо положеніе и заузме све пролазе, кое од Коринта у внутреност воде. Драмали Паша, кой е са веѣом часѣу свое войске у равнице Аргоске продрео быо, да притесниѣну Навплию (Наполи ди Романію) од обеаде ослободи, быо е неразсмотрителан у томе, што он снабдѣвшій се са цебаном и сувише, ніе се и са рааном снабдѣо. У опустошеной земљи, кроз кою е он пролазіо, ніе могао наѣи раане ни за конѣ ни за свое людство; после мало данаѣ покаже се у стану нѣговом ужасный недостаток у овоме. Веѣ су Турцы принуѣени были собтвене свое конѣ ести, кад се е Драмали Паша рѣшио, да се у Коринт врати, ер се е он надати могао, да ѣе одавде союз са флотом отворити моѣи и средством ове рааном снабдѣвен быти. Но као што су му сви пролази пред нѣиме, тако су му исто и они иза леѣаѣ, измеѣу Аргоса и Коринта, узапѣени были. Пре кратког времена тако, у побѣди гордо войнство надре са очаяніем 6. Августа к Каравати; у самый мрак приспѣ оно у ово, само три са-

хата од Аргоса одстоеће, место, али в цело овај пут мртвим тѣлесима покривен было. Грчки пушкарри, кои су се поред овог поставили были, гађали су иза поуздане заседе и непријатеља су у великом множеству потукли, без да су они едног човека изгубили. Још в ужасни за Турке было слѣдуюћій дан, ер су сад морали они уза стрменита брда пети се, гди их в Морейтскій Поглавица Никита са своим Паликарима дочекао и страшан окршај у њине густо збіене редове починію. За време ове битке буде Турска стражня заштитна войска од гонећих Колокотронових четах пристигнута и по већој части потучена. На послерад, почем су Турцы више хиладах людій изгубили, успѣвзгро њгове коньнице да себи сабљом пут отвори; тако умакне остатак войске у Коринт, у највећем непорядку своме. Грцы у овој битки задобию две хиладе конях, сто педесет камилах, све воєне приправе и целу богажію Турску. У Коринту се союзи Драмали Паша са оном войском, коя в из Патре овамо дошла и будући му в сада раана у изобилію донешена, то в он у станю было у своме положенію још дуже времена бранити се, од чега он наравно велике ползе ніе имао, будући в наскоро, од Грках са свію странах обколѣн, у едном кругу тако сучен было, да изван овог ни едног корака даль маћи ніе могао. Даже до близо лежеће Навплие ніе он могао више продрети, и тако се ово важ-

но место 16. Декабра под капитулацію Грцыма преда, почем покушенъ Турской флоти, да кров-обсадну ескадру Грчку продре, за руком испало-ніе, и почем є градиъ Паламидис изненада обса-ди у руке пао. Тако є концем године штета, кою є ствар Грчка преко лета због раздора знат-нихъ предводителяхъ нѣговихъ претрпила была, опет богато надокнаѣена, а на пролеѣе, кад су Турцы, у дугом затвору у градиѣу Коринтском уморив-ший се, овай очистили, да к Патри продру, оста-ла су неприятелю у Мореи іош само три места: Патрас на сѣверу, а Корон и Модон на югу, коя, као поедине точке на обалама, никаково друго вліяніе на положеніе землѣ имала нису, до што су бдителност народа спроѣу іош свагда нѣму претеѣе опасности поштравала.

У исто оно време, кад се є рат у Мореи у ползу Гркахъ рѣшио, получила су и дѣла на су-вой земљи, гди су она не манѣ забунѣна была, благоприятну промену. Княз Маврокордат, кой Мореу за довольно обезбеѣену држаше, быо є іош с почетка тог мнѣнія, да рѣшеніе на запад-ной тврдой земљи предстои. Іош се є Маіа месеца он тога ради са баталіоном Філелина, са обадва баталіона тактическог или регуларног Грч-ког войнства, кое є са неисказаним трудом са-ставлѣно было, и са седамнаест стотинахъ Руме-ліотахъ к Месолонги кренуо, кое є место средо-точіемъ своихъ движеніяхъ учинити хтео. Одавде є

он мислио у Епир упасти и Суљотима у помоћ доћи, кои су битку противо целе силе Сераскерове сами издржавали. При долазку своме нађе он, да се са малим числом войнства, кое на расположење своје имађаше, план у извршеніе привести неможе. Зато он пише Правителству у Коринт, настоятелно нѣга за помоћ молећи. Све, што е ово учинити могло, было е то, што му е брата Майнотскога Бега, Кирыка Мавромихала са 500 Паликараѣ припослало. Будући се е сада и храбрый Суљотскій Поглавица Марко Боцари са 600 своиѣх другаѣх нѣму придружіо а и Албанезскій Арамбаша Гога са своіом четом нѣму се присовединіо, то е он заключіо к Арти кренути се; и несматраюћи на превозможност неприятеля опет е могуће было, да бы нѣгово отважно предпріятіе сређан успѣх имати могло, кад бы он у вѣрности своје, из различитиѣх частій смешане войске, извѣстан быо, и кад небы он ту велику погрешку учиніо быо, што е свою силу разделіо. Он е около конца Юнія месеца прешавшій преко Аспропотамоса (беле рѣке) теснаце у Макриноросу (дугой планини) заузео, одкуда е у равани од Арте сишао, Арнауте, кои су му код Комботи на супрот стали были, разбіо и са своіом главном силом, коя е едва 3,000 людій износила, до места тако зовомог Пете, едан сахат до Арте, поступио, а међутим е Марка Боцари на своје лево крило послао, да союз између своје

войске и Сульотах код Кіафе отвори. Киряка Мавромихала пак изашлѣ к пристаништу Фанари на мору, да отуд уз Ахерон у недалеко од источника ове рѣке лежећу Сулу продре. Међутим е пак Омер Вріоне, од издайника Гоге о свим плановима Грчким извѣšten бывший, знатну войску код Арте сакупио. Марко е Боцари после едне крваве битке код Плаке од Тураках потиснут быо. Кад ал у ютру 16. Юліа испадне из Арте 6,000 Арнаутах пешаках и 1,200 коняниках; они жестоко нападну на положенія Грчка, коя су ови у хитости на брзу руку обконали были. Два сахата е битка траяла, кад ал наеданпут подигне се међу Грчким редовима вика: „Гога бежи! мы смо обколѣни!“ Издайник е дѣйствително у сред битке едан вые оставіо быо, кой е положеніе Грчко покривао, и неприятель сада са найвећом жестином е овог на ниже, прокидаюћій Грчке бойне редове, юриши. Сва се друга Грчка войска бѣгству обрати, тек су се само регулаши и Филеллини још одунирала, док предводитель првих, Цавела, пао ніе и док ніе две трећине од других, найвише Немацах од ивображеног реда боиште покрило. Генерал Норман, тешко ранѣн, са цигли 70 людіи продре к Маврокордату, кой е са стражњом заштитном войском у безбѣдном отстоянію остао быо и са остатком ове, предавшій заштиту Макринороса мѣстним Поглаварима Фармакіоту и Макри, на-

траг у Месалонгу вратио се. Одмах после битке код Пете была е и гомилица Грчка, кою е Кирик к' Фанару повео, од Туракаѡ разбіена и са исклученѡм малог числа, кое се е на лаѡама спасло, сасвим изстребљена; а будуѡи да е ѡитроме Омер Вриону за рувом испало, Поглавице Мавриносса на свою страну привуѡи, то никаквог препятствія у путу до Мисолонге имао ние. У Октомвру месецу крене се он са 12.000 войникаѡ к овој вароши. Истурљена, коя су нѡгови свирѡи Арнаути упражњивали, довела су мирный народ ониѡ предѡлаѡ, кроз кое е он пролазио, у отчаянне. Селяцы су сами своя села, како се е он коме приближавао, палили, укланjali су свое жене, свою децу и марву у планину и састављали су мале оружане чете, кое су нѡгову войску са своју странаѡ облетале, поедина одѡленія нѡна, коя бы се грабежа ради одвајала, уништожавале и нѡму толико учиниле, да он ние могао пре почетка Новембра, и то врло ослабљѡи, пред Мисалонгу доѡи. Овде е пре кратког времена Генерал Норман у слѡдству своиѡ ранаѡ умро быо; по нѡговом су совѡту меѡутим недотупавне справе градске од старине отворене вароши тако утврѡене биле, да се посада ни нападеніяѡ са тешким топовима снабѡвениѡ, нити другѡие за обсаду наоружаниѡ Туракаѡ, ни најманѡ бојати ние имала. Више юришаѡ, кое е Омер Врион покушавао, были су узбіени, Арнаутима, будуѡи

су они видели, да овде за њину грабеж ништа нема, и да они тек само крвавих главах допадаю, было е већ додјало, и већ су на повраћај кућама своим мислили. Сад Решид Паша, кой е под Омер Врјоном стоећим едним одабраним кориусом Турских самовольниках управляо, навали на то, да се још едан последњи и рѣшителный юриш учини. Ноћу између 6. и 7. Јануарја 1823 године продре Решид преко првог шанца градеког, освои више батеріях и већ и до другог шанца допре, но овде са тако добро управљеном ватром дочекан буде, да се е он натраг измаћи морао. Кад се он на Арнауте обавре, од којих е подпору очекивао, ал су они на све стране већ у повратку были, и њму сад ништа друго не остане, него да и он њима, оставившиј све топове, слѣдуе. Од Грках преслѣдован, кои су пре неколико данах знатну помоћ добили были, успѣду Турцы, но не без велике штете, преко Асиропотамоса умаћи, и у месецу Фебруару, кад су остатцы войске код Арте стигли, была е она на 4,000 людій спала.

Од оне исте важности, као што су Грчке побѣде на сувој земљи были, было е и едно отважно дѣло, кое е едно мало число Псаріотских морнарах противо Турске флоте произвело. Капетан Паша, кой е овом управляо, почем е више неделях у заливу Патраском без дѣятелности провео и всуѣтна покушениа чиніо, да у приста-

ниште од Навплие продре, врати се натраг к Дарданелима и на улазку мореуза пред Тенедосом на якоре стане. Извѣстивши се Грци у Псари о томе, заклуче, да ударац, коим су они спролећа у Хиосу произведено крваво дѣло отмастили, опет повторе. Две се паляче (брандера) спреме, које, и пак од Канариса и Пепина предвођене, 8. Новембра из приетаништа Псариотског изплове. Едним отважним лукавством, прерушивши се цело людство палячаѣ у одело Турско и претворивш се као да се ови бродови од друга два већа, кои нѣма за спровод службаѣ, преслѣдую, изиђе им за руком те 10. у еред Турске флоте дођу, гди се они к обадва линейна брода, у којима су Капетан Паша и вторый у команди, Капетан Бег, были, без и најмањг подозрѣня приближе. У едан се маѣ обадве паляче у пламену покажу; на броду Капетан Пашином, кой е пламен већ обузео быо, буде ватра угашена, но Капетан Бегов са 1600 у нѣму бывшег людства одлети у воздух е таквим треском, да е он на више сахати дальине дѣйствию землѣтресенія причиню. Цела флота, у највећем страху, извуче якоре и у Дарданелскій мореуз нагне, гди е већа част бродоваѣ, будући се е скоро за тим една велика буря подигла была, здраво поремећена приспѣла. Тако се срећно друга година борбе Грчке независимости окончча.

Надежда на помоћ Христянскихъ Европейскихъ силахъ, кою су Грцы, у непознаваню Дипломатическихъ отношеніяхъ, за време првогодишнѣга рата, полагали, была е одбитіемъ пуномоћникахъ, кои су, по налогу из Коринта побѣгшегъ Правительства, у Верону одправити се хтели, осуѣена. Сад већ о томе ніе было никакве сумнѣ, да народ Еллинскій, ако ніе рад да под Турску саблю дође или врат свой наново у поругателный ярам упрегне, мора се тек у свою собствену силу поуздати, и да е он без свакогъ избавленя пропао, ако ударце, од коихъ се нѣгова слобода очекуе, nebude собственымъ своимъ рукама чинію. При несоразмѣрно превосходной сили непріятели была бы очевидна будалаштина, да се без озбиљногъ рѣшенія на безусловно пожертвованіе собствене личности, иманя и крви, на докученѣ едине цѣли, ослобоженя отечества, на могућност побѣде и помисли. Ал е сав народ тако дубоко у лютой мрзости против варварства Турскогъ огрезнуо быо, да е много већа част овога волела смрти се предати, него се у стару подложност опет повратити. Но по несрећи е дугимъ робствомъ управо у найснажніемъ духу оно найблагородніе чувство: некористолюбиво одушевленѣ за слободу и благостояніе народнѣ, чисто понятіе о правди и правдицы, отвраћенѣ од свакогъ нискогъ и подлогъ теженя, чим се единствено до найвышега и до найвећегъ доспѣти може, угушено было. Айду-

цы — клефти, као што су се сасвим откровено сами тако звали — кои су при появившой се буни из њиниѣх кланацаѣх изишли и као предводители пред уставни народ ставили се, за ништа су то држали, да свое преи против неприятельског оружя излажу, по они су опет зато себи то прааво заѣтевали, да у ослобоѣеной земљи по своіой вољи располажу. Мѣстне старешине, кое су под Турским правленіем као Поглавице Христянскиѣх обштестваѣх признате быле, нису познавали, да слобода нешто друго значи, а не њино собствено ослобоѣенѣ од теретног надзирања Турскиѣх наджательстваѣх, и тако се оне са Поглавицама айдучким лако споразумеду, и данак, кои су до сада Турцы купили, сад они и далѣ за њин рачун купити продуже, меѣу собом оваѣ братски делеѣи. Обе ове партае ништа на против имале нису, што се е едно Правительство устроило, коѣ е законѣ давало и уредбе издавало, само су оне себи то задржале, да налоге овог у толико само уважаваю, у колико се они са њиним желяма и основыма слажу. Сву су важност изгубили членови Правительства због њиног наглог бѣгства из Коринта, коим е неприступный кршевитый град Турцыма оставлѣн. Истина, да су се они опет наскоро у Аргосу, а затим, и одавде протерани, у близо лежеѣем Херміону, скупили, али нико за њине наредбе маріо нѣв, док нису они одну народню скупшти-

ну у Астросу, одной малой варошицы на западной обали залива од Навплие, сазвали. Ова се е, због затрудненя, кое е са избором скончано было, тек у Априлу месецу 1823. год. скупила, и првый е нѣн корак быо, храброга и влїянія пуног Майностог Бега (Княза), Петра Мавромихала, у место Княза Маврокордата, кой е из благородног некористолюбїа сам своевольно изступїо, за Президента извршителне власти, или за Главара Правленїа наименовати. Одма се едан одбор одреди, да устроєнїе од Епидатура іош едном прегледа; по нѣговом мнѣнїю буду различита Правителствена надлежателства, коя су за поедине Провинціе, — за восточну и западну Грецію, Морею и острове — была дигнута и сва праава и власт нїина непосредствено Централном правленїю предата, кое бы тиме чрезвычайно много снаге добило было, кад бы се нѣму іош и средства дати могла, да оно своим заповестима послушанїе приобрѣсти може. При заключеню свога дѣла издали су на скупштину собрани пуномоћници едно обявленѣ, коим су они, равно оной скупштини од Епидатура, „пред Богом и пред светом“ политическу независимост Греціе обзнанили и у име целога народа заключили, да свое прааво и пак оружіем задобию, кое бы им се страном силом отело, или да е оружіем у руцы „као прави Християни и слободни люди“ помру.

Найпреважніє вліяніє у Морей, после Майнотског княза Петра Мавромихала, притяжавао є сурови Колокотрон, кой не само што у Триполицы као Господар заповедаше, него є по освоєню Навпліє іош и град Паламидис себи присвоіо. Да бы се овай суровый и необузданный друг укротіо, при ком є властолюбіє и грабеж скоро силніє было, него од предакаѣ наслеђена мрзост туракаѣ, дато му є достоинство вицепрезидента извршителног Совѣта. Маврокордат, єдан искусан и изображен, само по начину отмѣнихъ Гркаѣ Фаноріотаѣ одвеѣ лукав человек, мисліо є, почем є за себе ниже место т. є. Генерал-Секретара задржао, да ѣе, при неискуству оба врѣхозна главаря, кои нити су читати ни писати учили, и пак испод руке явна дѣла по своіой воли руководити моѣи. Но он є наскоро искусіо, да се є у томе яко преваріо. Истина є правленіє у Триполицы, гди є оно свою столицу преместило, са знацьима велике радости дочекано: но ніє се могао ни єдан поредочный корак у дѣлима произвести, нити су найразумнии, од части због преке нужде препоручивани, совѣти и найманѣг послушанія наѣи могли. Зима, коя є движенія Турска задржавала, была є веѣ прошла; напред се іош увидити дало, да ѣе она са наступленѣм благопріятног даба године нападенія своя са удвоєном силом поновити. Но и пак ніє могуѣе было Поглавице од Морее из нѣиног леньог покоя

кренути; они се никоим представленѣм нису дали побудити, да свое, у бою навикнуте чете, на тврду землю противо непріятеља поведу, и сама обсада, іош од Туракаѣхъ заузетихъ градоваѣхъ, была е са найвеѣом немарносу воѣена. Тек су се онда, кад е опасност веѣ на вратій была, заслепѣни из свога сна пробудили; ал бы сада нѣи тешко и найвеѣа нѣина напряженія спасла, да нѣи внутренѣи раздор Османскога Царства нѣин найбольи союзник быо.

Старый Козреѣ, после несреѣе догодивше се последнѣм Канетан Паши на нѣгово место наименован, изплови 3. Маія са єдном флотом од 13 фрегатаѣхъ, 29 маньихъ бродоваѣхъ и 31 превозном лаѣом из пристаништа Цариградског; он преплови гордо Архипелаг, без да су се Грцы са нѣиным малым бригантинима пред нѣга появили усудили, и око половине Юпія покаже се код Патре. Юсуѣ Паша, храбрый Повелитель овога места, быо е іош пре за Губернатора од Морее наименован; он е іош с пролеѣа у Албанію отишао, да овде измеѣу раторборнихъ Арнаутаѣхъ войску скупи, кою он под заштитом флоте на обалу Морейску извести мисляше, док су две многочислене войске, єдна, под Предводителѣством Мустаѣа Паше од Скадра, да из Албаніе кроз западню, а друга, под Сераскером Саид Мехмед Пашом, заступившег место погублѣнога Куршид Паше, да из Тессаліе кроз восточну Грчку к Истмусу продру и

да улазак у полуостров силом оружја отворе, предузеле. Сераскер е отворио войну, будући се е он к заливу од Волоса у южной Тессалии окренуо, гди е народ Грчкий, чрез неколико из Ливадіе овамо дошавшиѣ четаѣ окуражен, противо насилственог Владѣнія устао. Сва су у равнинама села опустошена, люди су поубіяни а жене и деца у робство одведени. За тим се Турцы, знатным четама, кое су из тврдоземног Негропонта и Кариста у остров Еубеу продрле быле, подкрепљени, чете храброга Одисеа на страну отиснувши, у Ливадію крену, обколе Тиву и Ливадію, угрожавајући и Атини, одкуда су жители у остров Саламис одбѣгли, док се е Гура, са три стотине рѣшителниѣ войникаѣ, у градиѣ баціо. Но у исто време, док су Турцы на востоку тако знамените кораке чинили, на западу су дѣла по нѣи весьма сумнителный вид узела. Юсуф Паша е у Превези едан корпус од 6,000 войникаѣ сакупио быо, кой се, како е налог за далѣ крестанѣ добио, одма разиѣе, будући да Паша у станю нѣе быо нѣима обеѣану плату напред издати. Омер Вріоне, кой се е са 4,000 войникаѣ из Яньине кренуо, у намереню да се е нѣиме соедини, быо е слаб, да бы сам што предузети могао. Мустафа Паша пак, кой се са главном войском од Скадра кренуо быо, тако е дуго оклевао, да е нѣгова предня войска (авангарда), под предводителством нѣговог сыновца Целадии

Бега, тек последных данах Юліа месеца на границу од Епира и Акарманіе приспѣла. Овде, на левом брегу Астропотамоса, на стрменитым высиама и у тесным кланцыма планине, коя се од Пиндуса к Хелову протеже, едно отважно и яко племе свое пребывалиште има, кое е, помоћу своих Паликарах, свагда за себе одну извѣстну независимост од Тураках сачувало. Ови су брѣгани іош првих данах Юніа месеца, под предводительством њиних поглавицах Карансака, Стурнариса и Ристе Цавеле, у равнице од Тессалии сишли были, Турке, кои су њима из Трикале и Ларисе на супрот изишли, у долини Ветерничкой, едне гране од реке Пенеуса, разбили и после тога едно примиріе од четирих месецах са Сераскером Саид Мехмед Пашом заключили, коим е е ове стране мир обезбѣдило и слободне руке против оне войске Султанске оставило, коя бы с друге стране планине из Албаніе и Епира доћи могла. Целадин, дошавши до Астропотамоса, не смео усудити се у Акарманію ступити, док су ратоборцы планине Пиндуса под оружјем њму иза леѣах. Зато он покушаваше, да са њиним Поглавицама какве уговоре учини, но кад у томе неуспѣ, а он и тако пређе реку, да овима њгову крѣпку мищцу осетити да. Он е чак до Карпониса, на южной страни од Аграфе, доспѣо, будући да е Стурнарис, кой е сам против њга стао, одвећ слаб био, да му се одупрети мо-

гао. Но тек што су се Турцы код Карпониса улогорили, кад ал са сѣверне стране Караисак а с южне Предводитель Сульотскій Марко Боцарис своим соратницима у помоћ похите. Марко Боцарис смисли едан план, по ком да се на Турке нападне, кой е толико срећно за руком иснао, у колико е он отважно измишљен быо. Ноћу између 20. и 21. Августа удари он са своих 350 Сульотах на логор Турскій и овај у највећу забуну доведе, будући су Турцы, због еднаког одѣла Сульотског преваривши се, мислили, да су од своих саюзниках, Епиротских Арнаутах, изда-ти и нападнути. Међутим продру Сульоти, све пред собом убіяюћи, до пред шатор Целадин Бега, кой се едва са великом муком бѣгством спасе, док е више нѣгових знатних предводителях войске око нѣга поубіяно или поватано. При юришу на едан Турскій шанац, између којих се још он едан држаше, буде Марко Боцарис по не-срећи смртно ранѣн. Са великом тугом нѣга вой-ници нѣгови у свой логор изнесу, гди он мла-ђем брату своме Кости свою саблю преда, и, по-чем е нѣга заклео, да свету войну, за закон и отечество до свршетка продужи, радујући се још и при самой смрти о славной побѣди својој, ду-шу испусти. Сульоти су, од којих е највише до педесет погинуло, више стотинах непријателях по-убіяли, множество оружја и пртляга, конях, маз-гій и марве за кланѣ задобили и Турцыма такав

страхъ задали, да су они недѣятелни остали, до-
кле се год нѣ главна сила Скадарскога Паше с
нѣима придружила, а и онда се нису смели усудити,
да к обали пођу, гди ихъ е флота очекивала, него су се
целог Септембра непрестано самалим Грчким четама по
планини претеривали. Тек е почетком Октомбра месеца,
кад е Омер Врѣоне са својом войском преко Аспропотамоса
прешао и у Врахори, четири милѣ од Мессалонге, улогоріо
се, и Мустафа Паша с планине доле у равани сишао.
Капетан Паша, кой е нападеніе на Мессалонгу подпомагати
намѣравао, было е недавно к Архипелагу, гди су Грцы у
нѣговом одсутствію овладали были, натраг одпловію,
оставивши за собом само три фрегате са неколико малихъ
бродовахъ, кое су Мессалонгу с морске стране у обсади
држали. Турска е войска, пред ово место дошавша,
до 15,000 душахъ износила и довольно са обсадным
великим топовима снабдѣвена была: но предводители
нѣни толико су се мало у себе уздали, да су се они
предходително тиме задовољили, едноструким зидом
и обкопом заштиштавано место, издалека обколити,
целу силу свою против малог острова Анатолико,
на сирудовима обале, употребившій. На 500 Сульотахъ,
кои су у острову посаду сочинявали, бачено е преко
2,000 кумбарахъ (бомбій); али тиме нѣ обсада у
својой цѣли ни едног корака ближе дошла. Међутим е
зима са кишом и ве-

тровима наступила; Турскій в логор водом огре-
зао; заразителна се болест у нѣму разпростре;
Грчки планинцы, кои су Турцыма иза леѣахъ че-
товали, были су од дана на дан све то дерзно-
веніи, нападали су на положенія, коя су на дру-
мовима саюз заштиштавала и унос у логор пре-
сецали. Арнаути се изясне, да они далѣ служи-
ти неће, ако се нѣима дужна плата неизда. Най-
после се и Турска ескадра с обале удали, буду-
ћи се Грчка флота, из Идре изпловивша, прибли-
жаваше. Тако се Мустафа Паша последнѣхъ да-
нахъ Новембра, почем е он 59 данахъ Мессалонгу
у обсади држао, принуѣеним нађе обсаду дигну-
ти. Он е морао топове, коє собом одвући могао
не, неприятелю оставити; изгубіо е у повратку
своме множество своѣхъ людій, будући су се Ар-
наути од нѣга одвоили а Грцы су на нѣгову
задню войску са свою странахъ нападали. На не-
колико данахъ по нѣговом одлазску уплови Грчка
флота у пристаниште од Мессалонге. Маврокор-
дат, кой е са овом дошао, пріими се начелства
Правителственог надлежателства за западню Ел-
ладу, коє е он одмахъ устроіо; и ако е ово, код
немирнѣхъ военог духа людій, тако исто мало без-
условног повиновенія задобити могло, као и оно
Правленіє у Мореи, то е опет тиме толико ве-
лика промена у станю ствари учинѣна, да су се
најотмѣнни пріятельи Грчки из свою краевахъ Евро-
пе, од части са знатнымъ новчанымъ средствама

снабдѣвени, сад к Мессалонги окренули: између овихъ е, од своју најотличнији и најзнатнији, Енглезскій Поета, Лорд Бирон, кой е, малодушіем Протестантскіхъ у вѣрозакону ревнителяхъ и немилосердіемъ нѣговихъ ближнихъ из постойбине истеран, земљи, за кою е он іош у своіой младости пламену любов имао, своя богатства, своя душевна сокровишта и свой живот на жертву принео. Да, на велику жалост и сам живот! будући е он тек само неколико месецій на Грчкой земљи пробавіо а после е у болест пао и по кратком болованю (19 Апр. 1824. г. р.) привремено свое бытіе са вѣчностію променіо.

Кратковидно ограниченъ и покривено самолюбіе Морейтскихъ поглавицахъ, кои су Мессалонгу без сваке помоћи оставили, морали бы сваком другом, кой само под њин баряк заклет быо ніе, очи отворити. Док су се Турцы Атини и Мессалонги приближавали, занимало се е Правленіе у Триполици са маловажним личним препиранѣм. Маврокордат, найбистріег ума између своју Гркахъ, быо е претіяма Колокотроновым принуђен, у Идру побећи, гди е он успѣо, духом клонувше жителѣ острова приволети, да едну флоту наоружаю, с којом он у Мессалонгу дође. После нѣговог удаленя крене се Правленіе, из самог едног стида за свою недѣятелност, у остров Саламис, да тамо ближе к месту, гди е бор-

ба, буде. Све, шта е оно за избавленѣ свог притеснѣног отечества овде учинило, ограничавало се на том, што е оно неколико стотинахъ Майно-таѣ у Атину одслало и што е од имуѣннихъ жителяхъ вароши едну порезу за войску од 40,000 грошахъ узело, коя е најнесовѣстнѣ потрошена. За тим се Правленіе затвори у град Навплию, гди е оно себе у одбрани Пана Колокотрона, најстаріега сына Вицепрезидентовог, за совершенно обезбѣеног држало. Но законодателный Совѣт, кой е до сада извршително надлежателство у нѣным премештайма свуда пратио, одкаже се сада нѣму слѣдовати, и, да небы он под топовыма Колокотроновым сву свою слободу совѣтованя изгубіо, стани се у Аргосу. На скоро се између ова два надлежателства највећа распра породи. Сенат, кой е са одгнаніем Княза Маврокордата већ незадоволян быо, чиніо е Правителству најжешћа пребацываня и укоре, а ово, да то оповргне, ништа болѣ не знало, него едну оружану чету к Аргосу пошлѣ, да Архиву освои и законодателный Совѣт распусти. Овай е међутим Архиву свою обезбѣдіо, свое приврженике на оружѣ подигао и експедици, кою е Пана Колокотрон предводіо, смѣло одупрео се. Пана пак не имало да ствар до крайности тера, и Сенат у томе прилику улучи, да се из опасног ередства удали. Он се у варошицу Краниди, спрођу острова Шпецие лежеђу, гди е вое-

ным лађама и морепловцѣма истихъ заштићенъ было, премести. Сад одавде управи он своя проклетства противо извршителногъ Совѣта, збацы све членове овогъ са званія и на њина места наименуе люде, койхъ веће способности истина нису изван сваке сумнѣ превосходне были, али су они при свемъ томъ збогъ њиногъ тесногъ союза са Маврокордатомъ благопріятно предрасуђенѣ за себе имали: богатый Идріотъ Борђе Кондуріотъ буде као Президентъ овога Совѣта на челу, а поредъ њѣга Шпеціоти Панаіотъ Боттаси, хитрый и многостручно изображенный Колетти и Морейтскій Великашъ Лондосъ. Одма е за тимъ Навплия, одакле се е старо Правленіе у Триполицу повратило было, но кою е Пана Колокотронъ непрестано у своіој власти имао, од стране морске, а почемъ е едно число румелиотске войске из восточне и западнѣ Елладае покуплѣно и са сува, обсађена была. Стари збачени членови Правительства, по већој части од своихъ приврженикахъ оставлѣни, по видимому покоре се; они Триполицу оставе и она буде Правителственомъ войскомъ, подъ Лондосовимъ предводителствомъ, безъ сопротивленія заузета. Али се на скоро суровый Колокотронъ покае, што е онъ тако уступчивъ быо; онъ самъ са однимъ войскомъ продре къ Триполици, докъ су се њѣговъ другій сынъ Генеосъ и њѣговъ пріятель Никита е другомъ къ Аргосу упутили, да крозъ обсаду од Навплие продрѣ. Приврженицы старога Арамбаше буду, безъ

кръвнихъ сраженіяхъ, на свѣмъ точкама натрагъ узбіени, и сад се е он морао увѣрити, да од нѣгове войске већ никакве надежде нема. Он се 1. Юнія наново покори, 6-га се отворе Правленію капиѣ долиѣга града Навплиѣ а 19-га преда Пана Колокотрон и градиѣ Паламидис.

Среѣа е за Грке была, да Турцы ползу, кою им е внутреньи раздор у стану непријателя обеѣавао, нису увидити могли. Сераскери су едан за другим у Тессалию шилати; но самовольници, кои су у преѣашњимъ войнама противу Еллина навалывали были, изостаяли су, ербо су видели, да су истина многи трагови к лафовой пештери, но да ихъ е отуд натрагъ врло мало; а наравно е да Предводителю без войске ніе у станю што произвести. Скадарскій Паша и Омер Вріоне од Яньине, кои су наново заповест добили, да са своіом войскомъ у войну ступе, нису волѣ имали, да се наново у крвава сраженія упусте; и последњи, кой е, у школи Али Паше од Яньине воспитан, код Туракаѣ већ као Арнаутин у мрзости быо, заключіо е даже и уговоре са Маврокордатомъ пак се тек само са предводителыма войске, кои су из Цариграда за поедина места у нѣговомъ подручію наименовани были, овамо и онамо окреташе. У западнѣой као и у восточнѣой Еллади ограничаваше се война на мале битке и поедине грабеже, ков су обе стране една против друге предузимале быле. Султан, осе-

тивши свою слабот, већ се в у г. 1823. снажноме Паши од Египта обратио быо и овога в, будући в мало надежде было, да ће он заповест послушати ѣтети, чрез сѣйна обећаня у участіе войне преволети тражію. Мехмед Алиа в већ быо одну флоту спреміо и са 6,000 сувоземне войске у Кандію послао, коя в войска побунѣне тамо Грке у крвавим биткама, едно за другим поелѣдуюћим, разбіяла и већу част острова, но не Турекой већ Египетской власти, покорила. У Януарію месецу 1824. наименуе Великій Господар Мехмед Алииног сына, храброга Ибраим Пашу, кой в, покоривши Веабите у Аравіи, Османско Царство већ еданнут од едне велике опасности избавіо, и себи славу отличног и побѣдоносног Войводе задобіо, Пашом од Морее, под тим условіем, да он Пашалук свой сам освои. Сад су по целом Египту многостручна приуготовленя за войну чинѣна, на кою се Мехмед Алиа рѣшио быо, да в са целом своіом снагом води; и може быти да бы угрожаваюћій удар іош в пролећа на разцепльну Грчку пао быо, да нів едан ужасный пожар у Кайро, при ком в више ѣилядаѣ людій живот изгубило, одну знатну част Мехмед Алииних вобних потребах уничтожіо быо. Тиме в план нападенія быо отложен, али он зато нів изоставлѣн. Капетан Паша, кой ће овога са своіом флотом подпомагати, одпловіо в 28. Апр. из пристаништа Цариградског в Дарданели-

ма. Он се е, почем е мореуз оставіо, найпре к често начичканым островыма на сѣверной страни од Еубее обратио, од куда су како обале од Тессалие тако и оне од Македоніе непрестано узнемириване бывале. Покушенѣ, коє е он чиніо, да малый кршевитый остров Скіатос освои, было е храбросѣу жителяѣ осуѣєно. Он се одавде к заливу од Митилине крене, гди е дуже времена пробавіо, да се тамо за велико предпріятіє предуготови, за успѣх ког е он, при своме из Цариграда полазску, главом своіом еметвовао. Он се са цѣлом своіом флотом, состоєћом се из єдне линейне лаѣе од 80 топоваѣ, єдне двоспрате (Zweidecker), шест фрегатаѣ, девет корветаѣ, више бригговаѣ, са множеством топоваѣ и великим числом преносниѣ лаѣаѣ и са 16,000 сувоземне войске у лаѣама укрцане, 3. Юлія к Ипсари крене, да жителяма овог острова, кои су Турцыма више него сви остали жители Архипелага додіяли были, цео терет нѣгове освете осетити да. Ипсаріоти за дочек нѣгов нису непредуготовлѣни остали. Све точке, на коима се излазак на суво могућним чиняше, быле су топовыма начичкане; є више су бродоваѣ крме (думени) поєкидане, да небы нико на беганѣ помисліо, а топови су из нѣиѣ на суво изнешени, да се с нѣима батеріє пристаништаѣ подкрєпе. Оружано людство острова, нѣи до 3,000 душаѣ, заузело е положенія своя на обалама мора, гди е

за нападанѣ найвеѣма приступно было. У внутрености е саставляло 3,000 Румелиотаѣ одну резерву, коя да се за време битке на ону страну окрене, гди бы найвеѣа опасность была. Показавши се Капетан Паша пред Ипсаром, обколи он са своим бродовима цео остров. Фрегате и друге велике бродове стави он пред пристаниште, на кое силну ватру проспе, као да бы намѣравао овде главно свое нападеніе учинити. Међутим плъосне лађе, на којима е сувоземна войска укрцана была, увате едан малый залив на сѣверозападу и на противоположенной страни острова, кой е због стрмености камените обале тек само са едном батеріом од три мала топа заузет быо. Ова батерія од Турскиѣ топоваѣ умукне, топчіе нѣне буду поред топоваѣ изсечени, и яросни се Азіяти уз стене обале узпеню, без да и найманѣ на какав одпор ударе. Тек кад су се ови на врѣ пеняти почели, одакле се доле у внутреност силази, сусретне их едно одѣленіе Румелиотаѣ, кое бы у згодном положенію можда іош неприятеля и зауставити могло, ал ово у место тога окрене леѣа и викаюѣи: „Све е пропадо!“ у варош нагне. Турцы су бегаюѣе устолице гонили, ялійске батеріе с леѣаѣ освоили и у варош, са сува отворену, нагрнули, у којой е сада ужасно кровопролитіе воспослѣдовало. Жители нагну к яліи, баце се у лађе и барке, но ове од части препунѣне потону, а од части од

гонењих Туракаѣ поватане буду. Само 19. военних бродоваѣ, кои су у преправности на якорима лежали, са єдним не много веѣим числом других лаѣаѣ, довате се пространог мора, и на овај начин старешине и 1800 морнара умакну. Сав е остатак народа мачем варварским истребљен быо, кои варвари у својој ярости ни єдан пол и никакав возраст поштедили нису. Найвеѣий е одпор учинѣн из утврѣеног Манастира Светога Николая, на єдном высу у средини острова. Овде су се 600 Румелиотаѣ два дана дуго као очаяни бранили и наипосле, кад су у снаги сасвим изнемогли, баце се, са ѣиљадама нагрнувших непријетеляѣ, у лагум.

Извѣстіе о жалостном упропашѣеню Ипсаре разпространило е по свој Грециі страх и трепет; само врли морепловцы од Идре и Шпециє нису мужество свое изгубили. Ови у брзости наоружаю све свое лаѣе, коє су за морепловство способне быле, и 7-га Юлія одплове они са 30 такових, отважним Міяулом предвоѣени, управо к Ипсари, да тамо свою погубљну браѣу освете. Капетан Паша е свою добит веѣ у безбеднѣност поставіо быо; али су се іош до 2,000 Туракаѣ на овом острову налазили и множество маньих Туреких лаѣаѣ бавляше се у пристаништу занимаюѣи се са товаренѣм топоваѣ од разрушенога града и других важних предметаѣ. Турцы, изненада нападути, были су скоро сви поубіяни,

а ньине лађе єдне у пристаништу а друге у беганю разрушене. После овога окрене се Міяули к обалама Азіятическим и овди се са ескадром Адмирала Сахтуриса, која є пре нѣга на море изпловила была, да на движенія Капетан Пашина мотри, соедини. Капетан Паша мисляше да великом, више од 60,000 людій обитаємом острову Самосу ону исту судбу приуготови, која є и Инсару постигла, и зато одлови дуж обале к Новой Скели, гди се є више ильдаѣ грабљивих и за убиство жельних Азіятаѣ скупило было, и тек на првый знак очекивало, да на близо лежећій остров нападне. Августа 11. было є све готово. Капетан Паша є ударао на тврдиню є южне стране острова, да тамо вниманіє бранителяѣ обрати, док бы се Азіяти на сѣверной страни извезли. Но тек што се є првый транспорт од Нове Скеле отиснуо, кад ал Сахтурис на овај нападне, две неприятельске лађе потопи, две друге увати а остатак принуди, да се края увати. Забадава є Турскій Адмирал другій дан после овога покушавао, да Грке из мореуза између Самоса и тврде земљь протера. Ови су га своим палячама кое су му на супрот изашиляли, свагда у обозрєня сходном удалєню држали, а 17, кад є он наново на ньи ударіо, испадне за руком Инсаріотском управителю паляче Канарису, да се на єдну велику фрегату, а две друге на єдну корвету и єдан бриг баце. Одма ове

три галіе пламен обузме, и док е Турска флота сва своя едра разапела, да од позоришта опустошена измакне, дотле су оне три лађе са целим своим людством с великим треском у воздух одлетиле. Азіяти, кои су се на обличњој обали Хиљадама сакупили были, буду овим позориштем страхом највећим обузети; цела се војска разпрсне, и сад свакиј војник најпречим путем својој домовини побегне. Капетан Паша, кой себе изван стана виђаше, да јошт што против Самоса предузети може, окрене се к югу и к заливу од Будруна, да се тамо са Египетском ескадром соедини, која е 19. Јулія са множеством превозниѣ бродоваѣ и 20,000 людіѣ од части Европски обученог војнства, из Александрије изпловила была, но сама у Архипелаг уѣи, кой су Грци на све стране у накрс обилазили, ніе се усудила. Од Міяула е было доста дерзновенія, у мореуз између Коса и тврде земљѣ увуѣи се, гди е 10. Септембра од соединѣне флоте нападнут быо. И овде су га нѣгове паляче спасле. Он снали непријателю едну фрегату, на којој се Патрона Бег или Контреадмирал налазіо, и едан бригг и затим, да небы какву велику штету искусіо, умакне. После неколико данаѣ за овим преслѣдовала е нѣга цела велика Турско-Египетска флота, која се 27. Септемвра едном жестоком олуіом изпред Микони сасвим разпрсне. Капетан Паша се врати натраг у остров Митлину,

гди су се мало по мало и остали бродови скупили. Он са своим Адмиралским корабљем и са једном фрегатом остави 4. Октомбра флоту, да код Ипсаре задобиене Грчке лађе с триумфом у Цариград одведе. Ибраим Паша, кој е сада главно повелителство пријмио, буде два дана поздије, и то ноћу, између 6 и 7, кад е на јужну страну поред обале пловио, да се на свое старо место у залив од Будруна врати, гди е он свое превозне лађе, под заштитом неколико воених бродовах, оставио, од Грках нападнут и, почем е он чрез непријатељске наљаче једну велику полукру и један бригг изгубио, принуђен, да се опет у пристаниште од Митилине поврати. Грчка ескадра, состојећа се из бродовах, од приватних людиј наоружаних и тек за кратко време с потребама снабдјвена, не могла дуже времена море издржати, и зато военачалник Египетскиј последних данах Октомбра месеца изврши намеру своју, без да му се е Грчка ескадра гдигод у путу показала. При свем том опет е он у првој половини Новембра месеца, кад е войску своју из Будруна у Кандију превести хтео, Грчку флоту суерео, која га при свој ињговой превосходной сили и пак нападне, више му превозних лађах отме и ињга принуди, да натраг к Азијтским обалама уступи.

Док се на овај начин крайня опасност од

слободне Грчке землѣ удалѣна чиняше, букне у
внутрености едва угашени пламен раздора наново
и са удвоеном још силом. При изборима за
законодателну скупштину, која е око конца Но-
вембра месеца у Навплиу позвана была, нису
могли ни великаши ни войничке поглавице од
Морее са њиним влијанием продрети; вишество се
е состояло из независимих људи, којима е наси-
лие оружаних четниках и грабеж е њима сою-
жених великашах додјало было. Членови извр-
шителног Совѣта, кои су се против оваковог
неваљалства свом снагом одупрли были, были су
због тога по већој части и пак задржати, а
имено е Кондуріот наново за Президента наиме-
нован быо. На то се Колокотрон, кой се е у
потай за ово место преправљао, крайнѣ огорчи;
он увѣраваше, да се са повторителним наимено-
ванием истога лица за главу Правленія почетак
уведенія деспотическе власти, полаже. Едан бо-
гат Грк, Вармаѣи, кой е пре кратког времена са
титолом Колешког Совѣтника и са више Русских
орденах украшен из Руссіе дошао быо, подпир-
ватру, опомене займ онај, кой е Правителство у
Лондону заключило, кой он тако изтолкуе, да
властители хоће Енглезима земљу да продаду,
и предложи свой совѣт, да бы болѣ было баци-
ти се у наручѣ великодушног Императора Рус-
ског и од овог снажног единовѣрника измолити
за Краля себи Графа Капо де Истрију, пріятеля

нѣговог*). Поглавице, кое су и без тога огорчене были, потребовале су само едно таково подстреканіе, да у явну буну пређу. Првѣй е младѣй Пана Колокотрон, кой е са неколико стотинахъ войникахъ у Гастуни стояо, Правителству повиновеніе свое одказао, и, уздаюћи се на партаю оца свог, против Триполице кренуо се. Но он е войском, коя е Правителству вѣрна остала, надбіен и у той битки живот изгубіо. Сад старѣй Колокотрон, осветом душићи, небо и землю у движеніе постави; он скупи 6,000 войникахъ, крене се са нетима против Триполице, док е, нѣму вѣрно преданѣй, Никита Коринт обсадіо и Аргосу угрожавао. Осим тога узму се за нѣгову страну Делиянићи, Селинис, Лонгос, Заимис, све саме од великог вліянія фамиліе. Правителство, кое са оном у Морен, на нѣгово расположенѣ стоећом войском ніе кадро было таковой сили противостати, позове суровог Гуру из Атине и

*) Кад посмотримо пређашнѣ листовѣ кнѣиге ове, наћићемо недвоумна доказателства, да е оваѣ истѣй Капо де Истрія највѣшій ревнитель за Грчку ствар быо. Он е іош при Бечком конгресу за Грчку радіо, а после се е код Императора Александра толико за ову заузимао, да е наипосле због тога и у немилост код овога дошао. И сам Хурх и Кохран (Енглезі), кои су Грцѣма у помоћ дошли, признали су Капо де Истрію за ревностног Грчког пріятеля, као што ће се то далѣ у истой овой кнѣиги видети. Шта бы дакле Грцѣма шкодило да су оваког човека и себи за Краля тражили?

друге Войводе из восточне и западнѣ Еллади себи у помоћ, кои, давно огорчени, што су, при нѣном усиљавану противу Туракаѣ, од Морентацаѣ остављени были, пропустили нису овом позиву слѣдовати. Найпре Гура разбіе Никиту, затим ослободи он Триполицу од обеаде, а после се крене против Каритине и Калаврита, последнѣм приближиту бунтовникаѣ. Ови, од своиѣх приврженикаѣ остављени, побегну. Колокотрон, кой мисляше да ништа неправедно учинио нѣе, преда се Правителству своевольно, кой у Фебруару месецу 1825. под тврдом стражом у остров Идру одведен буде, да му се тамо суди. Тиме е буна утишана была; власт е Правителства у Морей као и на тврдой земљи и на островима призната; али време, кое бы се за освоєнѣ іош у Морей од Туракаѣ заузетиѣ местаѣ, кренког Лепанта у восточной и Негропонта у западнѣой Еллади, за нападенія у Епир и Тессалию и за наоружаванѣ предстоєће войне у наступаюћем пролећу употребити могло, было е у међусобном рату потрошено; а неприятель забравіо нѣе, да нагубно заблуђенѣ бѣднихъ заслепленнѣихъ Еллинаѣ на свою ползу употреби.

У теченію Декемвра месеца, док е Грчка флота безбрижно у пристаништу лежала, преведе Ибраим Паша еву свою войску са Азіатическихъ обалаѣ у остров Кандію, одкуда е са оба два Турска града, Модоном и Короном, на ю-

гозападной обали Морее, за два месеца непрестанно, уредный союз имао, без да в Грцыма на ум пало, да му таковый пресеку, док нѣ напоследак военачалник Египетскій, к извршеню свог давно заключеног плана, у Мореу се извести, приступіо. Он се 26. Фебруара 1825, сам са своих 4500 найодабранихъ войникахъ, код Модона на суво извезе. Са овом се он 4. Марта к Корону крене, да Грчку гомилу, коя в место ово у удалъном отстоянію обсела была, растера. Едно веће одъленіе извезе се 16. Марта, коим Египетска сила на 12,000 войникахъ яка изађе. Почем се е за раану и друго издржаванѣ войнства састарало было, стави се исто противо тек два сахата одстоеѣег од Модона Грчког града Наварина у движеніе. Овде су, под руководством Піемонтеског бегунца Колегна, найкрѣичіе за одбрану наредбе учинѣне быле. Едно число наоружанихъ бродовахъ стаяло е у пристаништу, а многочислене су чете Мореацахъ и Румелиотахъ сакуплѣне быле, да град са сува подкрепе. Една гомила од неколико стотинахъ людій, коя е на авангарду (предню войску) Египетску напала, была е регуларном войском Ибраим Пашином узбіена. Исту е судьбу искусіо и едан корпус од 6000 Румелиотахъ, кой се е у неком отстоянію обшанчіо, но од 3400 Египтянахъ, после упорног сопротивленія, са великом штетом растераи быо. По

сада се е међутим до самог наступленя Маія славним постоянством бранила, премда су велики топови обсаде јошт у првој седмици Априла едан пролом отворили были. Найвећий е браник граду быо остров Сфагія, стара Сфактерія, кой е остров улазак у пристаниште за-ключавао и кой е тек у последњм времену, поводом княза Маврокордата, са неколико још недовршених батеріях снабдѣвен быо. Против овог заклучи Ибраим Паша свое главно нападеніе управити, ер он неимаѣше надежде, да ће град освоити моћи, докле е год овоме союз е морем отворен. Сулиман Бег, у Ислам прешавшій Французскій Полковник Севе, кой е особито Египетску войску организирао, навезе се са своим Полком 8. Маія у Модону и у Сфагію се извезе, гди е, на дан пре тога, Маврокордат собом са негдашњим Піемонтезским военим Министром Графом Санта Розом и едним одѣленіем Кандіотах дошао быо. За манѣ него едан саѣат, после едне очаятелне борбе, у којой е Санта Роса пао и из кое е Маврокордат едва умакао, быо е остров освоен, и сад е Наварин е морске стране без заштите отворен стаяо. Міяули, кой са своіом ескадром изпред Наварина броѣше, быо е тишином ветра задржан, те ніе се приближити могао. Мало данах за тим добіе он и пак прилику ударац, кой он одвратити могао ніе, бар осветити. Една часть Египетске флоте, коя е

1. Маія наново едап корнус Египетске войске од 4000 людій извезла была, стаяше под топовима Модонскога града на Якорима, и Міяули заключи на ню, едним благопріятним юговосточним ветром, напасти. Нъгове су паляче управо међу непріятельске бродове уловиле, и една велика двосрата са три корвете, три бригга и тринаест превозних кораблях, кои се испред ватром блюющих смртоносних кораблях уклонити могли нису, были су пламеном уничтожени. Но Наварин тиме спасен ние; 10. в морао полу разрушенный градъ, Старый Наварин, на съверной страни Баіа, са 780 людій посаде, због недостатка воде, раане и мунице, предати се; 18. Маія преда се са условіем и од 1180 людій яка посада главнога града Нового Новарина, почем в она сву воду у своим цыстернама и скоро сву раану потрошила была. Ибраим Паша в доста великодушан быо, допустивший посадама оба ова места слободан, но без оружя, излазак, ербо в нѣму за тим стало было, да Грке знацыма свое благности придобіе.

Сад в тек Правителство у Навилии цѣлый простор опасности познало, коя у Грчку прорети преѣаше; будући в у исто време извѣстіе дошло, да Турцы одъ Епира и од Тессалие такоѣер са войском долазе. Румелиоти, кои су у Морей найпреимуѣственію подпору сачинявали, похите к своіой постойбини, да ову заштите; а вов-

не чете полуострова презирале су то, да едном таквом Правителству е службе, кое е нѣине предводителъ од части у тавнице бацыло, а од части од управляна явниѣ дѣлаѣ удалило было. Још е у другой половини Априла месеца извршителный Совѣт доволно у себи повереня имао, кад е он помислити могао само свога Президента са неограниченим пуномоћіем снабдѣти, да сваку опасност отклони. Кондуріот, за Диктатора и верховног Повелителя проглашен, хтео е још и Патру и Лепанту да освои, док су Египтяни већ и Наварин обкочили. У Каламати, гди се е он најпре оправіо, да расположеня за обрану земљѣ на југу учини, уверіосе е он наскоро о недостатку своју пуномоћія, коя су истина на папиру изложена, али доволном снагом подпомагана нису. После падења Наварина, кое е он забадава предупредити покушавао, похити он патраг у Навплию и Правителству као и Сенату нужду представи, да се Колокотрон и с њиме уапшени апса ослободе, ер још тек само у некусной храбрости старога араибаше и у повереню, кое сви Моренти у њму полагају, надежда избавленя остае. Тако буде Тодор Колокотрон апса ослобођен. При едном торжественем богослуженю, кою су четири Архієпископа извршивали, положио е он 30. Маја у катедралной цркви у Навплии на светом евангелію страшну заклетву, да ће он, законима подлежан и Правителству вѣран, све свое силе и

сва нѣму у власти стоеѣа средства за независимост Грчкога народа употребити или са оружїем у руцы добровольно умрети. Затим е он верховним войске Предводителѣм у Мореи наименован и са найнужднїим новчаным средствама, као и са свым изискуемым праавама, снабдѣвен. Стари Колокотронови у войни соучастници слѣдовали су драговольно позыву нѣговом, скупившїй се под баряк нѣгов; но он свою войску іош ни уредїо нїе, кад ал Ибраим Паша новым ударцыма превосходность свога оружїа обзнанп. На южном подножю Кондовуно планине, старе Геранїе, неколико милях од Наварина, ушанчіо се быо, под Майнотским предводителѣм Атанасїом Михали и под Мессинским Папа Флесом, едан Грчкїй корпус од 1200 людїй, да Египтянима дальи насртай у равнице од Аркадіе и Каламате забрани. Ибраим Паша нападне 3. Юнїа на Грке у нѣным тешко приступным положенїама. Майноти су се іош при првом пуцаню пушаках уклонили были, а Папа Флесса се е са 300 войниках против целе Египетске силе девет сахати бранїо и пре подлегао нїе, док нїе 600 Египтянах изгинуло. Ови 300. Грках были су сви до последнѣга поубїани. Одма после ове краве побѣде заузела е една Египетска колона варош Аркадію, одкуда су жители одбегли были, док е Ибраим Паша са главном силом к Каламати продрео, ову варош са оближнїим селима попалїо и Майнотског Княза Пе-

тра Мавромихала у нѣгове планине отерао. После овихъ собитіяхъ спреми се Ибраим Паша, да у внутреность Морее у простране равнице продре, у којой главна варош Триполица лежи. Мало е седмицахъ протекло, одкако е Колокатрон наново слободу добио, али е веѣ старый Аранбаша готов быо, неприятелю пут преспечити. Он е заузео кланце планинахъ, на водеѣм путу од низкихъ равницахъ од Каламате на выше к Леондару, и у овима се е он (8. и 19. Юнія.) два дана са Египтянима боріо. Но кад нѣгово людство велику штету претрпи, и почем са найстрменитіихъ выси-нахъ са баіонетима доле стерано буде, то оно изгуби кураж, и преко свег нѣговог напрезаня, да бы ово у гомили задржао, разбегне се куд коє. Будући да у оваком обстоятелству ніе на то мислити могао, да Триполицу одбрани, то он спали варош и после тога упреко у Планину окрене се, да тамо наново свое разбегнуто войнство сабере. Ибраим Паша е у опустошеном месту тек само кратак одмор учиніо; он заключи, будући му никаква войска на супрот нестояше, да брзим ѱодом пред Навплию доѣ, и, ако е могуѣ овай Град, ключ од Морее, изненада нападне. Он преѣ преко стрменитихъ кланацахъ Партенія планине, сиѣ у равнице од Аргоса и наеданпут покаже се 25. Юнія, на два дана после, почем е он собом у Триполицу приспѣо быо, пред вратима Навплиє. На морској яліи, управо спроѣу гра-

да, налази се едно число кућах и воденицах, по-
чему се то место и зове воденице — (Мили.)
кое ни најманѣ утврђено нје, само е с лица ед-
ном баром обграђено и тим обезбеђено было. Овде
су се знатни магаџини налазили, и Княз Димитрије
Ипсиланти, кои се е случайно у Навили догодіо,
заузме при появию непријателя ово положенѣ са
227 оружаних момаках, кои су прво нападеніе
одржали, и мало по мало чрез неколико стоти-
нах людій из вароши подкрепљени и ватром од
неколико топовах тако крѣпко бранѣни были, да
су они до саме вечери сва нападенія, далеко пре-
восходніе силе Египетске, натраг узбили. Слѣду-
юћій дан, видећи Ибраим Паша свой план осуе-
ћен, крене се натраг, спали малу варош Аргос и
приспѣ, после мале битке, кою е он у кланџима
од Партениоса са тамо дотрчавшим Грџима имао,
без знатне штете, опет у Трипелицу. Он е не-
знао важность точке ове за воєну операцію, коя,
скоро у сред средине полуострова лежећа, свим
путовима владаше, кои се одавде на различите
стране к обалама морским разграняваю. Он овде
порушене зидове и зданія опет поправи, уколико
су му то средства нѣгова допустила, и почне се
на едан начин уређивати, да е то изван сумњ
было, да он полуразрушено место за средоточіе
нѣгових операціах учинити намѣрава. Колетрон,
кой се нје усудити смео са своим нерегуралным
гомилама непријателя у равниџама пресрести, нје

могао извршеню плана нѣговог никаквог вештест-
веног препятствія на пут ставити. Он е истина у
планинама, кое равнице од Триполице окружаваю,
сав народ на оружѣ позвао, и с овим е Египтя-
не са свію странаѣ обколѣо; но кад е он то по-
кушенѣ учинѣо, да нѣин союз са обалом од Мес-
синіе пресече, гди е опет едан знатный корпус
войске за нѣино подкреплєнѣ изкрцао се быо,
буде он на высу Трикорѣа планине, између Три-
полице и Леондара, кой е он са 7 до 8,000 лю-
дѣй заузео быо, 5. Юніа, са штетом од 400 мрт-
вѣх и 800 увађених, разбіен. Од тог доба задо-
вольи се он из далека на неприятеля пазити, нѣ-
га са своим лаким четама облетати и са малим
драженѣм из поузданих бусіах узнемиривати. Сад
Войвода Египетекій из Триполице на све стране
полуостров обиђе, опустоши све вароши и села,
коя су на путовима была, отера марву, уничто-
жи усеве и сама плодоносна дрва изсећи да, да
бы тако жителѣ нуждама у подчинѣнство нате-
рао. Тако е он у течєнію Юліа месеца целу
стару Аркадію опустошио, у Августу е Мизитру
разеріо и у долине од Евроте до Бардуни про-
дрео, одакле га е храбрый одпор Майнотах на-
траг узбіо; у Септембру месецу покаже се он
пред градом од Монембасіе, на восточной обали
од Лаконіе, и близо лежеђу кулу (бург) Кипарис-
си юришем освои. Будући е он при оволиким
предпріятіама множество своих людѣй изгубіо, то

е чрез цѣлый мѣсяц Октомбер непрекидно у Триполицы без икаквог движенія остао, док нѣ он у Новембру мѣсецу нова знатна подкрепленя из Египта добио. Сад се окрене он к Елсеу, гди су до сада тек повдина одѣленія Египетске войске дошла была. Од Аголинице, спрудовыма (лагуныма) своим заштиштаване, натраг узбѣн, пређе он преко Алфеоса и над малом цветуѣом варошицом Пиргосом освету учини, ову спалити давши. Затим нападне он Гастун и продре чак до Патре, гди е свое ужасно опустошенія дѣло на обалама Ахайским разпрострео, тако, да е првиѣ данаѣ Декемвра мѣсеца сва скоро Мореа у развалине и гомиле пепела преобраѣена.

Овака е иста судба, као Полуостров, у исто време и тврду землю Елладу постигла, премда су овде храбри Румелиоти витежки одпор давали. У Декемвру мѣсецу 1824 быо е дволичный Омер Врѣоне из Яньине у Селаник премештен а Меѣмед Решид Паша из Видина у исто време за Везыра од Румелие и за пашу од Яньине наименован, ком е и верховно повелителство цѣле Турске войске у Македонии, Тессалии и Епиру вручено. Решид, кои е са знатным суммама новацаѣ у Яньину дошао, скупѣо е измеѣу ратоборниѣ Арнаутаѣ у кратко време многочислено войнство, кое се последниѣ данаѣ Марта мѣсеца к кланцыма од Макринороса и к Аспропотамосу крене, док су се Турцы у Тессалии приуготови-

ли, да из Зейтуна и Патрафика у Ливадію про-
дери. Предня войска Сераскерова без битке про-
ђе кроз планину Макринорос, за одбрану удобну,
пређе преко Аспропотамоса и тек на обали пре-
ко ове рѣке, код богаза од Бефалофрисси, на не-
пріятеля наиђе. Неколико стотинах Сульотах за-
држали су Турску войску овде више сахатій, и
нису богаз пре оставили, док с турске стране
ніе 500 погинуло или за битку неспособно учи-
нѣно. У почетку месеца Маія устани се Серас-
кер са 20,000 войске пред Анатолико и Месса-
лонгу, гди се е 5000 Грках, под врлим Сульо-
том Ноти Боцарисом, стрыцем Марка храброга
Витеза, затворило было. Ніе тако лако ствар
ова Абаз Бегу, кой е из Зейтуна к Салони ишао,
као што е она Сераскеру за руком испала. Онај
е особито на неслогу рачун свой водіо, коя е у
Ливадиі између Грках царствовала, будући е от-
важній Одиссей, Паликарах капетан, слѣдуюћи
примѣру Колокотрона у Морей, против Правител-
ства свог одупрео се, и, у место да се нѣму
подвргне, најпосле и то предпостави, да са сво-
им највѣрніим приврженицыма к Турцыма пређе.
Но распра е была пре свршена, него су леньи
Турцы време добили нѣом ползовати се. Гура,
негдашній найповереніи пріятель, сад, премда
сродством пріятельства е нѣим скопчан, непри-
миримый непріятель Одиссеа, прехитри лукавог
поглавицу е ужасним коварством, растера нѣго-

ву чету, а нѣга самог увати и у Атину пошлѣ, гди се едан дан нѣгово тѣло растргнуто испод куле нађе. Кад Абаз Бег у Ливадию наерне, стане му Гура насупрот, побіе се с њим код Туркохорія, код Дауля и код Капурне и принуди га, да се, ништа несвршивши, натраг у Тессалию врати, премда се е он Сераскеру главом зарекао было, да ће с побѣдом у Салону ући. Решид Паша, да небы се на левом крилу своме изложеним нашао, было е принуђен, едно одѣленіе од собствене свое войске преко Лепанта к Парнасу послати, и тек се е сада, у другой половини Маія месеца, успѣло, Грке из Салоне изтерати и союз са Тессалиом учинити. Будући су у исто време и Турцы из Негропонта нагрнули были, и не само Атини већ и Иетмусу од Коринта угрожавали, то е морао Гура западню страну оставити и на одбрану ове важне точке к востоку похитати. Сад е могао Сераскер без сваког узнемириваня обсаду Мессалонге започети, будући су мале Грчке гомилице, кое су іош нѣму иза леѣах и са стране четовале, врло слабе были, да бы на какво озбиљно предпріятіе и помислити могли, и време се е са найвећом вѣроятносћу разрачунити дало, до ког бы, на врло слаб начин утврђено место, едина одбрана целе западнѣ Елладе, превосходной непріятельской сили подлећи морало. У овом жалостном положенію давало е іош то неку надежду, да бар на мору

Грѣе сасвим срећа изневерила нѣ. Капетан Паша, кой е 26. Маія Дарданеле са своіом флотом оставіо, быо е тек до найсѣверниѣхъ гомилаѣхъ Цикладаѣхъ доспѣо, кад е он, 1. Юнія, између Кап д' Оро, Острова Негропонта и острова Андрос ескадром Адмирала Сахтуриса нападнут быо. Грѣцы продру са своим лаким лађама кроз горде бойне редове турске, спале едну двоспрату од 66 и едну фрегату од 34 тоноваѣхъ а едну лепу корвету код острова Сире на спруд натераю и насучу, гди е она од собственог нѣног людства пламену предата. Множество превозниѣхъ бродоваѣхъ са барутом, топовима и другим воєным потребама пали су побѣдительнома у руке. Една е част разбіене флоте у пристаништу од Каристоса на Негропонтѣ себи прибѣжиште нашла, друга е већа к пристаништу Суди у Кандію побегла, коя се е са лађама Египетским соединила, кое су од пламена код Модона умакле быле. Неколько покушеняѣхъ, да Турско-египетске лађе у самом пристаништу чрез палаче уничтоже, нису заруком испала; и будући да се е скоро за тим Грѣчка ескадра по своме обичаю раздвоила, да се у Идру и Шпецію натраг врати, то е Капетан Паша свою пловитву безопасно далѣ продужити могао. Он е са найвећом лакоћом више Египетскихъ воєниѣхъ одѣленіяѣхъ, коя су скупа 5000 людій износила, у Мореу превезао, а после се к Іоническом мору окрене, да обсаду Мессалонге подпомогне.

Никад ніе положеніе Грчке очаятелніе было, као што е то у овом магновенію. Правленіе, кое е свою столицу непрестано у Навплии имало, употребило е са похваледостойним постоянством све, што е год нѣму у власти было, да бы оно посрнувшу ствар Грчке слободе и независимости одржало. Навплиа е у одбранително станѣ постављена, Димитріе е Ипсиланти са неким числом у брзости скупљених и наоружаних войниках Колокотрону у помоћ послат; Французскій е Полковник Фабвіер, кой се е после многостручно пременителних судьбинах своих у Грчкѣ нашао, добио налог, да едан корпус регуларног войнства образуе, с коим е он, како е овај на 1200 войниках изишао, к Атини отишао, да Гуру подпомогне; али е свакій то видео, да сва ова напрезаня едва найудалѣніе изгледе на избавленѣ обещаваху. Сад дође извѣстіе од Миссолонге, да е варош и са сува и од воде яко притеснена и да ніе могуће да се она дуго одржати може, ако іой скоро помоћ недође. Сад и найхрабрии духом клону; чиняше се да е већ све изгубљено, ако се каква странна сила на заштиту и за избавленѣ Грчке незаузме. Сви оброте погледе свое на Енглезску; ер су одовуд не само богатѣйше новчане подпоре долазиле, него е Британско Владѣніе у последнѣм времену и свое пређашнѣ пристрастіе за Турке сасвим одказало. Енглезске су воене лађе на обсаде Грчке пазиле и Грчки су

бѣгунцы илладама прибѣжиште на Іоническим островами нашли, док су Агенти, пређе Турцима наклонѣни бивши, отерани были. Такођер се е добро знало, да Енглезскій Министер Каннинг најживлѣ участіе за Грчку ствар имаше и да се е он за ову найдѣятелніе код свію двороваѣ обраѣао. Сенат и извршителна власт учине 22. Юлія заключенѣ, да од правителства Іонических островаѣ помоѣ ишту; и едно велико число највеѣег вліанія людій, коима се овај корак довољним невиѣаше, подпише едан явный Манифест, кой Грчку управо под Покровителство Енглезско подлагаше. Такав у помоѣ позив ніе у то магновеніе никаква даля слѣдства имати могао, до што е он участіе Енглезско за удалѣный народ поштрио и Дипломацію у дѣятелніе движеніе поставіо; непосредствене кораке чинити нису Енглезској дозволявала ни отношенія нѣна према великим силама Европейским, нити пак призренія, какова е она іош свагда према Порти имала; и Грчка бы без избавленія пропала была, да се ніе у нѣой самой снага сопротивленя нашла, коя е све рачуне военог искуства и политике пореметила.

Капетан Паша приспѣ 10. Юлія пред Миссолонгу и одма се са Сераскером союзи, кой сада своя напрезаня удвои, да од више него два месеца обсаѣено место на предаю принуди. Веѣ су нѣгове, у едном полукружію око вароши поставлѣ-

не батеріе одбранителне справе знаменито оште-
тиле были. Само в она страна од мора до сада
іош отворена была, а сад ће и ова чрез флоту
нападана быти. Турцы су међутим обичним ньи-
ним невѣжеством више времена изгубили, док су
оны мале, од Гркаѣ заузете острове освоили, кои
пред улазком у залив од Анатолика и пред спру-
довима од Миссолонге леже, и кои се обштим
именом Прокопанистос зову. Тек су они 20. Юлія
на ту мисао дошли, да плосне лађе чрез плит-
ке улазне канале у локве увезу, почему су Гр-
цы, кои су тек шест малих баркій нѣма на су-
прот ставити могли, све острове оставили, са ис-
ключенїем близо вароши лежећег Василади, с ког
едан, с великим топовима начичкани, градић не-
пріятельске лађе далеко уздржаваше. Обсадницы
су се међутим са суве стране са своим проко-
пима до на неколико фатїй граду приближили. У
вароши в недостатак како у раани тако и у му-
нициї чувствителним бивати почео; една в вели-
ка част зидоваѣ была оборена, а топови су на
найважнїим батерїяма у станѣ неупотребително
преобраћени. Непрїятелю в за руком испало, те
в он 25. Юлія шанац пред бедемом (бастїоном)
Боцариса са фашинама испунио, а 28. сруши се
бедем дѣйствиєм едног лагума тако, да се в зем-
ля на далеко потресла. Но пролом в одма са да-
скама и врећама земљом напунѣнїма запушен, а
Турцы, кои су ужасном ватром с флоте и са ба-

теріяхъ подпомагани, са сува нагрнули, били су са штетом од 600 людій мртвиъ и ранѣниъ натраг узбіени. Другій едан юриш слѣдуюћег дана было е тако исто узбіен. Поновљена понуда за предаю была е одбіена. Агенти едне Хрістіанске силе дођу 1. Августа у варош, кои Грцыма представляху, да е свако сопотивленѣ всувно, да е Ибраим Паша скоро сву Мореу покоріо и да се само Миссалонга іош држи. На ово устане Ноти Бодарис у собранію военог совѣта и рекне: „неће непријатељ другчје своє баряке на Миссалонгу ударити, до само преко нашихъ труповахъ и преко нашег пенела!“ Са овим су одговором посредственицы однуштени были. Навечер се зачує у непријатељском логору велегласна молитва, и іош у самој ноћи, при появившой се даницы, пробуде трубе Грчке войнике, будући су се Турцы у общем движенію за нападеніє угледали. Наеданпут се разпукну четири лагума под бедемима Бодариса, Франклина, Макре и Монталемберта; Турцы юрише при жестокой ватри са обадве стране зверском виком и придену двадесет барякахъ на проломе, око коихъсе сада најжесточія битка учини. После пол трећег сахата, док се од силне грмљаве тоновахъ земля тресаше, были су наернувши на свим точкама у бегство повраћени. Они су оставили у проломима, у испунѣным шанчевима и пред нѣиным собственым батеріама преко 500 мртвиъ а имали су заиста не манѣ число

тешко ранѣниѣ. Другій дан се зачуе са югозападнѣ стране из далека пуцнява топоваѣ, коя се од времена на време све то веѣма приближаваше; Турска е флота оставила была прибрежје до цигле четири мале воене лаѣе, и потоме е судити было, да е она од Грчке нападнута. Другій дан се покажу, како се е ютреня магла разишла, четрдесет Грчкиѣ ядраѣ, кое се управо к Миссолонги упуते. Од Турскиѣ бродоваѣ побегну два к Патрасу а друга два буду од собственог людства, кое е на суво умакло, спалѣна. Велика Турска флота учини још едно покушенѣ, да се са Грцыма побје, но, почем су са обадве стране неколико путаѣ пременителни удеси были, одплови она к јужной страни. Миссолонга е сад поне е морске стране ослобоѣена а у исто време са рааном и военым потребама до излишества снабѣвена. Разумева се, да е обсада са суве стране непрестано трајала; меѣутим се дозна, да су се поглавице Паликараѣ, Карасак и Кица Цавела са едним корпусом, кой су они за леѣма непријатеља скупили, приближили, и да они на логор Турскиј нападенје учинити намѣраваю. Уговорени знак буде 6. после поноѣи учинѣни. Посада учини нападенје, продре чак до Сераскеровиѣ шанчеваѣ и више стотинаѣ нѣговиѣ людиѣ убије; но после трајоѣег пол треѣег саѣтата боя морала се е опет натраг вратити, без да се е она са оным Грцыма, кой су е поля нападенје учинили были, са-

стала, будући су ови у тако малом числу были, да сопротивленѣ Туракаѣ надвладати могли нису. После овог на неколико данаѣ превезе се Цавела са своіом войском из острова Кріонеро у Миссолонгу; напротив Караисак четоваше Турцыма иза леѣаѣ и овима не мале убитке чиняше. Код Маѣале, измеѣу залива од Арте и Аспропотамоса, разбіе он 9. Септемврїа вѣдан Турекїй корпус; 11. Октомврїа нападне на логор Арнаутекїй код Караван-сарая на обали залива, потуче до 400 неприятельских войникаѣ а остатак натера на море, гди он у Турске лаѣе примлѣн буде. Сад е он целу Акарнанию у своїой власти имао и Турцыма пред Миссалонгом све увозе пресекао, кои су њима из Епира долазили. Недостатак, кой е тиме у логору Сераскеровом постао, умножіо е клонуѣе духа у войсцы његовой, коя е, од дана юриша оног 2. Августа бывшег, и без тога од нападателства у одбранителност спала была и довольно труда имала; непрестана нападенїа обсаѣениѣ одбіяти; Арнаути су гомилама куѣама одлазили; а кад су Гура и Коста Боцари на востоку к Салони и Лепанти продрли, онда Решид Паша са великом больом обсаду дигне и ову у удалѣно заключенѣе преобрати, будући е он главну свою силу на обалу од Фидариса или Евмеоса поставїо, да неби союз са тврдом Лепантом изгубїо, од куда е он сада све свое потребе набавляо. Грцы у Миссалонги угледаю 24. Октомврїа не-

пріятельске шанчеве оставлѣне. Они одмахъ испадну на полъ и све, од толико месецѣй насуте справе обсадникахъ, са земљом поравне. Затимъ предузму они свое собствене полуразрушене бедеме поправляти, предавшій се чувству najveће радости за свое избавленѣ.

Но Турцы су добро знали, да у свимъ нѣкимъ успѣсима на другимъ точкама ни до какве цѣли доћи немогу, докле год Миссолонга у нѣкимъ рукама не буде. Из Цариграда су едно за другимъ заповести долазиле, да се ово место, кое в због свогъ храброгъ одпора вниманіе цѣле Европе на себе обратило и соучастіе своіу народахъ узбудили, шта оно стало да стало, освои. У другој половини Новембра месеца покаже се Капетан Паша са великомъ Турско-Египетскомъ флотомъ, почемъ е онъ из Египта еданъ корпусъ од 10,000 войникахъ за подкреплєнѣ Ибраимъ Пашино у Морееу превео, а скоро за тимъ и Сераскеръ свое прво положеніе опетъ заузме. Садъ се бомбардиранѣ наново започне, и ни еданъ се данъ безъ битке не мимоиђе. Првѣйшій путъ се садъ 25. Декемврија покаже испредъ вароши регуларна Египетска војска, и при овомъ погледу све оне, коима е Европейско воєно искуство познато, страхъ обузме. Ибраимъ Паша се са 12,000 своє найодабраніє војске у Патри укрца и одма по долазку своєме предузме онъ команду обсаде, докъ е Сераскеръ са своіомъ војскомъ, коя е новомъ врбовкомъ у Е-

пиру опет на 10,000 людій парасла, окрайне точ-
ке логора заузео. Грчка се е ескадра под Сах-
туріом и Міяулом, коя е за Капетан Пашом ишла,
забадава трудила овога изпред Миссалонге оте-
рати. Турцы су были научили од палячаѣ чу-
вати се, а у явном бою нису могле мале Грчке
лађе са неприятельским фрегатама огледат се.
Присвем том нѣма за руком испадне, те они по-
ѣу између 27. и 28. Јануаріа чак до острова Вас-
силиди продру, гди едну Турску фрегатту спале
и довольну раану на два месеца изтоваре. Слѣ-
дуюћій дан доведу они Турску флоту чрез свое
паляче у таково замѣшателство, да е ова свое
прибѣжиште под топовима Патраским потражила.
Но скоро за тим и пак она Грцыма на сусрет
изађе, кои сада, будући су свою цѣль докучили,
нису хтели о побѣди препират се, него у Идру
похите, да се тамо наново са потребама снабду.
Већ е 13. Јануаріа Ибраим Паша посаду од Мис-
солонге понудио быо, да е нѣме о предаи места
у преговор ступи. Будући е нѣгова понуда од-
біена была, то е он обсадно дѣло са свом сна-
гом предузео и 27. Фебруара већ дотле дотерао,
да е на прво нападеніе отважити се могао. Око
поноћи удари он на едан споляшњи браник пред
бедемом Боцариса, кой по дугом сопротивленю
юришем освоен буде. Но око подне изтераю Гр-
цы неприятель е голим мачевыма опет напољ, и
досле крвавог боя, у ком су Египтяни и Турцы

велику штету пуетрили, одрже Грцы ипак место ово. Сад увиди Ибраим Паша, да се он нападеніем са сува ничему надати неможе и потоме закључи, да нападеніе свое противу градића управи, кой варош с морске стране заштићава. Марта 9. покажу се пред малим островом Василадис пловуће батеріе, кое тако страшну ватру проспу, да є после неколико сахатій барутана у градићу у зрак одлетела. Затим испадну Египтяни на суво и све оно од мале обсаде, што преко спрудоваѣ у Миссалонгу умакло ніе, потуку. На истый, начин буде и остров Анатолико оевонен. Сад Губернатор Іоническихъ островаѣ, Генерал Адам, собом у Турскій логор дође, да бѣдне жителѣ од Миссалонге спасе, будући є очевидно было, да дуго сопротивленѣ могуће ніе. Варош є са рааном тек рѣаво снабдѣвена была, но присвем том посада о предаи ништа знати хтєла ніе, и сви труди човеколюбивога Енглеза были су всуєтни. При едном юришу, кой су Египтяни на манастир Свету Троицу, у острову Клиссови, єдан четврт сахата од Миссалонге, покушавали, были су они од Сульота Кице Цавеле, са штетом од више него 1000 людій, натраг убивєни. Но глад є за храбре юнаке єдан ужаснии неприятель, него превосходна сила обсаде, быо. Веѣ су они принуђени были у најжалостниим средствама себи раану тражити, будући є веѣ и последный залогай леба потрошен быо. Іош ни-

су они надежду за свое избавленѣ изгубили, будући є Кара-Исак са многочисленом войском у планини быо, док се, у толиким сраженіама побѣдопосна флота од Идре, сваког магновенія очекивати могаше. Напоследак жельно очекивана ескадра приспѣ, но она ніє могла више у спурдове продрети, будући су острови непріятелѣм заузети были. Тим изчезне последній изглед за избавленѣ, и, ако се свирѣпоме и за осветом жеднеѣм непріятелю предати неѣе, ништа друго неостає, него са оружіем у руцы кроз нѣгове редове продрети или умрети. Скоротече, кои су се кроз Турскій логор провукли, извѣсте Кара-Исака о очаятелном заключеню обсаѣених за помоћ молеѣих. Кара-Исак, болестан будући, приклиняше себи подчинѣне предводителѣ войске, да своіой браћи у Миссолонги у помоћ похите. Само двоица, Коста Боцарис и Вангели Кондоянја, склоне се нѣговом позиву слѣдовати.

Априлія 22. пред сами заход сунца, добу они са 800 другах до подножія брда, кое Миссолонгу, у єдном отстоянію од два до три сахата, окружава. Єдан плотун (пелотон, *Salve*) обяви притеснѣным пріятельима нѣино приближенѣ, но тай истый изда их и Турцыма, кои одмах наредбе учине, да очекиваный излазак предусретну. Две хіялде Арнаутах буде к брду изаслато, кои малу гомилу Грках повратку принуде и нѣино положеніє заузму. У исто време буде сва у бли-

зости находећа се одвоєна войска позвата, све
точке буду укрєплєне, топчїе на батерїяма код
њиниѣх топоваѣх а баталїони на найзгоднїе точке
у бойном реду поставлєни. Ноѣ быаше ведра и
са месечином, кад на едан саѣат после заѣода
сунца сво людство од Миссалонге, са изятїем бо-
лестниѣх и слабиѣх, кои су са своим Епископом, под
обраном малине на смрт рѣшившиѣ се юнакаѣ, натраг
остали, са великом тишином, на капию са восточ-
не стране, на полѣ нагрне: храбрии и отважнии
люди напред, а жене и деца у среди. Како се
густа масса неприятельском логору приближи, на
маѣ буде она картачем дочекана, кой се као ту-
ча из облака на ову проспе. У исто магновенїе
нападу са свию странаѣх Египтяни, Арнаути и
Турцы са устремленїем и голым сабляма на ко-
лоне. Грцы с мачевима у руцы отворе себи пут
и све пред собом обараюѣи, гнявлєѣи и убїаюѣи
кроз редове неприятельске нагрну. Найпосле се
довате они отвореног поля и сад трчеѣи поѣхите
к брду, гди су они свое наѣи мислили. Са вы-
синаѣх буду они место веселог гласа ватром из
пушакаѣх поздравлєни, и сад се наново крвава
борба започне, док неприятельи Арнаути, кад они
пламен гореѣе Миссалонге угледаю, одступили и
к горуѣой вароши поѣхитали нису, да небы при-
граблєнїю ове без участїа остали. Остатак овог
храброг людства, кое се е овако спасло, износїо
е на 1,800 людїи. Но с ѣима е тек само 200

женахъ избегло; све су остале, заедно са децом
њином, при сраженію на одну гомилу поубіяне,
мало в тек число живо поватано. Грчка в ко-
лона онда, кад в предня част себи пут отвори-
ла, са стране пресечена была, и стотинама в
храбрихъ витезовахъ, почем су они найпре за жи-
вот свой скупо наплатили се, на месту пало.
Стражня се заштитна войска, из 400 грађанахъ
од Миссалонге состоєћа се, кад в она гнявлєнїѣ
безоружанихъ женахъ видеда, страхом обузета, на-
траг у варош врати, и овде в она, будући су
Турцы с њом заедно упали, сокак по сокак и
куђу по куђу бранила, док су найпосле, до край-
ности дошавши, ватру у чебану дали и заедно,
са великим числом насрнувшег неприятеля, у зрак
одлетели. Грозна в ужас над малим числом, ков
в живо Турцыма у руке пало, упражнявана; го-
мила развалинахъ показиваше место оно, гди в
негда Миссолонга была.

Читаву в годину Миссалонга сама найвеће
число Турске войске задржала, а последня в че-
тири месеца, падєнію посвећена варош, целу вое-
ну силу неприятеля на суву и на води забавля-
ла; стидно в было то, да за цело ово време,
осим од оне стране храбрихъ морнарахъ са остро-
вахъ, ни едно едито покушенїѣ за избавленїѣ за-
творенихъ юнакахъ учинїно нїє. Майноти су оста-
ли у своим планинама, без да су они едног чо-
века у помоћ њиной борећой се браћи послали;

Колокотрон се са четама своїх Морентахъ у едномѣ кругу око Триполице окреташе, без да се е на озбиљно нападеніе места, у кое е Ибраим Паша 3,000 регуларне войске под Сулиман Бегом оставіо быо, отважіо. Гура се е іош у Октомвру месецу из Атине к Салони кренуо и у Ноѣмвру е, после две са Турцыма срећно заруком изишавше битке, ово место освоіо. Он мисляше да е тиме за доста учиніо; ер се он задовољи Косту Боцариса са едно две стотине людій за подкрепленъ Кара-Исака послати, а са осталом войском врати се натраг у Атину. Кад Полковник Фабвіер са своіом регуларном войском овамо приспѣ, онда іош времена быяше ослобоженя войну на западньої Еллади предузети, кад бы се све за оружѣ способно людство подигло. Но на одну такву слогу ніе было ни мислити, ер е свакій Поглавица хтео заповедати а ниѣдан ніе хтео слушати. Такођер буде Гура простом ревнивошћу удржан, с Фабвіером соединити се; а да бы само нѣга од себе удаіо, да нѣму повод, да се он у едно предпріятіе упусти, за кое нѣгова снага у далеком недосезаше и ког несрећный конач, све надежде поруши, кое е Грчка на устроенъ регуларне войске полагала. У почетку Марта месеца извезе се Фабвіер на остров Еубеу, ког е освоенъ нѣму као една лака ствар представљна была. Он освои варош Каристос и градић обколи, но тек што обсаду од-

почне, кад ал Омер Паша из Негропонта, са превосходном силом, на ослобођенъ посаде дође, нѣга принуди, да се к обали повуче, гди га е толико дуго затвореног држао, док нѣ он, іош управо благовремено, чрез неколико Инсаріотскихъ бродовахъ избавлѣн быо. Зао удес, кой е регуларна войска у овом походу искусила, обезкуражіо е ню тако, да е читав корпус близо до тога, да се сав раскине, дошао быо, и пре, него се е опет у битку пустити могао, морао се е он наново организирати.

Међутим е 18. Апр. у Пјяди народня скупштина, коя е у почетку године по опредѣленію устава расписана была, отворена. Расположеніе духа, при ком су се заступници Грчкога народа састали, было е најжалостніе и најбезнадеждніе. Већа е част землѣ у рукама непријателским была; Миссолонга е близо паденія свога была, и после паденія овога града чиняше се да превосходну силу Турску ништа више удржати неће моћи; ер нигди нѣ было такве войске, коя бы се нъой противоставити могла. Све су касе изцрплѣне были: займ од 2 мпліона фунтій штерлингахъ, кой е у Лондону заключен быо, нѣ Правителству много выше преко 200,000 ф. донео, ер е, невештином Агентахъ, явном преваром и сребролюбіем сарафахъ (Geldmäfser), као и чрез Грчке пріятель, сав остатак упропашѣен. Добровольне милостинѣ, кое су се из целе Европе, за подпору

Грчких дѣлахъ стицале, нису довольне были ни за одранити народ у опустошеным земляма, а камо ли за застиранѣ толикихъ великихъ трошковахъ, кое продуженѣ борбе изискуе. Никакав се изглед за избавленѣ непоказиваше, веѣ ако да бы за руком испало, какву помоѣ кое Европейске велике силе измолити. Но измеѣу овихъ чиняше се тек само една Енглезка, да нѣе сасвим отклонѣна за народ, кой е после толикихъ великихъ жертвахъ клонуо, заузети се. Истина да Енглезскій кабинет нѣе могао понуду, још у Јунио месецу поднешену му, да Грчку под свое покровителство узме, приимити; али се знало, да он код свіоу Европейскихъ Дворовахъ преговоре у ползу Гркахъ чини, и Енглезскій е Посланик, Стратфорд Канинг, кой е у почетку године у Цариград послат быо, нарочитый налог имао, да Порту на соизволенѣ склони, да бы Грцы, ако не совершенно независимост од Османског Царства, а оно бар, ослобоѣенѣ од непосредственног угнѣтаваня Туракахъ, добили. По томе су сви погледи на Енглезску управлѣни были; и зато нѣе чудо, што е народня скупштина у оном смислу радила, кой е разсужденію сваког разсмотрителног соотвѣтствовао. У едном измеѣу првихъ засѣданіяхъ (22. Апр.) были су, место оба она надлежательства, коима е до сада воѣенѣ дѣла надлежало, две коммиссіе наименоване, од коихъ е првой, из еданаест членовахъ состоѣющей се, под началством Андреа Заи-

ма Морейта, са титулом извршителне комиссіе, привремено пуна власт Правительства дата, док друга, из тринаест членоваѣ, на некій начин избор велможаѣ сочиняваше, коіой є попеченіе Дипломатическїѣ дѣлаѣ и расположеніе Финанціелно вручено было. Юш док су ова наименованія слѣдовала, учинила є веѣ была скупштина едно заключенѣ, коє є за будуѣност Грчке найважнїя слѣдства имати морало. Она се у томе єдиногласно сложи, да є при настоєѣм обстоятелствама конституціонелна Монархїя за Грчку найзгоднїи начин Правленїя, и одма рѣшено буде, да будуѣій Владѣтель какав странїи быти има. У засѣданїю под 24. Апр. буде заключено, да се формално прошенїе на Енглезског Посланика у Цариграду управи, да бы се он прїимїо с Портом у преговоре ступити, ког условїя у вештеству да буду та, да се Султан окане и найманѣ у внутрєня дѣла народа Грчког мешати се, а напротив ови верховно Господарство Султана да признаду и, за знак нїиног нѣму подчинѣнства, да му годишнїи данак даю. Протестація, кою є Княз Димитріє Ипсиланти, као што се сам изясняваше, као првїи виновник борбе за независимост, против овог заключеня предао, была є без сваког призреня одбачена, и торжественїи Акт, о прозби за посредствованѣ, од одборне Комиссіе од еданаест, као и оне од тринаест лицаѣ подписани, отиде своєе опредѣленом мѣсту. Ма-

ло данахъ за тим приспѣ жалостно извѣстіе о паденію Миссалонге. Народня скупщина увиди, да сад ніе време о предметима манѣ важности совѣтовати се: она изда едан позив на све жителѣ Грчке, младе и старе, знатне и незнатне, богате и сиромахе, духовне и мирске, да се за избавленѣ отечества оружя лате, и одма се раскине, с тим, да 1. Септембра на едно опредѣлити се имаюће место своѣ засѣданіе опет предувме.

Опасность, коя се у првом страху чиняше, ніе іош тако близо была. Непрїятельске су войске, одиором храбре вароши, врло велику штету претршиле. Сераскерова е войска од 20,000 на 8000 людїй спала была, а и Ибраим Паша е, са многим своим болым офицѣрима, найодабранію част свога людства изгубіо быо. Месец дана е прошло, док се е Решид Паша, са остатцѣма своѣ войске, од горевинах Миссалонге к восточной Грчкой кренуо. Целог су теченія Юнія непрестано Грчке поглавице, кое су са малим четама своим кршевита места у Парнасу заузеле быле, нѣга задржавале, и тек око половине Юнія, почем е Паша од Негропонта са две хїляде людїй к нѣму дошао, отважіо се оп к Атини приближити се. Да ніе снага народа Грчког због петогодишнѣг рата ослабила и изцрплѣна была, небы нѣму тешко было едну тако малозначителну силу одбити или уничтожити е; но овако е

Атина, онако исто као и Миссолонга, сама себи остављена была. Тако дакле Сераскер, едним платном зида заштиштану варош, после храброг одпора, 15. Августа освои и све у нъой поубија, што времена улучило ние, да се с Гуром у градић бацы. Сутра дан, 16. Августа, извезе се Кара-Исак код Лепсина, старе Елеузије, кой е са своим паликарима остатак посаде од Миссолонге к Навплии предводио и кой е, топрв у магнове-нию крайнѣ опасности, за верховног предводи-теля на тврдой земљу од Елладе наименован быо. Осим собствене войске нѣгове имао е он под командом своіом регуларно войнство Фабви-ера, чете Васе Брајковића Србина и више дру-гих поглавицах, тако, да е цела нѣгова сила око 4000 войниках износила. С овом се он ноћу између 17. и 18. чак до села Хайдари, на край равницах од Атине, приближи, гди е он другій дан од Тураках нападнут быо. Регуларна се е войска, коя е највећма изложена была, храбро држала, али е она од нерегуларне рѣаво подпо-магана, и зато е морала е овом заедно, после вишекратних малих биткій, натраг к Елеузису по-вући се. Овде се Фабвиер, са остатком своје вой-ске, укрца и у Саламис извезе, а будући е Кара-Исак и од едне части своје нерегуларне войске остављен быо, то е скоро за тим себе принуђе-ним видео, на непријателя из далека пазити. У Септемвру месецу подкрпе нѣга опет неколико

четах Румелиотах, Морентах и Јонацах из Навплие и уговори се едан нов план, по ком да се на Сераскера удари. Кад ал извѣстїе приспѣ, да е Гурра, кой е градиѣм од Атине управляо, едним топовским ђулетом (танетом) убиен, и сад се више оклевати ниє смело, ако се намѣрава предупредити, да град неприятелю у руке не падне. Октомврія 21. извезе се Хрисіотис Румелиот са 250 паликарах и 200 Јонацах у залив од Мунихіе, на десной страни Пиреуса, док се е Кара-Исак са 3000 людїй преко Хайдара управо к Сераскеровом логору приближіо. Турцы се са свом своіом силом против Кара-Исака ставе, кой се брзо к Елеузису повуче. Међутим се Крисіотис нођу кроз сред турскога логора провуче и здрав читав у град приспѣ, гди он команду прїими и дух посаде наново оживотвори. Кара-Исак, кой е са штетом своіом некусїо быо, да су Турцы у пољу због коньиках своїх од нѣга ячи, заключи, да войну у нѣму познатим предѣлима планине води, будући се он надаше, да ће Решид Паша, са стране и е лађе угрожаван, најпосле сам по себи обсаду Атине дигнути. Првих данах Ноемвра месеца, почем е он из Навплие едним числом Сульотах и Морентским поглавицом Никитом подкреплѣн быо, пређе преко Китарона, приближи се к Добрени на подножію Хеликона, и Турке, кои су се овде налазили, у три старе куле, кое су негда жителїима, сад оставлїног ме-

ста, за прибѣжиште служиле, затворити се принуди, гди ове, са едним числом своје войске, обколѣне држаше, а са другим се већим на восточну страну к Салону крене. Новембра 28. нађе његова предња войска код Арахова, на јужној страни Парнаса, на непријатеља. Ђаябег Сераскероу, вторый у команди, кренуо се быо са 1500 людій из Ливадіе, да Грцыма далѣ напредованѣ предупреди. После жестоког боя буду Турцы из Арахова изтиснути и принуђени, да се на едно узвышено место повуку, кое е Кара-Исак после са своју странах обколіо. Почем су они овде шест данах глад и жеђ претрпили, покусе се најпосле, да кроз непријатељску войску продру. Будући су Грцы све пролазе заузели были, то е тек мало число успѣло побећи. Ђая е са најодабраніим предводителѣма и са 1300 своих людій убиен быо; Кара-Исак е, за знак побѣде, пуне цакове непријатељских ушію у Навплию послао а од главах њиних кулу сазидати дао. Затим пређе он преко Парнаса и код Велиста на едан великій транспорт непријатељскій од 1000 главах под товарима марве, кой е е великом пратњом из Тессалие к Сераскеру ишао быо, нападне; и овди е он лаку побѣду добио; он цео транспорт отме, већу част пратњ потуче а бегаюће чак до Будунице, у близости Термопила, гонећи их, дотера. На извѣстіе о овим успѣсима подигну се све поглавице у восточној Гре-

ції, коє су после паденія Миссалонге оружїє оставиле быле, и коє сад, с єдне стране чак до Арте и усѣа Аспропотамоса, а с друге до Лепанта, са своим четама четоваху; Турцы из Анатолика побегну, и већ є о томе говор быо, да ће се Миссалонга наново од неприятеля отргнути. Да бы се напредованю Кара-Исака предѣл положїю, буде Омер Паша од Негропонта против нѣга са 2000 людїй изаслат, кой такођер без знатног одпора преко Туркохорїя и Дауля до Дистома, између Хеликона и Парнаса, приспѣ и даль продревшим Грцыма, кои су међутим Салону у обсади држали и єдан малый корпус Турскїй близо Лепанта сасвим потукли, повратак пресећи прећаше. Кара-Исак се сасвим тим одма против нѣга крене, учини му у више малих биткїй знатну штету и найпосле га код Дистома совершенно обколи, док є нѣму ноћу између 18. и 19. Фебруара 1827 за руком испало, са пожертвованїем веће части нѣговога людства, нѣгове целе богажнѣ и свою воєних потребах, к Даулима продрети, одкуда є он преко Таланти у Негропонт побегао. Два дана за овим побегне Турска посада из градића Салоне, кой одмах од Грках узет буде. Сад є была цела восточна и западна Еллада, са изятїем неких утврђених местах, од неприятеля ослобођена; а Сераскер є са своїом, здраво ослабившом, войском пред Атином тако усамлѣн стаю, да бы иста, у случаю єдног

пораженя, од совршеног уничтоженя едва избећи могла.

Ако е дѣйствіе на тврдой Грчкой земли, кое е паденіем Миссолонге проузроковано, тако брзо веѣ исчезло, то е оно у Мореи и на остро-
вима несравнено іош много манѣ чувствително
было. Ибраим паша се е одма, после свое бр-
ваве побѣде, за у Патру укрцао, гди е он до 12.
Маія време пробавіо, да своіой изнемоглој вой-
сцы мало одмора да. Затим продре он средом
планине преко Калаврита, одкуда су се попла-
шени обитатели у непроходне кланце оближнихъ
планинахъ разбегли были, у Триполицу. Колоко-
трон, кой се у почетку учини, као да хоѣе пут
да му пресече, повуче се разумно на страну; по-
томе Египтяни никаково друго затрудненіе у сво-
ме путу ненаѣу, осим што им е природа проти-
вооставила была. Од Триполице се Египетскій
Войвода к Каламати окрене, да помоѣ и раану,
коя му е из Александріе послата, тамо очекуе.
Мало данахъ, после долазка очекиване флоте, пред-
узме он нападеніе на предѣл Майнотскій, кое га
е сила людства стало было, без да е он и най-
манѣ што учинити могао. 7000 людій, с коима
се е он сам к обали Мессиніиског залива кре-
нуо, было е 4. Юлія код Армироса од 5000 Май-
нотахъ узбіено, и морало е, кад е Колокотрон ньи-
ма е леѣа угрожавао, чак до Каламате натраг
повуѣи се. 1500 Египтянахъ, кои су у исто вре-

ме код Дира, недалеко од крайнѣг южног угла од Майне, на суво изишли, были су, будући су се овде не само люди, него и жене оружя латиле, на море натерани и повећой части истребљени. После овог пораженя ніе се Ибраим Паша усудио ни одма опет у предѣле Майнотах наернути, нити пак у обсаду каквог утврђеног места, коя су Грцы у своіой власти имали, ступити; по свој прилици зато, што се е он бояо, да каквом озбиљном битком ослабіо небы, него се задоволяваше, свою стару опустошенія войну водити, коіом е он извѣстан быо, да ће наипосле цѣл свою докучити, док е снагу подигнувшег се народа овако истоштавао.

Недѣятелнія е іошт, него Египетска войска у Мореи, Турска флота была. Капетан Паша се е Маія месеца к Дарданелима повратио быо, да едну ескадру, коя е у Цариграду наоружана была, к себи добави. Юлія 12. остави он мореуз на ново и одплови дуж Азіатске обале к Самосу, да едно нападеніе против овог, давно іошт не узнемиреног острова, покуша. Но будући му Сахтурие, са неколико Идріотеких кораблях а особито са ужасным своим палячама, на сусрет изађе, то похити Козрев Паша, да бы од опасности избегао, и натраг к Митилини и Фокеи одплови. Док се е он овде тиме занимао, да свое лађе поправи, кое су у кратком мореплованію претрпили быле, буде он од Грках нападнут, и премда

в нѣму за руком испало, од гордихъ непріятеляхъ одбранити се, кои се у нѣинымъ ораовымъ люскама к нѣговымъ грднымъ колосима приближаваху, то он и пакъ за совѣтно нађе, последнихъ данахъ Септемвра месеца, к Тенедосу натрагъ повући се, од куда он у теченію Октомвра месеца, безъ даль опасности, у пристаниште Цариградско приспѣ.

Осимъ велике штете, кою су Турцы храбримъ отпоромъ Миссолонге претрпили были, принела су поглавито два узрока к томе, да су сва нѣина движенія ослабила. Найпоглавити е безъ сумнѣ узрокъ быо ужасна революція, коя се е у ово време у престолной вароши Османскога царства появила и отуд, више или манѣ, нагло распальиваюћа се, по свимъ Провинціяма разпротрла. Превозможность, кою су Турцы за столѣтія непрестано надъ Христіанскомъ Европомъ одржали, имали су они, поредъ пламтегъ фанатизма, кой е гомиле на непріятельска оружія и на извѣстну смртъ нагонію, заведенію едне сталне войске, е коіомъ су Цареви нѣини свимъ Европейскимъ владѣтельима предходили, благодарити. Яничари — (Єничери, нова войска) — остали су непреодолими, докле е годъ онай духъ у нѣима обитавао, кой е нѣима нѣин основатель улии знао. Но ово се е заведеніе, као и сва остала у Османскомъ царству, мало по мало изопачило. Найпосле су Яничари были на некій начинъ наслѣдетвено войнство, противъ непріятеля неупотребително, алъ буетовно, са-

мовольно и при свакој прилици наклонѣно у яв-
ной буни показати се. Дуго е времена Султан
Махмуд о том мысліо, да овај опасный корпус
преобрази. Но крвава сѣн нѣговога стрыца Се-
лима III. морала е нѣга присевем том на крайню
предосторожност опоменути; само е своме най-
повѣреніем пріятелю, Нишанди (тайном Секрета-
ру) Халет Ефендія, свое тайне намере и планове
саобштио. Но колико е год он свое намере при-
крити трудіо се, опет он ове од подозрєня Яни-
чарах сакрити ніе могао. Едно за другим преду-
зимате мере, по коима е вліяніе бунтовног войн-
ства у дѣлима државным ограничавано было, уз-
будило е нѣи до поамне мрзости. Халет Ефен-
дія е быо едан човек, кой е много путовао и за
едног Турчина довольно изображен; он е доста
неосторожан быо, што се е у своме обхоѣеню
при млогим приликама издавао, да он превозмож-
ност Европейске цивилизаціе над Турским вар-
варством признае. То е было довольно, нѣга код
поамних Яничарах као едног невѣрника или ед-
ног Бавура описати. Неудеси Турске войске за
време Грчке буне подизали су ярост незадоволь-
никах све то веѣма; они нисеу престали кривицу
опасном вліянію мрзєкога любимца приписивати,
а после несреѣног исхода войне у 1822 години
наsrну они бунтовно и са беснилом на Сарай,
зактеваюѣи главу издайника, кой, у саюзу са
великим Везиром Салик Пашом и Муфтіом, рели-

гію, стару силу и устроєніє Царства подкопава. Султан Махмуд, да бы сам себе епасао, видіо се е принуђеним, свог любимца и све више званич-
нике, кои су нѣма и найманѣ што подозрителни
были, мрзости узбеснившихъ жертвовати; он е
морао Яничарима допустити, да нѣине поглавице
у совѣтованю високог државног собранія (Дива-
на,) участіе имаю, и непрестано се чиняше он,
као безснажно орудіе, сасвим у нѣине руке од-
дан. Ал сурова масса ніе умела од власти, кою
е себи присвоила, никаково употребленѣ учини-
ти, док е Султан заключенѣ о свете у дубльини
ерца свога носію. Султан Махмуд се мало по ма-
ло опрости служителяхъ, кое е он у првом стра-
ху себи наметнути допустію, и на нѣина места
поуздане люде и од постоянног характера поста-
ви. Истина е он морао, у слѣдству едне нове бу-
не, іош едан пут попустити и новога Яничар-агу,
Хусеин Пашу, ког е он тиме, што му е свою
найстарію кѣер за сунругу дао, на свою страну
привукао быо, удалити; но нѣгово заключенѣ ніе
се тиме порушило. Он е и далѣ продужію тайно
приуготовленѣ свог великог плана, почем е при-
врженике старог Яничарског злоупотребленя од
свію вліяніе имаюћихъ званіяхъ удалію, духовенство
лукавым благоволеніяма задобію и семе раздора
између Топчіяхъ, сталнога корпуса артилеріе, и
Яничарахъ посеяо. Успѣх, кой е Ибраим Паша у
Морен са своіом регуралном войском учинію, увѣ-

ріо є млоге између великашаѣ Царства, кои су досада старым уредбама наклонѣни были, о превосходству Европейског военог искуства; а кад є освоєнѣ Миссолонге воєна дѣла Египетског воєначалника увѣичало, онда се Султан Махмуд отважи, єдан Проект устроєнїя регуларног военог корпуса, Дивану предложити. Само злослутно име Низам Цедит, кое є Султан Селима III. Престола и живота стало, было є изоставлѣно; у место овог узето є друго мањ увредително наименованїє. Муфтїя, кой є заранїє придобїєн быо, одклонїо є єдном фетвом од староверацаѣ подигнуту религіозну сѹмню; улема приступи томе, а почем се и Диван за ову уредбу изясни, тада изађе Царскїй Хаттишериф од 28. Маїя, кой, без да укиданѣ Яничараѣ изрече, нѣма налагаше, да од сваке Орте или Батайллона по 150 людїй даду, кои ће се новом ексерцѹру обучавати и у регуларну пешачку войску увести. При овом є штефєно опасно войнство у колико є то могуће было, будући да ни у нѣине старе уредбе дїрато нїє, нити є што од нѣинїх прааваѣ укидано, а гледато є да се и онима, за регуларну службу опредѣлєныма, тиме за доста учини, што є нѣима знатно повишенѣ плате одрефєно. За кратко време придруже се и самовольницы у великом числу под баряк, и чиняше се, као да є велика промена без и найманѣг сопротивленя учинѣна. Присвєм том при ексерцѹру показиваѣу

се найпре слѣди упорства. Юлія 14. у вечер скупе се гомиле Яничарахъ, кои угрожателне речи просипаху. После поноћи нагрне една од овихъ гомилахъ на кућу Яничар-Агину, против ког е, као на едног од најревностниихъ приврженикахъ новости, највећа мрзост была. Но овај се е за благовремено од ярости нападаatelyхъ уклоніо быо, ал е фамилія нѣгова гадном злоставляню изложена быти морала. Одатле се све то већма приумножаваюћа се масса двору Великога Везира премести, кой бунтовници остављн нађу и овај похараю. Кад у јутру дан осване а Яничари се под предводителством своихъ Офицерахъ на Хат-мейдану, гди су им касарне, скупе, изнесу тамо свое казане, кое им за знак войне службаху, и даду чрез телале (огласителѣ) по обличњим частима вароши обзнанити, да се свакиј Яничарин код свога корпуса нађе. Но међутим е Султан све наредбе за бой са бунтовницама учиніо. Са обадва брега од Босфора многочислена воена одѣленія дођу, коя су се овде од више временах у два наблюдателна логора стекла была, коима се сада и топчѣ са више батеріяхъ присовдине. Султан Махмуд развіе баряк Пророка, кой се само у време највеће неволѣ из Сарая износи, да, средством јвнихъ огласителяхъ, у свым частима вароши сваког праавог Мусулмана на одбрану светог баряка — (Санџак Шерифа) — позвати, и сам се пред войнство, кое се к Хат-мейдану креће,

стави. Многочислене гомиле оружанихъ, позиву слѣдуюћи, са своју страна амо поврве. Такођер и Яничари буду позвати, да се као правовѣрни под баряк Пророка врате. Они одговоре, да пре заповести Султана подлећи неће, докле се год нове уредбе неукину и док главе Великог Везира, Яничар-Аге и два друга выша званичника њима предане не буду. Сад Муфтія изда єдну Фетву, коіом осуђенъ изгнанія на све Яничаре изрече, а Великій Господар свой войсцы заповест изда, да она на бунтовнике удари. Картачима поражени, уступе они к Хат-мейдану на траг, одкуда су к Султан Ахметовой Цаміи, гди е Великога Господара главный квартир быо, нагинули были. На овом су се месту они са великом упорносћу бранили, но немогући жестокой ватри великихъ топовахъ одолѣти, баце се у касарне, кое су они више сахати против нартаюћихъ гомилахъ одржали, док се наипосле несмисли, зданія ова попалити. Сад буду сви они, кои у битки пали или бѣгством спасли се несу, ватром спалѣни. Тим е побѣда рѣшена была. Свакій е Яничар, кой се е гдигод видити дао, быо уважен и пред Великог Везыра доведен, кой е на Хат-мейдану осам данахъ непрестано ужасный и кровавый Суд држао. Уважени су после кратког испыта Целату предавани, ког е мач у непрекидной дѣятелности быо. Тако е преко 100 самихъ Офицырахъ а од простихъ неколико хылядахъ

погублѣно было. Ферманом Султанским, кой в 17. обнародован, было в корпусе Яничарскій за свагда укинут. Под смртном казни забранѣно в было, да унапредак нико одело Яничарско и име ньино неноси. Муфтія прокуне полкове, знаке Орте и ове ногама згази; освеѣени казани буду расковани, и све оно, што в тек на бытіе бунтовникаѣ опоменути могло, даже саме куѣе, у коима су они обитавали и кафане, кое су посеѣавали, буде разрушено. Много в хиладаѣ од нижега реда, кои су се у Яничаре уписали были, као бременоше (амали, трагери), кайкціе (вовари), и множество руководѣлацаѣ, у малим одѣленіяма преко у Азію одправлѣно. Послѣ неколико неделяѣ доѣе ред на Ямаке, едан корпус од 4,000 людій, кой в на то опредѣлен было, да градиѣе на Босфору чува, и кой в при уничтоженію Яничараѣ истина на миру остао, ал в он пре тога, равно првима, при свакой прилицы немиран было. Под извѣтом награде, за указану ньину при последньої буни вѣрност, буду они у вресту (параду) изведени, гди одмах обезоружани и неки поубіяни, неки у Азію протерани а неки као морски солдати у бродове укрцани буду. Са Яничарима стаяше у тесном саюзу Монашескій ред Дервишаѣ, тако зовоми Бегташи, ког в основатель, Хади Бегташ, корпус Яничарскій, при ѣговом устроенію у четрнаестом столѣтію освештао и овоме свое име дао было. Чиняше се опас-

ным, да такав ред и у напредак постои. Зато се на нѣга кривица бацы, да он противорелигиозна основоположенія подрануе, под овим се изговором нѣгове поглавице смрти предаду, манастири се нѣгови сруше а Монаси у Азию претераю. У предной улицы Сарая стаяо е единако едан многочисленный корпус войске под оружѣм, у средини ког стаяше баряк Пророков развѣн, ер се е непрестано бояло, да се приврженицы Яничарахъ подигнути и криву освету учинити могу. На последак 31. Августа, будући се видило, да е мир ненарушен остао и да упражненіе новоустроене войске непрепятствено напредоваше, приуготовленъ буде учинѣно, да се Санџак Шериф са обичним торжеством у свое опредѣлено хранилиште у Сарай смести. У ово се исто магновеніе появи пожар, кой се са яростном брзином дуж пристаништа, до зидина Сарая и до яліе Мраморнога мора, разпростре и за непрекидни 36 сахати више од 6,000 кућахъ и дворовахъ, између овихъ и двор Великог Везира и куће веће части државнихъ званичникахъ, као и најбогатіи магазини и дућани изгору. Са великим напрезанѣм едва најпосле за руком изађе, те се пожар угаси, почем е он осму част ове велике вароши у пепео обратио; ніе было никакве сумнѣ, да е овај од злохотнихъ палячахъ произишао, но при свим најстрожимъ изслѣдованіама нису се могли виновници пронаћи. Смртне казни, коє су за неко

време престале было, започну сад наново. Найманъ е подозренъ довольно было, да се свакій, на ког е око бачено, смрти преда. Свакій дан су се виђала мртва тѣлеса несрећнихъ людій, кои су преко ноћ удавлѣни бивали, у Босфору над водом пловити. Присвем том су од времена на време нова палења показивала, да опасност іош никако одклонѣна ніе, а у Октомвру месецу открие се едно созаклатіе, у ком е више хиљадаъ Яничарахъ уплетено было, од коихъ су едни у вароши прикривени а други су се тайно у ову повратили были. Три хиљаде е од овихъ за едан дан уапшено а 1,500 сместа погубѣно было. Само се е непрестаном бдителносћу и потоком крви, која се е непрестано проливала, успѣло, да се мало по мало изьявленъ незадовољства угуши. У Провинціяма е укиненъ Яничарахъ саманъим затрудненъм за руком испало, будући се е у више местахъ число нѣино тек у неколико стотинахъ состояло. Ал у Босни, гди е скоро цело Мухамеданског закона грађанство Яничарима принадлежало, ніе се смео Паша усудити ни на нѣга управлѣни Ферман обнародовати; а у Сиріи, гди су се заповести Порте и онако слабо слушале, покорили су се были Яничари тек по видимоме, ал су изпод руке целу свою организацію задржали. Док е Царство са овим превртаем заузето было, ніе му могуће было велика напрезана за покоренъ Гркахъ чинити. Решид Па-

ша по готову никакву помоћ из Цариграда добило ніє, и без личне дѣятелности, коіом се є он отликовао, тешко бы могао войску, є коіом є у рату быо, у скупу одржати.

И морска є сила, какогод и сувоземна войска, препятствована была. Капетан Паша ніє смео тога ради од Дарданела сасвим удалявати се, што ніє знао, дал Султан у Цариграду нѣгове помоћи требовати неће. Кrome се и у Иностраным отношеніама промена учини, коя є не манѣ утѣшительна была. Старанієм Англеског и Аустрійског кабинета показиваше се у првым месецыма после Веронског конгреса распра, коя є у слѣдству Грчке буње са Россіом была, готова са свим поравнана. Већ є у Фебруару месецу 1823 Реиз Ефендія єдну ноту на Графа Несселроду управіо быо, коіом он овоме показиваше, да є у Влашкы и у Молдавіи све по староме воспоставлѣно; и тим бы найзнатнія точка тужбе од стране Россійског Владѣнія одклонѣна была, кад бы само дѣло речима саотвѣтствовало было. Петербургскій є кабинет знао, да є обявлѣный излазак Турске войске из Княжества одчасти извршен, да су под именованом страже за безбѣдност іош оружани Турцы у овыха остали, кои найгора иступленія упражняваѣу; али є Император Александр толико миролюбив быо, да є он себе навалице врати допустіо, и потOME су у теченію 1824 године, од времена одлазка Ба-

рона Строгонова прекинуте са Портом Дипломатическе свезе опет скопчане, пре него е и едном едитом зактеваню Руссіе, на изречным уговорима основаным, удовлетворено было. Преговори, кое е новий Россійскій дѣловодитель Минчаки у Цариграду водію, протезалису се до смрти Императора Александра, без да су они к цѣли водили. Султан Махмуд мисляше терпѣніе Россійског Владѣнія за неизчерпаемо држати, док се ніе о договорима, кои су, случаем пошиляня Херцога Велингтона у Петербургі, тамо вођени, извѣстію. Порта е већ примѣтила велику промену у духу Енглеzsке политике, од дана оног, како е Каннинг вођенѣ иностраних дѣлах у Енглеzsкой пріймію. Многостручне су тужбе подигнуте быле против помоћи, кою бунтовни Грцы од Енглеzsког Владѣнія получаваю. Но оне су на некій начин уталожене, кад е изясненѣ получено, да ће Енглеzsка, у борби између Грках и Тураках, строгій неутралитет наблюдавати; у толико су се већма у Европейским дѣлима не искусни Дипломати Порте устрашили, кад су они дознали, да се од стране Енглеzsке у Петербургу, код непримиримог неприятеля Османског имена, корацы чине, кои явно на то иду, да се заедничком мешаню, у ползу Грках, повод да. Сад се похити, да се Руссіи удовлетворенѣ учини, ер е на овај начин најближе надежда была, да ће се непогода одклонити моћи. Априлія 5. 1826

преда Г. Минчаки Ревз Ефендіи єдан ултимат, коим озбиљно извршенє опредѣленія Букарестског трактата зактеваше, а у исто време за пошилианє пуномоћникаѣ на границу настаяваше, да се тамо парничне точке, у споразумѣнїю са коммессарима од стране Руссїе назначенима, уравниаю. Одговор є тако учтив быо, као што є Руссїйска гордост тек зактевати могла. Већ є у Маїю, тако дуго оклевани налог, да се Княжества очисте, издат быо; а у Юнїю су Турски Пуномоћници к Аккерману одпутовали, гди се, наравно после њиног врло закоснѣног долазска, конференціє одиочну. Видови, ков су обе стране, свака за се, имале, были су тако различити, да се Турцы нису знали другчіє помоћи, већ сваке изговоре употребе, да само преговоре одуготегну; но кад се пуномоћници Русски изясне, да ће Руссїйска войска Прут прећи и Княжества заузети, ако предложєня њїна до єдног одреѣеног рока прїймлѣна небы была, онда се лако споразуму. Октомврїя 6. начини се єдан додаток к Акту Букарестскога мира, коим се Руссима, све што су они захтевали, обећа, и, колико є год он у многим опредѣленїяма опор за Османско Царство быо, опет є већ 24. Октомврїя Султаном ратифициран, будући є он увидїю, да у беззащитном станїю, у ком се Османско Царство, после уничтоженя Яничараѣ, налазаше, никаква жертва велика нїє, коїом се мир купити може. Само є у єдної

точки Султан Махмуд твердо заключіо, ни за какву цену непоустити; а то е было од стране Енглезске споменуто мешанѣ Европейскихъ силахъ у дѣлу Грчког за слободу рата, ер, како бы се таково мешанѣ еданпут допустило, то онда небы томе никад ни края ни конца было. У истом отношенію, као што су Грцы у Мореи, Ливади, и на островима Архипелага пре нѣиног устанка у Османском Царству были, налазе се свуда у целом простору овога Христьянски народи, кои бы са истим праавом свою слободу захтевати и на истый начин покровительство Европейскихъ силахъ поискати могли. Кад бы се овима прааво покровительства у едном случаю одобрило, то онда ништа емствовало небы, да они то исто прааво и у сваком другом случаю употребили небы. Онда бы са бытіем Османскога Царства край быо; зато е Султан у овоме паметно разсуждавао, што е он, иснало то како му драго, свакояко за паметніе држао, на крайня средства доћи и срефу оружіем рѣшити покушати, него без войне, самим Дипломатическим преговорыма, пропасти.

Колико год он свою магновену слабост прикрити могао ніе, опет ніе надежду изгубіо, да ће Грчкою буни, као што он борбу Еллинахъ за слободу нѣину именоваше, край учинити, пре него бы Европейске силе времена имале савладанима у помоћ доћи, или, док се они у томе согласе, дал да им у помоћ притеку. Више, него успѣси И-

браим Пашина и Сераскерови, подкрепљаваше надежде Султанове неслога, која е непрестано између Гркаџ владала и код коиџ се мало помало обште разоренџ друштвеног реда увлачити почело. Гркаџ е народна скупштина од Пјаде, кад се е она у првом страџу, због падења Миссалонге разпустила, своя засѣданія до 1. Септемврија одгодила и Правителствујућем одбору од еданаест членоваџ предложила, да он у то време депутирце из разниџ Окружјаџ у оно место, кое бы се тога ради за најзгоднје видело, опет позове. Едно закљученџ Одбора од 14. Августа позове скупштину на мали остров Порос, спрoкy восточног края полуострова Морее. Кад су се пуномоћници овде скупљати почели, онда се приврженицы Колокотронови, с коим се е и Кондуріот од Идре придружіо быо, у таквом превосходном челу и с таквим претећим изгледом покажу, да е скупштина опасности изложена была, слободног совѣтованя лишити се и у безусловну зависимост ова два човека подпасти. Зато Одбор од еданаест членоваџ одреди у Новембру месецу остров Егину место за скупштину, гди и он сам, под заштитом едног числа Ипсаріотскиџ бродоваџ, дође, и гди се одма за тим и веће число депутирацаџ скупи. Али депутирцы од Идре, Шпеце и Самоса, као и веће число депутирацаџ од Морее, одкажу овима слѣдовати: они проузрокую, под извѣтом да су пуномоћія са не-

теченіем године силу свою изгубила, нова бирания, коя су исключительно од приврженикахъ Колокотроновихъ предузета была и, почем су на овай начин депутирцы попуњени были, држали су они у Кастри или Херміоне одну за се скупштину, коя ону Егинску за неопуномоћену, као и она ову, прогласи. Правый е узрок овог разногласія незадовољство Колокотрона, Кондуріота и другихъ поглавицахъ са заключенъм скупштине од Піаде быо. Колокотрон е и по смрти Вармаѣа непрестано са Россійскимъ Агентима преговоре у тайности водіо; будући су ови видели, да су се Правительство и вишина скупштине исключительно вліянію Енглезком предали, зато су они свое приврженике против обоихъ подстрекавали и нима заказали, да онет старый план преузвышаваня Россійскогъ Министра Каподистріе узму. Морситскій е старшина довольно лукав быо, вліяніе имаюѣегъ Кондуріота, а тиме и целу партаю островахъ, за себе придобити, будући он нима представляше, да е то будалащина велика, што е скупщина заключила была, каквогъ странногъ владѣтеля у Грчку позвати; да и у Грчкѣй има людій, кои бы са земљомъ добро управляти могли и да између овиѣхъ ни еданъ као он, Кондуріотъ, приличниіе. Веуетный Идріотъ падне у замку, и премда он, као и сви жители островахъ, ни на шта тако яко мрзіо ніе, као на нима познато Россійско Господарство, онет се е он, без да то предвиди, навести дао, да оне

планове подпомаже, кои су управо на то ишли, да Господарство Руссіе у Грчкој утврде *). Распра између ове две скупштине трајала е до Марта месеца 1827, кое природна слѣдства была су та; да е Правителство и саму сенку свое важности изгубило, и да су различите старешине, кое су и пре тога већ редко нѣгове заповести уважавале, сад свакиј за себе у совршеној независимости и по собственој својој ђуди поступао. Грчка бы у овим обстоятелствама без сваке сумњѣ пропала была, да ніе се управо сада јавно мнѣніе свію изображеніх народах тако яко за бѣднѣй овай народ подигло, те е тако он у туђим сочувстіяма опет снагу нашао, кою е у себи самом изгубіо. Већ е у Септемвру месецу едан оружанѣй пароброд, коим капетан Хастинге управљаше, у пристаниште од Навплие приспѣо быо, кой се на расположење Правителства постави. Декемврија 6. слѣдовала е овамо една прекрасна фрегата од 64 топа, коя е, од прихода Лондонскога займа у Нев-Јорку купљѣна, тамо у при-

*) С' овим израженіама мрзост Грках островлянах према «Господарству Руссіе и пр.» издае се списатель, каквим он духом према Руссіе дише. Кад бы он овде безпристрастан Историк бити хтео, то бы болѣ доликовало да е у место Господарства умѣстнѣе израженѣв вліяніе употребіо. Я бы слободно рећи могао, да е већа мрзост нѣгова према Руссіма и Русског Господарства, него ли Грчка, о којима он овде пише.

станишту безпослена лежала и од заимодавацаѣ Грчкиѣ Агентаѣ узапѣна (секвестирана) была, док е нису Грчки пріятельи у сѣверной Америки испутили и са подпуним оружѣм снабдѣли. У исто е време прва велика воена лаѣа, коя се е под Грчком флагом у Архипелагу показала, од краля Лудвига Баварског послата, а и Баварскій е Полковник од Хайдеггер, са едним числом офицераѣ и унтерофицераѣ и са знатном суммом новацаѣ, дошао, чиме е неким нуждным потребама подпомогнуто было. Найпосле 18. Марта приспѣ на своіой военой лаѣи Уникорн, од Гркаѣ са пуном надеждом и жельно, а од Туракаѣ са страхом и боязливо, давно очекиванный Лорд Кохран, истина без паробродоваѣ, кои су у Лондону са грдно великим трошковима построени и, користолюбіем или издайством Инцинира неупотребителни, на тезгама (верфтовыма) остали, али у спроводу едног знатног Енглезког офицера, Генераллайте-нанта Хурха, кой е велике дужности одправляти могао, будуѣи су найзнатніи Грчки предводители, Колокотрон, Карасак и многи други, негда у Іоническим островыма, под нѣговом командом были, и будуѣи да, ако и ко другій то он, та средства имаѣаше, невеште поглавице своіом претежніом важносѣу соединити и у ред повратити. И заиста е вліяніе Хурха и Кохрана чудо учинило. Обе народнѣ скупштине од Егине и Херміона, коє су толико времена измеѣу себе у не-

пріятельству было, саставе се 7. Априла на едно треће место, у Дамали, старой Троцени, спровоу острова Пороса, у одну едиту, коя Морента Сисина за своєга предсѣдателя избере. Тек што е то учинѣно, кад ал се Моренти наеданнут са едним предложенѣм покажу, кое, до сада с нѣма союжене жителѣ острова, не само убезекне него управо и препадне, ер се нѣма наеданнут пропаст одкріе, у кою су се сами стровалили. Приверженицы Колокотронови изясне се, да Граф Каподистрія за управителя наименован быти мора *). Юш бы зар могуће было, овай кобный избор предупредити; ер да су се жители острова са членовыма старе скупштине соединили, то бы они вышину мѣнїя сочинявали. Хурх и Кохран упитани буду за совѣт, ер се е предпоставляло, да они намереня Енглезског Правителства знати мораю. Они обоица избор одобре, ербо е

*) Овде е Хермез не само из реда безпристрастног Историка изишао него и пакосу злобу свою према Русіи прикрити могао нѣ. Он сам, и у овом истом описанію нѣговом Грчког устанка, на више местах каже, да е Граф Капо де Истрія едан од найревностнѣйш пріятелѣ Грчких быо, као што га и Енглези Хурх и Кохран за таквог признаю, па преко свег тог опет овде преповеда, како су се жители острова онда, кад су Моренти предложенѣ учинили, да овай за управителя наименован быти мора, не само убезекнули него управо и препали, будући им се, вели он, наеданнут одкріе пропаст, у кою су се сами стровалили. Зашто нам овай проповѣдник бар и то казао нѣ: у чему се е та пропаст, у кою су се островляни стровалили, состояла? Но ако

нѣма име Графа само као едног ревностног Грчког пріятеля познато было. Сад су мислили и найрѣшителнии противници, да се необходимо и они придружити мораю. Почем е на овај начин у скупштини единство воспостављено, која е у одном магновенію до тога дошла была, да се опет раздвои, продужи она своя совѣтованія и далѣ. Априліа 10. буде Лорд Кохран за главног Адмирала Грчке морске силе наименован, кой скупштини заклетву вѣрности преда. Другій дан буде Граф Іован Каподистрія, за едно време од седам годинах, за верховног управителя Грчке (*кивернишис еші кефалис шис Еллинѣкис полишіас*) проглашен. Априліа 13. по н. к., на дан Воскресенія Христова, положи Генерал Хурх заклетву вѣрности, као вѣрховный повелитель сувоземне силе, Архіепіскопу од Арте у руке. У истый дан, да небы земля до долазка Управителя без правленія остала, постави се една, од три члена, упра-

он ову и не описао, опет е, можда и нехотице, доста казао. Он далѣ каже, да се е, кад су Хурх и Кохран, кои су избор Капо де Истріе одобрили, за совѣт упитани, предпоставляло, да они намереня Енглезског Правительства знати мораю. Дакле е за Грчке островляне то пропасть, у кою су се они строваали, была, што нису намереня Енглезског Правительства погодили. А за нашег проповѣдника? Свако распространенѣ Русског вліанія, было ово ма у ком краю света. Но нека он за Германце и за оне, кои с њиним наочаряма гледаю, пише како му се свиди, а мы ћемо при том основу остати, да сваком духу неверуемо. П.

вительна коммисія, у чому, да небы се ни едан к великим противобореѣм се партаяма приближю, изберу се люди, кои до сада никаково участіе у дѣлима имали, слѣдователно и ни найманю способность показали нису као: сын Майнотскога Княза Борѣ Мавромихал, Румелиот Іоанули Нака и Ипсаріот Маркис Милаити. За тим заключено буде, да се устроєніе преиначи у таковом смислу, како бы се, без повреѣеня слободе, веѣе ємство поредку дало, и почем є ово дѣло єдном Одбору од пет членоваѣ предато было, заключи Президент Сиссини 17. Маіа засѣданіе.

У Манифесту, коим су наступивше промене Грчкому народу обзнанѣне, навела є скупштина све оно, што се є према станю землѣ умѣстним видало, клонувше духове новим надеждама оживотворити: помоѣ, коя се од Кохрана и Хурха и другиѣ храбриѣ Грчкиѣ пріятеляѣ очекивати нема, успѣх побѣдоносног Кара-Исака, непоколебимо обдржанѣ Атинске посаде, а при заключеню свим Грцыма рекне: „потоме будите добре воля, соотечественицы! будите у вашем витежком заключеню постоянни, слободно живити или умрети, латите се оружя, похитайте к месту борбе и будите увѣрени, да є с нами Бог!“ Побудителне речи народнѣг заступничества нису за овай маѣ без дѣйствія остале. На островима се є тако исто као и у Морєи и на тврдой земљи најжешѣе беззаконіе разпрострло было. Єдва є

тек могуће было едну само ескадру саставити, која бы против туракаѣ изаѣи могла. Врли морепловцы, кои су неустрашимо смрти на сусрет ишли, нису могли сносити, да њине жене и њину децу невољи и глађу изложене гледаю. Да бы леба за свое набавили, постали су они морски разбойници, и тако сад разбойнически бродови сав Архипелаг прикриле, кои су са њиним грабежом и насиљем не само у манѣм пріятельству Аустрійску, него и пріятельску Енглезску и Французску морину више путаѣ до те нужде довели, да оне опоминателне примере учине. Кад се Лорд Кохран верховног повелителства пріими, поврати се поредак на островима у еданпут, као едним волшебним ударом; а мало данаѣ за тим и заѣе из Идре и Шпецие една ескадра, да притесњеном граду од Атине у помоћ притече. Осам в месециј Сераскер старыи Акрополие са целом својом войском обколѣн држао, без да е он од обсађениѣ какву знатну ползу задобити могао. У Декемврию месецу Полковник Фабвјер едно отважно юначество учини: он са едним одѣленіем свое регуларне войске, с којом се ноѣу у пристаниште Мунихію изкрца, кроз Турске редове у град продре, кой том приликом знатним количеством цебане снабдѣвен буде. Првиѣ данаѣ месеца Фебруара, док е Кара-Исак едну част Сераскерове войске у западној Ливадіи забавляо, учине Грцы едно покушенѣ, да обсађеныи град

ослободе, но ово се, због страшљивости едног
њиног предводителя, на жалостный начин сврши.
Храбры е Юнянин Бурбаџи, кой е као коњич-
кій Полковник у Наполеоновой войсцы отлично
служіо, са великим напрезанѣм едан корпус од
5000 людій саставіо, да се е овим од Елеузиса
к Атини крене, док бы се едан мањи корпус, под
Енглезским Полковником Гордоном, на едно место
близо града лежеће обале извезао и союз са по-
садом отворио. Већ е Бурбаџи са предњом вой-
ском у село Мениди, на край Атинскихъ равницахъ
доспѣо, и Турке из предњихъ кућахъ истерао быо,
кад ал Васа Брајковић, кой едну чету грчкихъ
Арнаутахъ предвођаше, на еданпут бегати окрене,
заким наскоро и остала войска нагне. Бурбаџа
Турцы увате и погубе, а нѣгови люди, што се
ніе могло у планину спасти, изгину. Гордон,
кой се е у опредѣлено време на пристаништу
Фалерон извезао быо, морао се сада тиме задо-
вольити, да овде едно тврдо положеніе заузме,
у ком се е он, такођер чрез неколико оружаныхъ
лаџицахъ подпомогнут, против свою нападенія Се-
раскерови одбраніо. Но тиме е мало добіено,
будући е он веома слаб быо, да бы се у битку
на отвореном полю упустио. Топрв по долазку
Кохрановом могло се на то мислити, да се Акро-
полис ослободи. У почетку Марта врати се Ка-
ра-Исак, почем е он Ливадію до близо Лепанте
од непріятеляхъ очистио, са едном часѣу свое вой-

ске награг у Елеузие. Мало данахъ за тим изве-
зе се он у Карачину, на западу Пиреуса, гди су
се нѣгови Паликари по своје обичаю тако добро
обкопали, да Турцы на нѣи напасти нису се усу-
дили. Али су Турцы између логора Кара-Иса-
ковог и положенія Гордоновог манастир Светог
Спиридона у Пиреусу у својој власти имали,
кой е са више просто нагомиланихъ редутахъ, или
тако зовомим Тамбуриас, укрепљен быо. Против
ове точке заключе Кохран и Хурх нѣино прво
нападеніе учинити. Априлія 20. Лорд Кохран да
1,000 Идриотахъ од свое ескадре на суво у Фа-
лерон извести, гди су од тог доба свакиј дан на
Ферпостима мале битке бивале. 25. примѣти Ад-
мирал, да су Турцы у едной таковой битки своє
обкопе код светог Спиридона, у непоредак до-
шавшии, оставили. Он одма сам на суво изађе и
заповеди, да се обште нападеніе, како из логора
код Керачина тако и од Фалерона учини. За по-
сахата буду сви Туреки шанчеви освоени; само
се е манастир са непреодолимим упорством бра-
нію, премда е на нѣга у исто време са фрегат-
те Хеллас и са батеріяхъ од Фалерона пуцато.
Топрв 28., почем су Арнаути, кои су у нѣму
были, три дана како леба тако и воде лишени
были, зактевали су предаю. Нѣима слободан из-
лазак буде одобрен; ал се ярост Гркахъ нѣе обуз-
дати дала; тек што су Арнаути заштитне зидове
манастира оставили были, кад ал они скоро сви

потучени буду. Сад в цела обала у Грчким рукама была, и сад е само још за тим остало, да се Сераскер из положенія свог, кое е он између ове и града заузео бую, истисне. Грцы су Турску войску у числу превосходили; будући е Генерал Хурх од Навплие и Мегаре знатну помоћ у логор Кара-Исаков довео, и као што су му са свію странах нове чете придолазиле, то се е около конца Априла више од 10,000 людій под нѣговом командом састало: таква велика сила, коју Грцы никад на едном месту састављну имали нису. Између ове было е веће число од оних храбрих заштитителях Миссолонге, кои су кроз десетоструко превосходну силу непријателя продрли, са своим предводителыма Кицом и Борѣм Цавелима, Ламбром Файко, Борѣм Дракосом, Фотом Фотомаррасом и браћама Цербас, една чета Кандіотах под Димитрием Калергисом, една чета Атинянах под Суљотом Макрияньом а остала регуларна войска под Полковником Инглезіом. Генерал Хурх свакій дан навалываше, да се ед-но совокупно нападеніе учини, а Кара-Исак се затезаше: или због тога, што се он од превосходне коньце Турске у полю бояше, или из соревнованія противо Енглеза, што е е нѣга на овог верховно повелителство войске пренешено. Кад ал 4. Маія, у едной случайно произишавшой форпостной битки, отважный овай Паликарах поглавица буде танетом непријателя смртно пого-

ђен. Генерал Хурх, без да на то помисли, колико е изгубленъ Витеза, кой е у последнѣм времени Грке сам едан к побѣдоносной слави водіо, нѣгово войнство обезкуражило, заповеди одмахъ другій дан, да се нападеніе учини. После поноћи извезе се 2,500 людій найодабраніе войске, коя се е у вечер на полуострову Мунихиі укрцала у лађе была, е оне стране уѣха од Илисса, на подножіе Коліаса, од куда бы она Туреком логору, на десном брегу рѣке, е ребарахъ доћи могла. Корпус се е овај состояо из више стотинахъ Сульотахъ, едног батайлоне регуларне войске, 200 Кандіотахъ, едног толиког числа избѣгшихъ Атинянахъ и Мореитскихъ као и Румелиотскихъ четахъ, обадва Нотара, Васе Брајковића и Михаила Грамзиса. Ова е войска, од Туракахъ непримећена, поред нѣиног логора прошла и на едан топомет од Акрополиса обкопавати се почела. Не пре, но тек пошто е свануло, была е она од Туракахъ опажена, кои одма нагло, на још недоршене обкопе, ударе. Сад е требало да Грчка главна сила од Циреуса и Фалерона рѣшително на Турекій логор јуриши; но Кица е Цавела, кой е на место Кара-Исака команду приміо быо, остао недвижим; а два Мореитска предводителя, Сиссини и младій Колокотрон, без икаквог помислити се могућег узрока, даже к Мегари нагну, три топа за собом оставивши. Будући су Турци са целом својом силом на усамљене колоне,

више него едан сахат далеко од обале одстоеће, ударити могли, то е погубел ових скорим извѣстна была. Суљоти и регуларна войска са Фил-Еллинима, кои су лице (фронт) войске саставляли, пали су скоро сви до последиѣга човека на месту; Кандіоти и Атиняни претрпили су такођер велику штету; а страшљиви Васа, кой е онет знак бѣгству дао, и с њим неколико других предводителях и око едне половине людства, побегну на лађе, ков су край обале на якорима лежале. Храбри предводители Суљотски Ламбра Файко, Борђе Цавела и Фота Фотомарра пали су на боишту; с њима су пали Јован Нотара и Шеф регуларног батайлона Инглези, као и двадесет и два Фил-Елина. Димитрие Калерга и Борђе Дракос пали су ранѣни непријателю у руке. Две стотине и четрдесет уваћених од нижега реда были су у едну врсту поређани и изсечени. Још се тог истога дана већа част Грчке войске, коя е положенія у Пиреусу и Фалерону узета држала, разбије; остатак е с великим трудом обустављен, почем су се лађе, на којима су паническим страхом обузети избећи ктели, удалле. Акрополис, кой е сада сваког изгледа к ослобођеню лишен быо, продужио е и пак заштићаванъ још за четири неделъ. Юніа 5., кад е, до едног малог количества покваренога ечма, свараана потрошена была, ступи посада, под посредствованѣм и емством Француског Адмирала

Риньи, у уговорну предаю, у слѣдству кое она слободан излазак на остров Саламис получи. Сад се обште и са великим страхом очекивало, да ће Сераскер, са своіом побѣдоносном войском, преко Истмуса у Мореу нагрнути и к Коринту или Навплии окренути се. Но нѣму е тешко было и у самой Атики одржати се, будући е земля тако яко опустошена была, да му она нужна за издржаванѣ средства давати нѣ могла, а Грчка е флота прибрежія најпритѣснителнѣ обколила и све увозе на мору пресекла была; притом се е он не без узрока бояо, да у теснацѣма између Коринта и Навплие судбу Драмали Паше не нађе; а кад се извѣсти, да се е немир између Арнаутах у Епиру породіо, а он се тим извѣтом ползуе, да се, почем е яку посаду у Атинскій град оставіо, брзим кораком у Янѣину врати. Кад су Грцы на овај начин изненада од најугрожателнѣ опасности себе ослобођене видели, а они наново нѣин старій внутрѣнѣи раздор међу собом загодену, у слѣдству ког се у теченію Юлія месеца у Навплии, између посаде града Паламидис и оне од градића ичкале, явной битки повод да. Никакав од Грчких Поглавицах нѣ ту кураж имао, да се оным опустошителным движеніама, коя су Египтяни у Мореи, сад на ову а сад на ону страну, предузимали, снажно противостави, а Генерал е Хурх забадава тражіо нѣму од скупштине дати степен унотребити. Само е Лорд

Кохран неумориму дѣятелност непрестано разви-
яо; и ако му баш ніе могуће было, са ограни-
ченим средствама, коя су му у власти была, ка-
кав рѣшителный ударац учинити, то е он и пак
више него дерзновеним отваженѣм, не само Грке
и Турке, него и Европу у удивленіе привео. Та-
ко се он 16. Юнія са єдном ескадром пред при-
станиште од Александріе покаже, спали пред
овим на якорима лежећу и стражу чуваюћу ла-
ђу, и быо е тек само тишином ветра удржан,
те ніе у пристаниште продрео. Будући е недо-
статак у раани више бродоваѣ принуђавао, да се
кућама натраг поврате, то е он са своіом фре-
гатом и са єдним єдитим бриггом к Јоническом
мору одпловіо, гди е такођер єдна Турска еска-
дра од шеснаест бродоваѣ приспѣла была. На
очима ове отме он єдну лєну корвету од 38 и
єдан шонер од 10 топоваѣ и тако свою добит
кроз сред Турске флоте, од ове и ненападнут,
у Порос одведе.

У оваком е станю стварій Дипломація за про-
дужєнѣ своихъ коракаѣ у Лавиринту најпростра-
ніе полѣ и најслободниі простор имала, будући
е война са обадве стране млитаво вођена была,
ков е недвоумный знак изнеможеня быо. Іош е
у почетку Фебруара месеца Енглезскій пуномоћ-
ник у Цариграду, Сир Стратфорт Каннинг, Дива-
ну єдну ноту предао быо, коіом е он посред-
ствованѣ Енглезске за уравнианѣ Грке распре

предложіо и предходително укинуће неприятельства захтевао. Россійскій е дѣловодитель, Г. Минчаки, подобно захтеванъ учиніо, са несравнено жешћим израженъм, будући се е он управо изјеніо, да Руссія пропаст своихъ единовѣрнихъ, ако бы они пали, неће равнодушно гледати. Реиз Ефендія е на обадве ноте устмено одговоріо, да Порта у дѣлу, кое се нѣ саме тиче, неће никада посредничество странихъ силахъ пріимити хте-ти. Скоро за тим поред Россійског дѣловодителя дође іош едан, у лицу Г. Рибошѣрра, чрезвычайный Пуномоћник, кои е свога подчинѣног друга, са целом важносћу свога достоинства, подпомагао, а сад и Французскій Посланик, Генерал Гилеминот, корацыма Енглезског и Россійскихъ Дипломатахъ приступи. Храбрый Генерал, кой е, при крстоносној войны Херцога од Ангулема против конституціонелне слободе у Шпаніи, знатну роллу уграо, морао се е присвем том зарумени-ти, кад су га Турцы врло ладнокрвно на то внимателним учинили, како се Французыма то слабо пристои, да се за бунтовне Грке заузимаю, будући бы ови много манъ узрока имали тужити се, него Шпаньолцы, коима е присвем том њин старый ярам опет силом натурен. Колико е год Порта тврда и постоянна на своје изясне-ню остала, да она никад Европескій умешай тр-пити неће, опет Дипломати вису се оканули, њи-на предложеня свагда опет изнова повторава-ти,

док є найпосле 5. Маія Россійскій Посланик стр-
пленъ изгубіо и у садержанія тешким речма из-
говоріо: „умешай же быти те быти, было то од
пет силахъ, од три, од две, или и од саме едне
силе!“ Тим є сва тайна Дипломаціе издана, ер
то, чега се є она найвеѣма бояла, ніе было тек
уничтоженъ благородног Еллинског народа, кое
бы тек Европу од єдног великог числа немирнихъ
духовахъ ослободило было, колико воене намере,
коя се є смрѣу Императора Александра у каби-
нет Россійскій увукла была. Од снаге, кою є
Император Николає, одмахъ после свога на Престол
ступленія, противо партаяхъ у внутрєности развіо
быо, могло се предпоставити, да же се и наполю
употребити хтети; а томе є и поремеѣено ста-
нѣ Туракахъ добродошлу прилику давало. Кан-
нинг, кой є на тако многостручный начин общте
интересе човечества са особитим интересима Ен-
глезске саюзити знао, быо є при договорима, кое
є он чрез Херцога Веллингтона у С. Петербур-
гу одпочети дао, поред желъ Грцыма помоѣи, по-
главито са уверенѣм опредѣлю; да никаквог дру-
гог средства нема, коим бы се угрожаваюѣа о-
пасност од Османског Царства одклонити могла,
осим тог єдног, да се заєдничким мирним порав-
ненѣм Грчке буне повод рата є пута уклони. По
видимому он є свою цѣль совершенно докучіо. Бу-
дуѣи є протокол од 4. Априла 1826, кой є про-
изводе С. Петербургског договора у себи за-

ключаво, дѣла Грчка сасвим у руке Енглезске вручио. Погодба е учинѣна, да се Грчка у свом внутренѣм правленію независимом, али Порти платежном и под Верховним Господарством Султана стоећом државом образуе. Руссеія се обећала, да ће она од Гркаѣ самиѣ позвато Енглезско посредствованѣ своим вліяніем подпомагати, и у томе е наравно обвезателство постојало, никакве едностране мере непредузимати, којма бы оно посредствованѣ нарушено бити могло. Но Руссеіјскій е кабинет іош у почетку едно тайно предоставленѣ имао. Он е хтео Енглезску тек само напред иставити, да своју собствену особиту цѣл, относећу се на Османско Царство, лакше докучи. То се е показало при преговорима у Акѣрману. Овде е последня сумня Туракаѣ са обећанѣм, којим е испод руке дато, да ће као цена Турског признаня Грчкій вопрос однасти, уклонѣна. Кад е поздніе Г. Рибонѣр у Цариграду на ово обећанѣ опоменут быо, а он се изясни, да су нѣгови корацы само елѣдства едног обвезателства, у кое е Руссеія протоколом од 4. Априла спрема Енглезеке ступила; да е овај пре уговора Акѣрманског подписан и да Руссеія своју, Лондонском кабинету задану реч неможе погазити.*)

*) Vous pourrez présenter notre insistence comme l'effet de nos engagements avec l'Angleterre, observer, qu'ils ont précédé la conven-

У исто време, кад в Г. Рибопър у Цариграду налог добио, да тако говори, принуђавао в Руссѣйскѣй Посланик у Лондону Каннинга, да свое посредствованѣ ускори, ер Руссѣя неће немире у Ориенту без конца протезати се оставити и наипосле ће се принуђеном наћи, да сама, по смислу Ст. Петербургског протокола, поступи. *) Каннинг е међутим, сходно изречног опредѣленя протокола, остале велике Европейске силе о том у знанѣ поставіо и нѣи позвао, да и они к стараню нѣговом, за избавленѣ несрећнихъ Гркахъ, приступе; но у том е особито у Бечу на затрудненіе наишао, ког е основаніе было, не само, као што се е то више пута потврђавало, на слепой мрзости противо бунтовнихъ Гркахъ, него и на справедливом недоверню Кнѣза Меттерниха спроћу тайнихъ плановахъ Ст. Петербургског кабинета. Не без сопротивленя нити пре, но тек онда, почем в и Французска явно свое содѣйствіе обећала была,

tion d' Akerman, — que nous ne pourrions manquer de foi au cabinet de Londres. Dépêche très réservée à Mr. de Ribeaupierre. St. Petersb. 11, Janv. 1827.

*) Mr. de Lieven est autorisé — à laisser comprendre que, ne pouvant admettre la prolongation infinie des troubles du Levant, nous serions obligés de les terminer séparément. У истом Дешу.

склони се и Аустрійскій Државный Канцлер, едан депеш на Интернунція свога двора у Цариграду управити, коим нѣму наложено буде, „да се найкрѣпчїим и найувѣрителнїим основима служи,“ како ће Диван до тога довести моћи, да он не-обходимости попусти.*) Но депеш е тако дво-смыслено саставлѣн бую, да преѣашня наставле-ня Аустрійског Пуномоћника тиме уничтожена нису; а найкрѣпчїи основ, коим се е овай слу-жїю, бую е у томе, што е он Турке понуѣвао, да сву силу употребе, како ће за найкраће вре-ме Грчку буну „окончати.“ Порта е прїятель-ском совѣту слѣдовала, почем е она у све Про-винціе заповести издати дала, да се куплѣнѣ вой-ске што пре може ускори; Решиду Сераскеру буду знатна подкреплєня припослата, а Мехмед Алія, кой се е са непрестаним пошїлянѣм войн-ства и воєннїх потребах мало по мало већ умо-рїо бую, буде настоятелно опоменут, да єдним последнїим особитим напрезанѣм одпочето дѣло сврши. Почем е Реиз Ефендія овако свою ствар за обезбеѣєну већ држао, нїе се далѣ затезао,

*) — d'agir sur le Divan, par l'emploi d'une forte et évidente raison pour l'engager à céder à des nécessités qu'il ne sera pas difficile de lui démontrer. Dép. de S. A. M. le Prince de Metternich à M. le Baron d'Ottensfels. Vienne, 30. Dec. 1826.

Посланицыма великихъ силахъ своя устмена и често повторавана изясненя, да се ни под какимъ условіемъ туђе мешанъ трпѣти неђе, и пимено дати, од чега е он до сада свагда избегавао, ер е нѣму найвише за тим стало было, да продуженѣмъ преговорахъ времена добіе. Турскій акт (од 9. Юнія) быо е по начину своѣмъ едан образецъ оштроумія, и тешко бы Европейски дипломати доказательства овогъ опровергнути могли, кад бы они принуђени были на заключеномъ боишту лодѣ борити се. Ал су баш у ово време договори између великихъ силахъ другій правацъ узели, кой е нѣи на едан сасвимъ другій предѣлъ преместію. Давно е іош у дѣлу было то, да се протоколъ од 4. Априла 1826 у уредный уговоръ преокрене; а да бы се приступъ Французске у томе задобію, са великомъ е майсторіомъ мислима Французскогъ Министерства то тако подметуто, да е по видимоме од овога прво таково предложенѣ изишло. Но овде е хитростъ хитроме на сутретъ изишла. Французски дипломати, безъ икаквогъ пристрастія у нѣиномъ начертанію уговора, поредъ емества за сталностъ подигнути се имаюће Грчке Државѣ и предложенѣ гаранціе (емства) за одржанѣ Османскога Царства уметну. Ово е Руссе не мало у забуну довело. Гаранція бы за одржанѣ Османскога Царства све нѣине планове пореметила была. Русскій Посланикъ у Паризу, Графъ Поцоди Борго, уише се одмахъ противъ тога изъ свію

своихъ силахъ, а Графъ Несселроде разтолкуе тайнымъ однимъ депешомъ Посланику у Лондону основу, збогъ койхъ уметакъ такве гаранціе у уговору за сваку цену пренятетвовати се мора. Онъ се на то позове, да нити е у обштемъ акту Бечкога конгреса, нити игди у послѣдуюћимъ договорима Османско царство именовано было. Старо е и неприменительно основоположеліе Руссіиске политике, онай начин умешая странихъ дворовахъ у отношеніама Руссіе и Турске, коимъ бы се право какве гаранціе дало, ни на какавъ начин недопустити. „У слѣдствіи нашего положенія према югу,“ рекне Министеръ, „и положенія Босфора, кой мы управъ ключемъ назвати можемо, одъ найвеће е за насъ важности претезніе у Цариграду вліяніе имати. Мы то зактевамо, и то ћемо одржати знати, као што и Енглезка свое у Португалии брани. Са одговоромъ Акѣрманскимъ, са лекціомъ, кою е овайъ Дивану задао, са правомъ, кой онъ нама обезбеђава и са успокоеніемъ Грчке — имамо мы довольно узрока задовольнымъ быти. Насъ никакавъ интересъ притомъ непринуђава, паденіе Турскога Царства *ускоравати*, и нами ће лакше быти, ону нуждну претезностъ надъ Турцыма упражнявати, *него надъ икаквомъ другомъ силомъ*. Алъ е разлика велика између недостатка магновоногъ интереса и формалногъ обвезателства. А далъ бы предлаганія довольно была, такова произшествія предупредити? Невидимо ли мы Османско

Царство, да е већ до те слабости спало, да оно, од пет годинах овамо, забадава против едне шаке побунѣних христянах воюе? — Невидимо ли мы Владѣтеля овога Царства, гди он реформе покушава, кое ово из темеля потресаю и нѣгове старе силе уничтожаваю, без да нове ствараю, и кое страшна противодѣйствія подигнути угрожаваю; и у едном магновению, кад толики знацы срляня к пропасти Турске силе у Европи наговешѣую, хоѣмо ли мы на се узети, да га од ове сачувамо *)? — И ово е препятствіе уклонѣно, и 6. Юлія 1827 буде у Лондону од пуномоћниках Русског, Енглеzesког и Французског уговор подписан, кой будућа отношенія нове Грчке Државе у нѣном обштем кругу утврди, и силом ког су се три силе обвезале, одмах, са започетком трговачкихъ отношеніях и пошилянѣм Консуларнихъ Агентах, Дипломатическо приближенѣ код Грках увести и са свимъ нѣма у власти стоећимъ средствама, даже и против вољ Грках као и Тура-

*) Par suite de notre position géographique vers le midi et de celle du Bosphore qui en est pour ainsi dire la clef, une influence prépondérante à Constantinople forme un de nos premiers besoins. Nous la reclamons et nous saurons la maintenir en Turquie, etc. Dépêche au Prince de Lieven, St. Petersbourg, 9. Janvier. 1827.

каѣ примиріе издѣйствовати, чега ради Адмиралама од три ескадре у Леванти надлежна наставленія да се пошлю. Посланицы ове три силе у Цариграду покажу 16. Августа нотом едном Порти заключенѣ уговора, и только путаѣ повторавану понуду пріятельског посредничества іош едан пут понове, за олакшанѣ ког едно примиріе предложивши, а у исто време за четрнаест данаѣ опредѣлительный одговор поишту, будући да ће одбіенѣ пріиманя, избегаванѣ одговора или совершенно ѣутанѣ принудити силе, „к мерама прибећи, коє они за найдѣятелніе наѣу, да ће станю ствари конац учинити, коє се никако са правим интересима Порте, као и са обштим миром Европе неслажу.“ Одговор е Реиз Ефендіе, кой е он при истеченію постављенога рока дао, быо, да по изясненію Порте од 9. Юнія никакав одговор потребан ніе.

Док се чиняше, да су преговори у Цариграду на овај начин свршени, развила е Порта за леѣма дипломаціе едну необичну дѣятелность, да бы том рѣшеніе у своме смислу учинила. Сераскер Решид Паша е сходно упутствованіяма, коя е он из Цариграда имао, обеѣанѣм безусловног опроштая а од части и самим подкупљиванѣм велико число старешинаѣ и воениѣ поглавицаѣ на тврдой Грчкой земљи приволео, те су они покорити му се подлегли. Ови издайници сада, у име свію окружія тврде землѣ, оправе проше-

ніа Патріарху у Цариград, да бы они опет у недра цркве, од кое су, због участія ньиног у буні, праведно изключени, опет приимљни были. Они засведоче ньино дубоко покаянїе за бунтовно заблуђенѣ, у кое су се они навести дали, молећи Патріарха, да бы он уверенѣ ньине верности и привржености ньином милостивѣйшем Государу, Султану, поднео. Глава Грчке цркве у торжественем спроводу донесе 18. Септемврія овај привржености акт високой Порти, гди га Тая Бег или министар внутреньи приими и уверенѣ му да, да Порта повратак заблуђених са задовољством приима и да ће она на прощастност покривало благости и заборавности бацити. На то Патріарх изда едно Архіпастирско писмо, коим он сво Грчко свяштенство у целом пространству Османскога Царства позове, да они ньино заблуђено стадо опет на пут порядка изведу. У Мореи се е ово теже него на тврдой земљи приимило, будући е тамо у населѣніем народу бунна свое жиле далѣ распустила была, и будући су осим тога тамошнѣ поглавице о теченію дипломатических преговорах обстоятелнїе извѣштене были. Правителство, кое е столицу свою у Навплии имало, на прво извѣстіе о заключеню уговора од Юлія месеца похити таково едним Манифестом обште до знаня доставити, коим у исто време народ позове, да он сада под заштитом великих силах свое напрезанѣ удвои, да небы се

непріятель нѣговым недѣятелностію ползовао. И заиста се чиняше, као да полуострову, пре него му в заштита великиѣ силаѣ приспѣти могла, іош едно искушенѣ, жешѣ него икакво преѣашнѣ, кое в он до сада искусію, предстояше. Юлія в 31. една Турско-Египетска флота од 92 ядра, између коиѣ в две линейне лађе, 12 фрегатаѣ, 20 корветаѣ, 28 бриггаѣ, голеттаѣ и палячаѣ и 30. превозниѣ бродоваѣ было, из пристаништа Александриског изпловила была; по кратком бавленю своме на бреговима мале Азіе, гди се в одстраѣа, да небы гдигод на Енглезску ескадру набасала, окренула была, приспѣ она у пристаниште од Наварина и изкрца овде првиѣ данаѣ Септемвриа месеца, осим едно сумме од едног миліона грошаѣ и едног великог количества раане и воєниѣ потребаѣ, едан корпус войске од 5,000 пешакаѣ и 500 коняникаѣ. Кратко за тим време покаже се и Енглезскій Адмирал Кодрингтон са своіом ескадром пред Наварином, коме се скоро и Французска ескадра, под Адмиралом Риньи, присоедини. Едно Турско одѣленіе флоте, кое се 21. Септемвриа покуси из пристаништа изповити, буде Кодрингтоном натраг повраѣено. После вишекратног писменог разговора оба Адмирала отиду у логор Ибраим Пашин и Египетском предводителю войске изясне: „Будући в „Порта одказала, предложено іой посредничество „пріимити, то су они заповест добила, озбиљно

„примиріє увести и воююће стране, коє бы томе
„противостале, уничтожити.“ Ибраим Паша в ово
изясненѣ мирно саслушао а после одговоріо: „Да
„є он служитель Порте и да заповест има, у
„Мореи крѣпко войну продужити, и са єдним рѣ-
„шителним нападенієм на Идру, ову окончати; да
„он нити власти има сообштєня, коя му се чи-
„не, слухати, нити пак самовластно опредѣленія
„чинити. Но будући, да заповести Порте, сад
„наступивше чрезвычайне догађає предвидити мо-
„гле нису, то ће он свое скоротече у Цариград
„и у Александрію послати, и свою реч дає, да
„ће до нѣинога повратка оружіє у почиваню оста-
вити.“ Адмирала су тиме задовольни были, и
веруюћи обећаню, коє им є задато, обе ескадре
прибрежія Наваринска оставе и одплове Енглез-
ска к Занти а Французска к Милу, да тамо да-
љи развитак догађая очекую. Међутим в Капе-
тан Хастинге са своим паробродом и неколико
маньих бродовах у недро Коринтско продрео и
30. Септемврія єдну Турску ескадру, од девет
воєних бродовах, у пристаништу од Салоне уничт-
тожіо быо. Ибраим Паша мисляше, да сад ви-
ше нїє за свою задату реч везан и заклучи,
непріятеля са єдним одѣленієм флоте свое по-
тражити. Но тек што є он пред Кап Торнессе
приспѣо, кад ал Кодрингтон из Занте пред нѣга
на сусрет исплови, и не сматраюћи на нѣгове
свеколике протестаціє, нѣга ватром из топовах

принуди, да се натраг у Наварин поврати. Истина, да Ибраим Паша при своме повратку у ово пристаниште ніе нашао одговор на свое питањѣ у Цариград оправљно, ал он нађе новіе подобне заповести, да снажно буну притеснява, будући да Порта на предложеня за посредствованњѣ Европейскихъ силахъ никада пристати неће. Потоме се он собом са едном яком колоном у внутрешност крене, а две друге колоне, едну у Аркадію а другу преко Каламатте к Майни пошлѣ, да тамо сва села попале, коихъ жители позив, да се покоре, непослушаю. Капетан Хамилтон, ког в Кодрингтон у Каламатту послао быо, да удаленњѣ Египтянахъ из ове вароши издѣйствуе, кою он са едним одѣленіемъ Енглеzsке морске войске заузети желаше, угледа пламен горећихъ селахъ на улазску Майне, и Адмиралу извѣстіе о ужасномъ злочинствѣ, кое се од Египтянахъ, у нѣином опустошеніи походу, упражнява, пошлѣ. На то Адмирал Кодрингтонъ заключи, ова безчинія више нетрпѣти, него Ибраим Пашу, ако нужно буде и силомъ, принудити, да од неприятельства престане, кое он еднимъ нападеніемъ на Турско-Египетску флоту, у пристаништу од Наварина, израдѣти мисляше. Он е іош пре тога Французскогъ Адмирала, као и Русскогъ, од Хайден, кой в сад тек са своіомъ ескадромъ у Средиземно море приспѣо быо, позвао, да се код Занте с нѣиме соедине. Оба ова флоте-предводителя были

су од своих двороваѣ упућени, да се с Кодрингтоном здруже, и будући да е он стари Оффицер, то да се они, како он њино содѣйствіе узвиште, под њгову команду ставе. До 18. Октомврія была е цела Енглеуска, Французска и Русска морска сила на Средиземном мору пред Зантом скупљена. Адмирала, обштим договором, управе едно писмо на Ибраим Пашу, коим они њга понуде, да он или одма са своіом войском Мореу остави и у Египет врати се, или најпосле до рѣшенія код Порте још колебајућег се преговора да се од сваког непријателства уздржава. Дешени се из Наварина неотворени врате, будући се Драгоман Ибраимов, коме су они предани были, изговараше; да он незна, гди се њгов Господар налази. Нато разлюћен, заключи Кодрингтон далѣ неоклевати. Све три ескадре одплове к Наварину, и чим пред пристаниште ове вароши приспѣду, а Кодрингтон изда заповѣст, која е, доста чудновато, ер он сам никаквог опредѣлителног пуномоція имао ніе побити се, на то управљена была, да се Турцы, ако они небы без сопротивленія њину флоту под њгову власт дати ѣтели, на то принуде, да први непријателство одпочну. Союжена морска сила, која се е 19. Октомврія пред Наварином стекла была, брояла е десет линейних бродоваѣ — три Енглеуска, три Французска и четири Русска, — десет фрегатаѣ — четири Енглеуске, две Фран-

цузске и четири Русске, — одну Енглезску корвету, три Енглезска бригга и два Французска шонера. Турско-Египетска флота пак, која е у пристаништу на якорима лежала, состояла се е из три линейна брода, четири велике и деветнаест мањих фрегатта, 24 корвете, 14 брига, 6 паляча и 40 превозних корабля; она е потоне истина у брою корабля саюжену флоту превосходила, ал не у снаги и у дѣятелности ватре. Да бы се против едног непредвиђеног нападенія обезбѣдили, турцы су нѣину флоту, која е од турског Капетан Бега Тахир Паше и од Египетског Губернатора вароши Александріе Морарем Бега управляна, у дубльину пристаништа повукли, гди е она три велика реда, на подобіе полумесеца, представљала. У првом су реду линейне лађе и фрегате стаяле, у другом корвете и бригови а у последњм до обале превозне лађе. Паляче су на обадва края бойнога реда разделѣне биле, и цела е густостесниѣна масса притом и батериом с града Наваринског и са добро утврђеног острова Сфагія заштићавана была. Октомврија 20. у два сахата после подне да Корингтон целой, под нѣговом командом саюженой морской сили, знак, да у залив Наваринскій уплови; он собом, на линейной лађи Ази, којой су обе друге Енглезске линейне лађе, Генуа и Албион, слѣдовале, уплови првый и стави се, без да е и најмањ што препятствован быо,

управо спроћу три турске линейне лађе. Затим дођу Енглеzsке фрегатте и мањ лађе. Три прве, Камбриан, Гласгов и Талбот, заузму места у линији до Енглеzских линейних бродоваћ, спроћу Турских фрегаттаћ на десном крилу Турског бойног реда. Фрегатта Дортмут, са мањим лађама, остала е у неколико натраг, да на Турске паљаче пази. Одма за Енглеzом слѣдовао е са Французским лађама, Адмирал Риньи, кой свою флагу на фрегатту Сирену дигне, и кой се спроћу четири Египетске фрегатте на левом крилу Турском стави. Само се една Французска фрегатта, Армида, к Енглеzским фрегаттама на противоположеној страни присоедини. Заключенъ е (дочетак) Русскій Адмирал од Хайден сочинявао, кой е налог имао, да свое положеніе иза Енглеzских линейних бродоваћ заузме, и оне од топоваћ онихъ батеріяхъ са острова Сфагія покрива и Енглеzске фрегатте у борби противъ превосходног броя Турскихъ бродоваћ равнога ранга подпомаже. Но Русси нису у пристаниште іош ни упловили были, а битка се већ започне. Капетан Фелловес е Енглеzске фрегатте Дортмут примѣти, да една Турска паљача у исто време, кад су се тек Французске лађе у ред ставляти ста-ле, са своимъ приближаванъмъ Сирени опасноћу грозаше. Зато онъ оправилъ одну шайку, да паљачу далѣ натрагъ узбѣе или да е освои. Кад се шайка Турској оной лађи приближи, пукне из о-

ве пушка и шайкашког офицѣра убіе. Одма морски солдати са Дартмута на палячу из пушкакаѣ ватру проспу, да свою шайку одбране. На то найближа Египетска фрегатта опали своя два топа на Дартмут, од коихъ едан Сирену погоди и едног човека на фари нѣной убіе. Тек што е Кодрингтон првый пук топоваѣ чуо, кад ал он на брод, проѣу нѣга стоеѣег Турског Адмирала, цео ред топоваѣ опали, одкуда се нѣму, равним начином, одговори; и сада се у едно магновеніе обшта битка започне. Было е полак треѣег саѣтата, кад е Русска ескадра таман готова была у залив упловити. Сад започну и батеріе са острова Сфагіе, покрай коихъ су Енглеzsке и Французске лаѣе неузнемирене прошле, пуцати. Русси су морали іош при своме улазску у исто време ватру и са сува, коя им е присвем том по размеру мало штете учинила, и ону с Турскихъ фрегатаѣ на десном крилу издржати. Кодрингтон, кой се е са Азіом измеѣу Турског и Египетског Адмирала поставіо быо, примѣти, да е последньи пуцати престао и да са знацыма разумети даваше, да он битку одклонити жели. Зато он наложи своме корманошу, да к Муарен Бегу отиде и од нѣга подобателнѣ изясненѣ изиште. Но корманош, чим се Египтянину приближи, буде убіен, а у исто време почне и овай наново на Азію пуцати. Енглеzsка лаѣа обори сад са обадве стране целе редове топоваѣ; и по крат-

ком времену буду са обадве противне лађе катарке сбрисане а оне у деротине (in Brads) преобраћене, које сад напуштене по морским таласима пловљају. Са равним се е огорченѣм на свим точкама линіе борило; но Турци су удвојну штету имали, што су њине лађе често збіене биле тако, да се слободно окретати могле нису и што е свака поособна лађа њина, изузимајућій мало линейних бродовах, врло слаба была, да се са Енглезским, Французским и Русским колосима мери. Потоме су њине лађе една за другом изван стая постављане биле борбу далѣ продужавати; више е њи за време битке у зрак одлетило, друге су, из топовах испод бразде докле вода допире погођене, потонуле, а остале су, како су, оне за борбу неспособне постале, од своѣг людства на суво избегшег остављене и од њга самог спалѣне биле. У пет сахати на вечер была е цела прва линія Турска разрушена; такођер и батеріе на суву биле су у мучанѣ приведене, а людство од мањих бродова привуку ове краю, гди су већу част такових сами попалили, да само небы они непријателю у руке пали. Турске су лађе целу ноћ непрестано, а неке и другій дан још, гореле, доклегод или ватра до воде дошла ніе или док оне у зрак одлетиле нису. Кад е битка свршена была, видило се е од целе Османске велике флоте само још една фрегатта и четрнаест корветах или бриго-

ваѣ под ядрама; све остале воене лаѣе, као, три линейне, 23 фрегатте, 24 корвете и бриговаѣ были су униѣожене; и Кодрингтон Турско-Египетским предводителѣма у Наварину да явити, да е он остатак само из великодушїа поштедїо, но ако унапредак само едан едитый пук против нѣга управлѣн буде, то ѣе онда он не само још заоставше лаѣе, него и варош разрушити. При свој храбрости, коїом су се Турцы и Египтяни борили, опет союжене ескадре у траюћой битки нису ни едну едиту лаѣу изгубиле, али су опет многе тако оштећене были, да су се оне едва у станю видили морскїй пут издржати. Азїя е была сва куглама (ђулетима) изрешетана, с нѣом су морале и обе друге Енглезске линейне лаѣе, као и фрегатта Талбот, у Енглезску на поправленѣ послане быти. У мало се болѣм станю Французска фрегатта Сирена са едном још Французском линейном лаѣом налазила. Цела штета союзническа состояла се е у 636 людїй кое мртвиѣ кое ранѣниѣ, и у числу првиѣ оплакивала е Енглезскога храброга повелителя лаѣе Генуе, Капетана Батурста. Штета пак Турска и Египетска, у самим мртвима, износила е у найманю руку до 3000 людїй, ер су многе лаѣе, заедно са целим своим людством, у зрак одлетеле.

Ово е быо почетак посредствованя великиѣ силаѣ у борби Грчкой за слободу нѣину.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Привремено устроєніє Грчке,

Од 15-га Януарія 1822-ге године, у 110. параграфахъ, од Маврокордата, као Президента народнѣ скупштине, у Епидауру подписано.

(Из државне науке од Пелица).

Найвештественія опредѣленія Устроєнія Греціе од 15-га Януарія 1822-ге године єсу слѣдуюћа:

Владаюћа религія у Грчкој Држави єст восточна православна Христіанска црква. Но Правителство ће сваку другу религію трпити и нѣни ће се свети обряди извршивати.

Сви урођени обитатели државе Христіани єсу Грцы, и уживаю без икакве разлике сва грађанска праава — Сви су Грцы пред законима равни, без инайманѣг изятія, степена, класе или знатности. — Сви Грцы имаю една иста праава на сва достоинства и на све почести.

Правителство ће са обзором закон. едан о приурођеню странихъ, кои желе Грцыма постати, издати.

Собственост, чест и безбѣдност сваког Грка стое под заштитом закона.

Узиманѣ данка разделиће се на праведный начин помеђу све редове и классе.

Правителство се состои из два тѣла: совѣтователног и извршителног. Обадва су тѣла, у смотренію њиног узаймичног участія у сочиняваню закона, међу собом равна; ер заключеня совѣтователног тѣла без одобрена тѣла извршителног законе силе имати немогу, какогод што и проекти законах, кои се од извршителног представляю, силе немаю, док они совѣтователним тѣлом примлѣни небуду.

Совѣтователно тѣло состои се из опуномоћених изабраних заступниках различитих частій Греціе. Заступници мораю Грцы, и 30 година стари быти. (Правителство ће едан привременый избора закон издати). Совѣтователно ће тѣло едног Президента и едног Вицепрезидента имати, кои ће се по вишеству мнѣнія бирати, и коих званично одправлянѣ за одну годину трае.

Извршително тѣло состои се из пет членовах, кои ће се из членовах совѣтователног тѣла народньом скупштином бирати. Извршително тѣло има едног Президента и едног Вицепрезидента, кои се бираю и за одну годину у званію остаю. Извршително тѣло бира 8. Министрах (Иностраных дѣлах, Внутреных дѣлах, Финанціе,

Правосудія, Воєног, Морских дѣла, Просвѣщенія и Полиціе).

Совѣтователно тѣло држи се за подпуно, кад $\frac{2}{3}$ нѣгових членовах присутствую. Нѣгова заключеня бываю по вышини мнѣнія. Президент шилъ заключеня Совѣтователног тѣла тѣлу Извршителном: како ово такова одобри, одма она закону силу получаваю.

Ако извршително тѣло свое одобренѣ одкаже или почасно опроверженѣ учини, у ком случаю оно основе свога отказиваня или опроверженя наводи; то се ствар, заедно са примѣчаніяма извршителног тѣла, іош едаред совѣтователном тѣлу шилъ и овде се она наново испитуе. Оваково се совршено отказиванѣ или почасно опроверженѣ извршителног тѣла тада или одобрава, — или се оно у противном случаю, кад совѣтователно тѣло при своме мнѣнію остане, по другій пут у извршителном тѣлу испитуе, и ако ово и тада непусти, то закон такав одпада.

Совѣтователно тѣло пріима прошенія сваког рода и о свым предметима, и у смотренію ових своя совѣтованія држи. Оно одређуе из среди не свое толико коммиссія, колико е год Министерства, између којих дели Президент свакой, собствено принадлежеће іой предмете. Свака од ових израђуе проекте законах о предметима струке оне, којом се коя занима.

Свакій член совѣтователног тѣла прааво има законаѣ проекте писмено чрез Президента собранію предлагати.

Совѣтователно тѣло предложене му законе од тѣла извршителног или пріима или іѣ наново прераѣуе.

Без согласія совѣтователног тѣла неможе се ни рат объявити ни мир заключити; тако исто оно и уговоре, кое извршително тѣло са остальым силама заключава, предходително одобрава. Изузимаю се из овог они уговори, кои дугог отлаганя нетрпе.

У почетку сваке године одобрава совѣтователно тѣло вѣроятан рачун прихода и расхода (буѣет) кой му извршително тѣло на потврѣенѣ подноси, а на свршетку године прегледа он общтѣй рачун како прихода тико и расхода.

У обичным као и у чрезвычайным засѣданіяма совѣтователног тѣла дозволен е новинару улазак. Исключава се он пак од тога у време тайног засѣданія, кое се у дѣйство приводи, како то пет членаѣ тѣла зактевала буду.

Кад едан или више членаѣ совѣтователног тѣла за државопреступленѣ обтужени буду; то се онда една комиссія од 7 членаѣ из истога тѣла одреѣуе, коя, почем испита, дал се тужба пріимити може, писмено пресуду свою о том предлагае. Ако се обтуженѣй од $\frac{2}{3}$ гласова совѣтователног тѣла за крива оглаеси; то онда Прези-

дент проглашава, да е он са свога достоинства сметут. После се тога он, као обичный грађанин, верховном Грециѣ Суду предав, гди му се степен преступленя и по томе сходна казнь одређуе.

Никакав член совѣтователног тѣла неможе се пре, но тек почем се са достоинства свога сметне, уапсити.

Ако се кой член извршителног тѣла од тѣла совѣтователног за Државопреступленѣ обтужи, то ће се коммиссія од 9. членоваѣ из овога тѣла одредити, коя, почем испита, дал се тужба приимити може, пресуду свою о том пиемено предлагаже. Ако се обтуженный са $\frac{4}{5}$ гласоваѣ совѣтователног тѣла окриви; то Президент совѣтователног тѣла обзнануе, да е овай са свога достоинства збачен, и онда се он као обичный грађанин верховном суду предав, у ком му се степен преступленя и сходна казнь ясниѣ одређуе.

Ако се едан, или више нѣи између 8 Министраѣ, пред совѣтователно тѣло за Државопреступленѣ обтуже; то ће се они на истый начин, као и членови совѣтователног тѣла, за криве проглашавати и судити. —

Извршително се тѣло као совершенно ненарушимо сматра. Оно, чрез свое различите Државне служителѣ, законе извршуе. Оно совѣтователним тѣлом предлагаеме законе потврђуе или по-

тврђенъ свое одказуе. Оно има прааво проекте законахъ совѣтователномъ тѣлу предлагати, коє ово далѣ прерађуе.

Сва сувоземна и морска сила под извршителнимъ тѣломъ стои. — Оно има прааво упућеня давати и законе, кои су већ у обштымъ предметима издани, на особите случаеве употреблявати. Оно има прааво, у свимъ стварма, коє се полиціе и обште безбѣдности тичу, нуждне чрезвычайне мере употреблявати, но о овима мора совѣтователномъ тѣлу непосредствено своя извѣстія давати.

Извршително тѣло наименовава посланике и све дипломатическе чиновнике за стране Дворове. — Оно е дужно, у смотренію отношенія Грчке спрамъ стравихъ силахъ, као и у смотренію стани стварій у внутрености Грчке, совѣтователно тѣло у точно знанъ постављати. — Оно има прааво Министре меняти и совѣтователно тѣло у чрезвычайне скупштинѣ сазивати.

Кад се злочинство высочественог повређеня спрамъ Правительства учини; то онда Извршително тѣло прааво има нуждне чрезвычайне мере употребити, ма когъ реда злочинцы были. Но оно мора до два дана совѣтователномъ тѣлу узроке показати, кои су нѣга принудили, чрезвычайне мере употребити.

Оно може само и по своіој вољи уговоре у ономъ само случаю заключавати, кад ствар дугогъ отлаганя нетрпи, но и онда е дужно совѣто-

вательно тѣло о том у знанѣ поставити. — Оно мора совѣтовательном тѣлу у почетку сваке године буѣт, а на свршетку године точан рачун, свию приходаѣ и расходаѣ подносити. Оба ова рачуна мораю од Министра Финанциѣ са подробным доказателствама свию осталиѣ Министраѣ снабдѣвени быти.

Заклученя извршителног тѣла бываю по вишими миѣнїя.

Струка в Правосудїя од обадве власти, т. е. и од извршителне и од совѣтователне независима. Простор и место сваког Суда опредѣлиће се законом. Найвишїй ће се Суд тамо сместити гди обште Правителство свою столицу имало буде; у овом ће се Суду граѣанске и казнителне парнице у найвишем степену рѣщавати. — У сваком обштеству или варошицы, поставиће се по едан примирителный Судїя, кой ће у предметима до 100 грошаѣ пресуѣивати, а вообште у свим догаѣаюѣим се парничным дѣлима поравненя покушавати.

Извршително ће тѣло едну комиссїю наименовати, коя ће се из найодабраниѣх и пайразумниѣх граѣанаѣ Грчке состояти, да законике: граѣанскїй, криминальный и трговачкїй, сачине, кон, као и свакїй другїй закон, разуѣеню и одобреню совѣтователног и извршителног тѣла подлежу. До обнародованїя овиѣ законикаѣ служиће за бавис у граѣанским и криминальным законима закони

преѣшнихъ Грчкихъ Христіанскихъ Владѣтеляхъ, и они од совѣтователног и извршителног тѣла издани закони. У дѣлима трговачким важи ѣе Французскій трговачкій законик.

Мученя и казнь узапѣеня иманя укидаю се.

ПРОДУЖЕНЪ ПОЛИТИЧЕСКИХЪ ДОГАТАЯХЪ.

При непрестано траюћой борби између Гркахъ и Туракахъ и при неслоги Гркахъ између себе самихъ и нѣинихъ старешинахъ нѣе нѣино ново устроение у явный живот ступило. Премда за сада іош време нѣе о положенію Европейскихъ великихъ силахъ према Грчкою вѣрна историческа слѣдства наводити; то се опет слѣдуюћи догађан изоставити немогу. Капетан Ђефала, мнимый Грчкій поособный комиссар у Риму, зактевао е од Папе Леопа 12 (6. Юнія 1825) *), да бы он код дворовахъ Аустрійског и Французског посредствовао, да Грцы едног Католическог Апостолическог Краля из едног од предложенихъ у понуди назначенихъ Католическихъ Владѣтелнихъ домовыхъ, добию. Но Правителство Грчко у Наполи ди Романія ову понуду, као од нѣга непроизишавшу, одбацы, и на предложенъ Маврокордата, 26. Юлія 1825, заключи, исключителном покровителству велике

*) Hamburger unparth. Correspond. 1825. St. 135.

Британіе — као најснажніой морскої сили — на она иста условія, под коима Іонически острови стов *), подвргнути се. Ал се против овог за-ключеня не само неки од поглавицахъ Грчкихъ (Колетти и Θεодофи), него и Французскій Гене-рал Роше, и Сѣвероамериканецъ Васѣингтонъ 28. Юлія изясне, премда су и едан и другій само за уредан потрошакъ новацахъ, у Французскої и Сѣверной Америки за Грке скупльнихъ, а не за дипломатическа дѣла, налог имали.

Да, и од саме Енглеzesке заключенъ ово Грч-кога Правительства ніе примљно было; почему скупштина Грчка у Епидару 21. Апр. 1826 за-ключи, едно конституціонелно-монархическо у-строеніе за Грчку приимити, и каквог туђоземца на найвыше достоинство подигнути**). Но и ово заключенъ такођер без успѣха остане; будући в 14. Апр. 1827 трећа Грчка народня скупштина у Трецену Графа Іоана Капо д' Истрія за упра-вителя Грчке наименовала. У декрету, тога ради издааноме ***), кой в Президент народнѣ скупшти-не Сиссини подписао, было в обзанѣно, да ће се именованом управителю извршителна власт повѣ-

*) *Neueste Staatsacten*. Th. 1. S. 295.

***) Cf. *Documens relatifs á l'état présent de la Grèce*. Paris, (chez Didot,) 1826 Premier Numero. Juin. p 41 sq.

***) *Neufte Staatsacten*, Th. 9. S. 54.

рити, кой ќе Грчком по постоеќим законима управ-
вљати, и ког ќе власт, од 14. Април 1827 рачунаю-
ќи, на седам годинах ограничена бити. У послед-
уюќем месецу Мају 1827 изађе на то ново у-
строение Грчке *), кое Президент народнѣ скуп-
штине Сисени 17. Маја 1827 као примљено, у
едном јавном изјасненію **), обзнани, и са истим
у исто време разпуст треће народнѣ скупштине
и премештај столице местозаступне правленія
коммисіе у Наполи ди Романія обяви. У смотре-
ню отношенія овог новог устроенија Грчке према
пређашнѣм од Епидаура изасни се Президент и-
стим актом овако: „Грцы! Народна е скупштина
закон онај од Епидаура, т. е. привремено устро-
ение Грчке, преиначила, нѣга совершением и по-
добателним учинила, како ќе он, Вашим Правле-
ніем у дѣйство привођен, за благостояніе обще-
народнѣ болѣ служити моћи. Вашем е новом
устроению име дано: Политическо устроение Грч-
ке (*политикон Синшагма шис Елладос*). Чрез
нѣга ќе се ваша права утврдити и свето обдржа-
вати. Трима е властима, Сенату, Управителю и
Правосудству ваша влада повѣрена. Ваши опу-
номоћени Сенатори већ сочиняваю Сенат, и Фран-
цузско ќе се законодавство народу нашем при-
обштити, у колико се оно са обичайма и отноше-
ніяма народным слагала буду. Постављена ќе

*) У истом акту стр. 55.

**) У истом, част 8. стр. 89.

мѣстозаступна правленія комиссія нѣну дужност извршивати донде, док наш Уиравитель у отечество недође. Столица в Правленія у Наполи ди Романія опредѣлена.“ — У саюзу са ова два важна догађая стои и онај од 6. Юлія 1827 у Лондону између велике Британіе, Французске и Руссіе заключеный трактат *) о воспоставленю мира у Грчкой.

ПОЛИТИЧЕСКІЙ ХАРАКТЕР УСТРОЕНІЯ.

од 27. Маія 1827.

Грчкій народ, трећій пут у скупштини народной сабранный, пред Богом и пред людма свое бытіе и зависимост обзнаюе, и слѣдуюћа основоположенія свога устроенія одређуе.

Свакій у Грчкой свою религію слободно исповѣда, и за упражняванъ оне еднаку заштиту има. Господствујућа в религія пак Восточна Православна црква.

Грчка в Држава една и нераздѣлна. Она се состои из епархіяѣ (Провинціяѣ), Епархіяѣ в Грчкнѣ толико, колико се в нѣхъ против Османског Господства оружія латило, и колико нѣ се іош унапредак латило буде.

*) Neufte Staatsacten, Th. 9. S. 81.

Верховно е Господарство (Суверенство) у народу. Свака власт од народа произилази и за нѣга постои. — Грцы су: 1) домородцы у Грчкој Држави, кои су Христјанског вѣроисповѣданія; 2) сви, Христјанског вѣроисповѣданія, кои су испод Османског ярма у Грчку Државу дошли и кой іош дошли буду, да у борби содѣйствују или да се у Грчкој стане; 3) сви, кои су у страной Држави од Гркаѣ рођени; 4) сви, како домородни тако и недомородни и њини потомцы, кои су пре обнародованя овога устроенија у страним Државама живили па у Грчку државу дођу и Грчку присягу положе; 5) сви страни, кои се у Грчку дошавши природе.

Сви су Грцы пред законима равни, и свакиј е по мери нѣгове личне вредности за све јавне службе способан. — Право заступничества ће се особитим законом о избору опредѣлити. — Страни, кои се у Грчкој станили или тек само у њој пребывали буду, бы ће пред законима равни. — Данак ће се на све жителѣ Државе, по справедливости и по размеру имуѣства свакога, располагати. Никакав данак без предварителног закона места имати неможе. — Никакав закон о данку неможе на дуже време силе имати, до тек на одну годину. — Закон обезбеђава слободу личности свакога. Нико се неможе другкако, до тек по законима уапсити. Живот, чест и иманѣ свакога, кой у Држави живи, стоје под заштитом за-

кона. — У свым казнителным (криминальным) догађайма прааво предстои сваком, узроке и својства против нѣга подигнуте тужбе зактевати, са нѣговим тужителјима и нѣиным сведоцима суочавати се, сведоке за себе приводити, адвокате у помоћ узимати, и скоро ослобођенъ од Суда захтевати. — Пре осуђеня неможе се нико као кривац сматрати. — Нико се неможе два пут за одну исту кривицу судити, а још манѣ осудити, или привремено свога иманя лишити, без предходителне парнице. Без предварителне накнаде неможе се ни од кога жертва нѣговог притяжанія за цѣль Државну захтевати. — Мученъ и глоба забранюе се. — Никакав закон неможе повратне силе имати. — У грчкој се Држави неможе човек ни купити ни продати. За новце купљный или заробљный човек постае слободан, како он на Грчку землю наступи, нит га господар нѣгов натраг захтевати може. — Нико се неможе од Суда, ком он принадлежи, отргнути. — Нико се неможе 24 сахата у апсу задржати, а да се узрок нѣговог уапшеня незна, нит дуже од три дана, а да се над нѣим изслѣдованіе непредузме.

По прописима восточне цркве Свяštenство неможе ниукакву явну службу ступити; ал опет могу мирски Свяштенници бирачи (*Wahlmänner*) бити.

Свакій се може писмено Сенату обратити, да свое мнѣніе о свым явным дѣлима изложи.

Грцы имаю прааво, без цензуре, слободно писати и печатати давати, или другчіе свое мисли и мнѣнія обзнањивати, ако они слѣдуюћа опредѣленія наблюдавали буду 1) да против основоположенія Христіанског вѣроисповѣданія не пишу; 2) да против благонаравія непогреше; 3) да од личнихъ увредахъ и опаданяхъ избегаваю.

Држава Грчка неће никаквихъ титулахъ благородства давати; и никакав Грк у истой неће моћи ни службу, ни поклон, ни достоинство или титулу од каквог Монарха, Владѣтеля, или како-ве стране Државе, без одобрена Президента, приимити. — Титулиранъ (Prädicate) Свѣтлости, Превосходительства и др. неће се никаквом Грку у Држави давати. Само ће се Президенту титула Превосходительства давати; но и ова заедно са нѣговимъ званичнимъ достоинствомъ престае.

Никакав домородан или прирођеный Грк, кой у Грчкѡй обитава и прааво грађанства ужива, неможе под заштиту какве стране силе ступити; другчіе престае он Грчкимъ Државограђаниномъ быти.

Верховно Господарство (Souverainität) народа дели се на три власти: на Законодателну, Извршителну и Судейску. Законодателна власт припада тѣлу народнѣгъ заступничества, кое се Сенатъ зове. Извршителна пристои се едному лицу, кое се Управителѣмъ (Гувернеромъ, Президентомъ) зове, и под собомъ различите Државне Се-

кретаре има. Судейска различитим Судовима при-
пада.

Сенат се состои из заступникаѣ различитиѣ
Провинціяѣ Грчке. Заступници ѣ се, по зако-
ну о избору, од народа бирати. Сенат е, у смо-
трению нѣгове цѣлости, неприкосновен. Сенат има
едног Президента, едног Вицепрезидента, едног
првог и едног второг Секретара, са потребним
числом нижиѣ Секретараѣ. Президента и Вице-
президента бира Сенат по вишини миѣнијаѣ. Од-
правлянѣ званія ниног трае за одну годину. За-
ступници се на три године бираю. Сваке се
године една треѣина овиѣ меня. Прве и друге
године промена ова бива по коцкама (жребію).
Исто лице не може двапут едно за другим за за-
ступника изабрано бити. — Засѣданія Сената
почињу од првога месеца Октоврја и траю че-
тири до пет месециѣ. Заклученя Сената биваю
по вишини миѣнијаѣ; при равном числу миѣниѣ
Президента чини превагу. — Никаквом заступ-
нику ниѣ слободно, какве друге Државне службе
примити се, и, было то посредствено или непо-
средствено, у закупу Државниѣ приходаѣ уча-
вовати. — Сенатори ѣе опредѣлену плату из
народнѣ кассе, за време док они у месту засѣ-
данія Сената присутвовали буду, примати, и
то за време траяня засѣданія целу, а по свр-
шетку половину. — Никакав заступник не сме се,
за време траяня засѣданія, и четири неделѣ пре

и толико после тога, уапсити. Но они могу између овог времена тужени бити. — Заступници нису под одговором за оно, што су они у Сенату говорили. — Засѣданія су Сената у прочем јавна, и само онда тайна, кад вишина членовах то за добро нађе. — Членови ће се Сената, према потреби државе, на трајне коммисіе поделити. Сенат ће свакој од овихъ послове определявати. Свакиј заступник може писмено и преко Президента проекте закона Сенату предавати.

Свако се заключенъ Сената Президенту (Управителю) предае. Ако га овај одобри, то га он за 15 данахъ, од дана преданія рачунајући, потврђуе и обнародује. Од тог дана постае оно законом. Ако га овај неодобри, то га он за 15 данахъ преиначено и са своим примѣчаніама Сенату повраћа. Сенат то надлежној трајној коммисіи упућуе, да га ова размотри и после прегледу Сената подвргне. Нађели Сенат овај преиначеный закон неумѣстним; то га он у нѣговом првашнемъ виду по другій пут Управителю пошилъ. — Ако овај и пак свое потврђенъ одкаже, то га он за 15 данахъ опет Сенату натраг, са побудителнымъ основима свога одказанія пошилъ. Сенат мора то наново у свое расуђенъ узети; и ако он са вишиномъ миѣніахъ при заключеню Сената постоянно остане, то он таково и по трећій пут Управителю пошилъ, кой га одма затимъ потврдити и обнародовати мора, и онда то

законом постае. — Проект закона каквог, од Управителя Сенату предложеный, одпада, како се он у три пут Управителю као неприимљив по-врати.

У почетку засѣданія, почем Сенат од Управительства поднесеный му предполагаемый буџет разсмотри, одобрава он њѣму на застиранѣ буџета потребну сумму новацаѣ. Он испитуе поединце рачуне прихода и расхода од прошасте године, као и дуговаѣ Државниѣ, кои му се од Државног Секретара Финасіе предлагају, и налаже, да сумарный биланц чрез печатню обзнани. — Он се стара о точном исплаћеню интереса и о умальваню народнѣг дуга. Он опредѣлюе законом порезу, армицію (Бумрук) и друге данке, по коме ће се на еднакѣй начин и на равне делове у свой Држави располагати. Он законом чини расположеня и заключеня о займу под ѣмством народным и са ипотеком народных добараѣ. Он бди на потрошак народных новацаѣ. — Свакѣй ваступник право има, сва нужна изясненя, о свим предметима, кои ће се у Сенату предузимати, од Државных Секретараѣ зактевати и получавати. — Он (Сенат) уређуе новчану систему, будући он меру, качество, грб и цену сваког новца, у цѣлой Држави опредѣлюе. — Он бди о явном воспитаню и ово заштићава, као и слободу печатнѣ, землѣдѣлія, трговине, напредованѣ наукаѣ и общеполезных художестваѣ, и инду-

стріє. Он обезбеђава и изобретателъ и списате-
лъ на извѣсно време у исклучителном прааву
ползовати се добитком, кой од изобретенія и
списанія проистичу. — Он дає законе о пљѣну
(плячки) и против морског разбойничества. Он
дає законе о рекрутираню путем коникрипціє.
Он се стара о построяваню и набавляню народ-
ныхъ галіяхъ (бродовахъ, корабляхъ). Он дає законе
о закуву народныхъ приходахъ и добарахъ. Он о-
предѣлює плату Управителю, Државним Секрета-
рима и Судіяма. Он опредѣлює законом границе
Провинціяхъ.

Без одобрєня Сената неможе Управителъ ни
войну объявити ни мира-, союза-, пріятельства-,
трговине-, или неутралитета- уговор заключити.
Изузимаю се особити примирія уговори; но и
овай мора он одмахъ Сенату до знаня доставити.

Сенат пріима сваког рода прошенія. Она,
коя он за умѣтна нађе, упуђує тамо, куда она
принадлеже, без излаганя свога мнѣнія.

У свым засѣданіяма Сената, изузимаюћи тайна
засѣданія, новинару є приступ дозволѣн.

Сенат ће се старати о томе, да законицы
гражданскій, казнителный, и военый особито по ос-
новоположенію Французског законодательства из-
рађени буду.

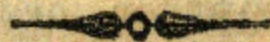
Управителю є извршителна власт повѣрена.
Он є неприкосновен; државни єу Секретари за
своа чинодѣйствія под одговором. Чрез нихъ У-

правитель извршує законе у цѣлом простору Државѣ. Он поставля еувоземну и морску силу у движеніе. Он чини Сенату предложєня о законама, и дає налоге, да едан или више нийх Државний Секретарѣх при совѣтованю сврху овийх у Сенату приеутствую. Управитель се стара о внутренней и сполящной безбѣдности Државѣ. Он поставля и меня Државне Секретаре и све званичнике Правленія. Он опредѣлює дужности свыма овим. Он води преписку са странным силама. Он обявлює войну, заключава мир и уговоре, по горенаведенным опредѣленіяма. Он одправля посланике, Консуле, Агенте и т. д. у стране државѣ, и ове од оних приима. — Он може, у нуждным догађайма Сенат прекообичайно сазвати дати. — Он є дужан едан провкт закона о устроєнію народиѣ гарде дати. — Управитель нема приступа у Сенату, осим у почетку и при заключеню засѣданія. При почетку свакога засѣданія говори он о Иностраным отношеніяма, о Внутренѣм станю државѣ; особито о приходима и расходима, о потребама наступаюке године, и о могукем поболшаню явнийх дѣлаѣх. — Служба Президента трає седам годинаѣх. Он може, из човеколюбія и из крѣпког основа, по совѣтованю са Државным Секретарима, и по препоруки суда, смртну казнь преивачити. — Изреком є и Управителю и Сенату забранѣно у такове прегворе упуштати се, кои бы уничтоженѣ политике-

ческог бытія и независимости народа за цѣль имали.

Државниѣ Секретараѣ има шест: за Иностранна дѣла; за дѣла Внутреня и Полицайна; за Финанцію; за дѣла Воена; за Морска дѣла; за Правосудіе и Науку. — Државни Секредари имаю слободан приступ у Сенату, и быѣду преслушани, ако они говорити узажеле. Државни су Секретари под одговором, и пред Сенатом ѣе тужени быти за издайство, за злоупотребленѣ Државниѣ новацаѣ, и за подписе наредбаѣ, кои бы основным законыма противни были.

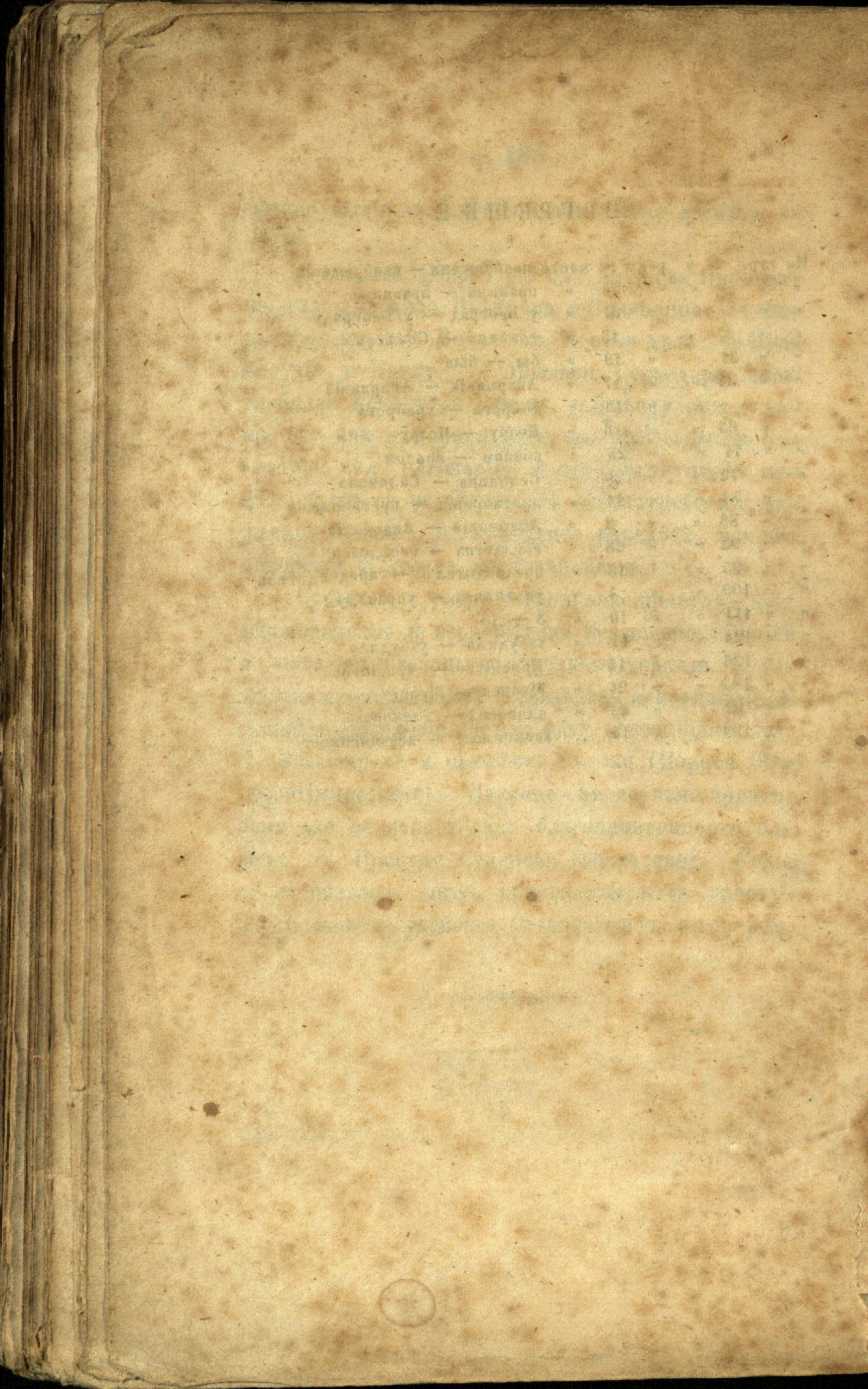
Судейска в власт у изрицаню пресудаѣ и од законодателне и извршителне независима. Она се по написаным законыма народным управля. Судоваѣ има примирителниѣ, земальскиѣ и врховный. У столицы Правленія постои вдан кассаціонный Суд. — Завешѣ се и присяжни Судови (Пороте *Geschworenengerichte*). Парнице ѣе се явно водити, осим ако се явност због благопристойности одкаже. — Пресуде Судейске бываю явне. Судіе су за превару, мито, пристрастіе и за преступленѣ закона Судейског устроенія под одговором.

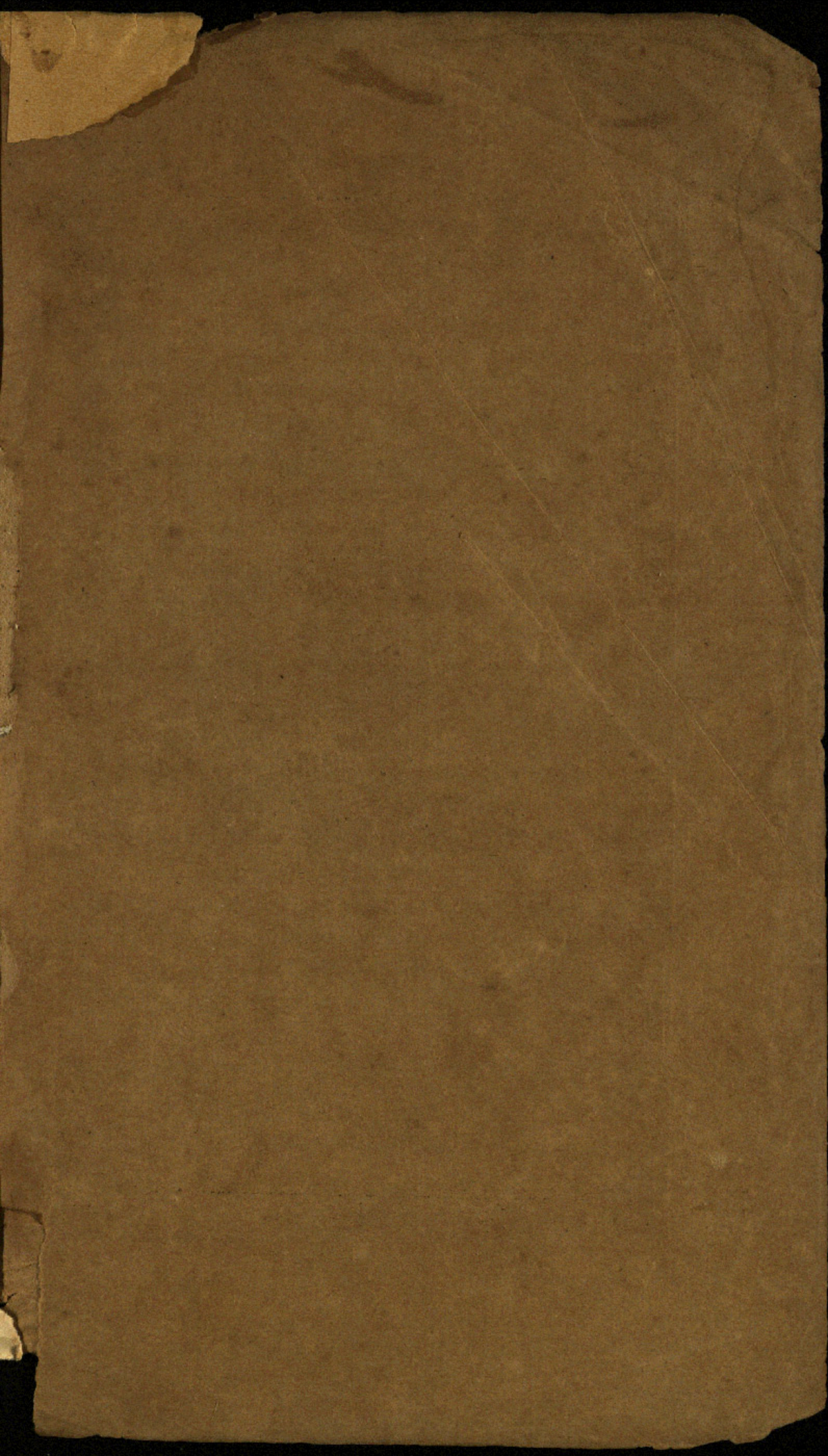


БИБЛИОТЕКА
ИСТОРИЧЕСКОГ ВРЕМЕНА

ПОГРЕШКЕ.

На стр.	2	у	реду	12	место	изображенн	—	изображеніи
"	"	"	"	"	26	"	правима	— праавима
"	"	"	"	"	37	"	у Београд	— у Београду
"	"	27	"	"	15	"	совѣтом	— Совѣтом
"	"	31	"	"	19	"	бы	— быо
"	"	34	"	"	17	"	Акарманіе	— Акарнаніе
"	"	"	"	"	18	"	хиброга	— храброга
"	"	65	"	"	16	"	Цеару	— Цсару
"	"	71	"	"	25	"	военом	— воѣном
"	"	72	"	"	20	"	Селоника	— Салоника
"	"	81	"	"	11	"	претворивш	— претворивши
"	"	88	"	"	2	"	Акарманіе	— Акарнаніе
"	"	93	"	"	28	"	сослства	— сосѣдства
"	"	95	"	"	15	"	предводителю	— предводитель
"	"	109	"	"	4	"	управляна	— управляня
"	"	111	"	"	10	"	8	— 18
"	"	124	"	"	14	"	узбудили	— узбудило
"	"	136	"	"	14	"	Крисіотис	— Хрисіотис
"	"	185	"	"	24	"	Муарен	— Муарем
"	"	192	"	"	22	"	членонах	— членовах
"	"	199	"	"	14	"	зависимост	— независимост





БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P₁₉СрIII 1052,2

